

EXCEPTA EX DECRETIS ROMANORVM PONTIFICVM¹

[1va] Quoniam quorundam Romanorum decretalia² pontificum³ synodalibus tempore prestant⁴ conuentibus⁵, non incongrue in nostre deflorationis opusculo primas sibi uendicant partes. A beati siquidem Petri apostolorum principis presulatu usque ad Constantini imperatoris serenissimi tempora⁶, seu propter raritatem episcoporum, siue etiam propter rabiem persecutorum, aut nulla aut certe uix⁷ ulla creduntur celebrata⁸ concilia pontificum⁹. Huc accedit quod canones apostolorum Nicenis et plerisque aliis inferioris habentur auctoritatis, cum utpote a nonnullis¹⁰ illorum¹¹ esse legantur¹². Vnde quod¹³ liberius¹⁴ atque ut ita dixerim commodius agi poterat, apostolici uiri consortes fidei litteris informabant, insinuantes uidelicet quid¹⁵ appetere, quid¹⁶ cauere, quid¹⁷ tenere, quid¹⁸ postremo reicere deberent. Verum cum Christianitatis religio, fauente pio¹⁹ principe Constantino longe lateque per orbem²⁰ propagari cepisset, simul etiam episcoporum ceperunt libere celebrari²¹ conuentus. Qui tamen cum a presulibus sancte hactenus²² per quatuor orbis clymata celebrari²³ non desinant ecclesie²⁴, ille tamen qui in Nicea ciuitate Bythynie a sancto Siluestro conuocatus, et a cccxviii episcopis legitur celebratus, summe auctoritatis palmam tenere perhibetur, licet in ordine prior²⁵ non habeatur²⁶. Sed inter hec notandum quod cum a pontificatu²⁷ Petri apostolorum principis usque ad presulatum pape Silvestri xxx et duo connumerentur pontifices, semotis Lino et Cleto quod illi scilicet superstiti²⁸

¹ Exc. – pont.] C *illeg.*; Incipit prologus. Romanorum decretalia pontificum L; Incipit prologus decretorum W; Incipiunt decreta Romanorum pontificum. Prologus P; Incipiunt canones sanctorum patrum M; Prologus sequentis operis S; Liber (*rest illeg.*) N; Excepta - pontificum ZJGQA; Excepta Iuonis Carnotensis episcopi ex decretis Romanorum pontificum H (*which precedes the text with Exceptiones ecclesiasticarum - quere debeat, i.e. the beginning of Ivo's Prologue without the list of sections; cf S*); om. KDV, (Prohemium in defloraciones decretalium *add. V² s.xii/xiii*); BTO *lack beginning*

² -lia ss R

³ pont. dec. A

⁴ tem. prest.] tem. instantis P; prest. tem. V

⁵ conuentibus CLRXSK²MZJGHQABr; conuenientibus KNDV²P; conuententius V

⁶ im. ser. tem. CRKNDVPZGHQ; im. tem. serenissima P; ser. im. tem. A

⁷ uix om. A; uix certe *marked for reversal* G

⁸ sunt *add. A, om.* CRKNVPZJGHQ

⁹ pont. conc. *marked for reversal* Z

¹⁰ a nonnullis CRKNDVPZJGQA; ante nullis H

¹¹ illorum CKNVPZJHQ; eorum A; G??

¹² legantur CRWDVPKZJHA; negantur NM; negentur Br

¹³ *add. in mg.* V

¹⁴ et *add* V

¹⁵ quid CRWNDVPZGHQA; quod K

¹⁶ quid CRWNDVPZGHQA; quod K

¹⁷ quid RWNDVPZGQA; quod CKH

¹⁸ quid CRWNDVZGQA?; quod KPH

¹⁹ p'io H

²⁰ per orbem] om. P

²¹ lib. cel. CRKNVPZGH; cel. lib. A

²² ecclesie *add. A; om.* CRKNVPZJGH

²³ celebrari CRKNVPZJGH; om. A

²⁴ ecclesie CRKNVPZJGH; om. A

²⁵ prior in ord. *marked for reversal* Z

²⁶ -etur J

²⁷ -tu ss Z

²⁸ superflue P

adhuc Petro apostolo episcopatu functi sunt, [1vb] nemo tamen eorum suis decretalibus aliqua sancire omiserit²⁹, Chrisogono dumtaxat excepto, qui xxviii a Petro computatur apostolo. Rursus cum a sancto Siluestro usque ad beatum Gregorium eque xxxii³⁰ supputantur³¹ presules, omnes similiter, preter Mercurium solum qui³² lviii presulatu³³ post Petrum apostolum functus est, edidisse³⁴ leguntur. Verum his ita³⁵ consideremus, que sit eiusdem nominis³⁶ quod est³⁷ decretale significantia. Igitur decretum quod a decerno uerbo deriuatur³⁸ ex seque³⁹ aliud nomen procreat⁴⁰, uidelicet decretale, cuius plurale est decretalia, intelligitur institutum siue constitutio. Vnde et decretalia instituta siue constitutiones possunt intelligi. Sed iam tandem eorundem decretalium necessarias pagine imprimamus sententias.

Br fo 63^{r-v}

Explicit prologus. Incipiunt capitula.⁴¹

---

²⁹ ecce *add. and canc.* P

³⁰ XXII A

³¹ supputantur CLXKNVPZJGHQ; computentur *corr. fr.* -antur R; supputentur *SBr*; computatur W; numerentur A

³² Merc. solum qui *in mg.* L²

³³ *in mg.* V

³⁴ aliqua *add.* KD *mg.*

³⁵ digestis *add.* S²

³⁶ sit eiusdem nom. CRKNZJGA; eiusdem nom. sit (Q?) HQ

³⁷ *om.* V

³⁸ de- LRXSKNDH; di- CWVPZGA. *An illegible mg. add. here in K*

³⁹ ex seque W²] exeque WP; ex se R

⁴⁰ *om.* G

⁴¹ Explicit - capitula CLRXSW; *om.* KNDMVPZGHQA

A.1. I [CLEMENS]

- i. De potestate et discretione doctorum
- ii. De uitanda ambitione
- iii. Qualiter uiuere² debeat dispensator
- iiii. De mundicia sacerdotum
- v. De pena adulterii³
- vi. Vbi fieri debeant iudicia ecclesiastica
- vii. Vbi debeant esse primates uel patriarche
- viii. Qui sint appellandi in iudiciis episcoporum
- iiiiii. Vt clericus suo et laicus suo uacet officio
- x. Comparatio nauis ad ecclesiam
- xi. Imperitum non debere ordinari episcopum
- xii. De custodibus sacramentorum
- xiii. De mensura hostiarum et reliquiis earum
- xiiii. Quantum sit abstinendum post eucharistiam
- xv. Quibus non sint dande reliquie eucharistie⁴
- xvi. Vt incontinenens presbiter non ministret⁵
- xvii. Non distrahenda⁶ ecclesie ornamenta
- xviii. De uitanda familiaritate feminarum
- xiiiiii. De accusatoribus patrum
- xx. De doctrina prelatorum et obedientia subditorum
- xxi. Nichil agendum clericis absque licentia sui episcopi⁷
- xxii. Vbi sit sacrificandum
- xxiii. Communem uitam omnibus necessariam [2ra]
- xxiiii. Apostolorum exempla imitanda
- xxv. Scripturas ex⁸ proprio ingenio non esse legendas

¹ *Capitulatio in CLRXSWKNDMVB(from c xvii)P; om. ZJGHQA*

² timere P

³ -eri P

⁴ euch. rel. V

⁵ B begins here

⁶ Non dist-] Condist- P

⁷ sui ep. add. R²

⁸ ss C

1

In prima¹ epistola Clementis. Verba Petri de Clemente.² De potestate et discretione doctorum³

Trado ipsi Clementi a Domino⁴ traditam michi⁵ potestatem ligandi et⁶ soluendi, ut de omnibus⁷ quibuscumque decreuerit in terris, hoc decretum sit et in celis. Ligabit enim quod oportet⁸ ligari, et soluet quod expedit solui, tamquam qui ad liquidum ecclesie

¹ In prima] Incipit X

² In – Clemente *in mg.* HQ

³ De - doctorum *in mg.* ZJG

⁴ a Dom.] *ss V; om. P*

⁵ trad. michi CRKNDBPZGHQ; michi trad. A

⁶ et] atque P

⁷ omibus *de add. A; om. CRKNBVZGH*

⁸ -et CRWKNBVJGHQA; -eat Z

regulam nouerit. Ipsum ergo audite, scientes quia quicumque constrictauerit⁹ doctorem ueritatis peccat in Christum et patrem omnium exacerbat Deum, propter quod et uita carebit. Ipsum autem qui preest¹⁰ ceteris, oportet medici uicem¹¹ agere, et non fere bestie furore commoueri.

JK +10; H 31.17-23; M 20; ID 5.47 to Deum, cf 14.1 (Clementi trado - nouerit)

⁹ -auerit LRXSWKNDBPZGHA; -iuerit C

¹⁰ -est ss Z

¹¹ op. med. uicem CLXWKNDDB; op. med. uice RSZGHQ; op. med. uitam V; op. uicem medici P; med. op. uicem A; ? J

2

De uitanda ambitione¹

²Hec eo dicente ego procidens ad pedes eius rogabam excusans³ me et declinans honorem cathedre uel potestatem. At ille respondens, Pro hoc, inquit, me⁴ rogaueris. Hoc enim fieri statutum⁵ est mihi, et eo magis quo excusas, quia hec cathedra eum qui cupit eam et audacter expetit non requirit, sed ornatum moribus et in uerbis eruditum.

JK +10; H 31.24-28, M 20

¹ De - ambitione in mg. JGHQ

² P places text of c 2 as c 3 under rubr. Qualiter ..., and text of c 3 under insc. of c 2

³ excusa P

⁴ me ne CRWMBZGA; ne me LXSKNVDPJH

⁵ corr. fr. statum Z; ? P

3

Et post pauca.¹ Qualiter uiuere debeat dispensator²

Verumtamen de ipsius dispensationis ordine coram omnibus commonere³ necessarium duxi. Te quidem oportet irreprehensibiliter uiuere et summo studio niti ut omnes uite huius occupationes abicias ne fideiussor existas, ne aduocatus litium fias, neue in ulla aliqua⁴ occupatione prorsus inueniaris mundialis negotii occasione perplexus. Neque enim iudicem aut cognitorem secularium negotiorum hodie te ordinare uult Christus, ne prefocatus presentibus hominum curis non possis uerbo Dei⁵ uacare, et secundum ueritatis regulam secernere bonos a malis.

JK +10; H 32.5-12, M 21; cf C 11 q 1 c 29 (partly added later, and has more)

¹ Et - pauca as end of c 2 V

² Qualiter - dispensator in mg. JGQ; om. H

³ commune P

⁴ om. P

⁵ uerbo Dei CRXWNDBVZJGHA; Dei uerbo K; ? P

4

¹Item in² eadem. De mundicia sacerdotum³ [2rb]

Et ad te quidem⁴ qui prees ista sint monita, et his similia. Ad presbiteros uero⁵ sint ista⁶. Ante omnia ut pudicitie⁷ studentes adolescentes nuptiis iungant⁸ quo calorem

¹ Et post pauca add. P (cf c 3)

² in CRKNDBPZJHQA; de G

³ De mund. sac. in mg JG

⁴ ad te quidem CRXSWZJGHQA; ad te KNDBMBVP

⁵ uero] autem P

⁶ sint ista CWKNDBPZGHQ; ista sint A

feruentis⁹ etatis coniugali lege preueniant. Sed nec in prouectoribus quidem curam habere huiusmodi¹⁰ negligent¹¹, quia in multis etiam cum senuerit corpus concupiscentia uiget. Ne forte ergo fornicationis labes occasione accepta tanquam uenenum pessimum serpat in uobis¹², cauere et anteuenire necessarium est ne quod in uobis adulterii occultum calescat incendium. Et quid in omnibus peccatis adulterio grauius?

JK +10; H 32.31-38, M 22; +C 32 q 7 c 16 has Quid in - uixerint (*end of c 4, beg. of c 5*), *as have* ID 8.99, IP 7.21

⁷ ut pudicitie CSW²DMN; ut pudicitia LK; aut pudicitie (*corr. fr. -itia*) R; ut pudicitiam XWBVPZJHQA; pudicitiam G

⁸ iungant CLRXSWMDBVZGHA; iugant L; iungantur KN; iungatur P

⁹ J lacks a leaf (or two); resumes in A1.2.15 below

¹⁰ hab. hui.] hui. hab. P

¹¹ -igant CRWNDBPZGHA; -egant K

¹² serpat in uobis CRXWKNBVPZA; in uobis serpat HQ

5

*De pena adulterii*¹

Secundum namque in penis obtinet locum². Quoniam quidem primum illi³ habent⁴ qui aberrant⁵ a Deo, etiam si sobrie uixerint. Propter quod uos, o presbiteri, ecclesiam excolite et ornate sponsam Christi ad pudicitiam⁶. Sponsam autem dico ecclesie⁷ omnem congregationem. Que si pudica inuenta fuerit a sponso suo, ingentibus ab eo donis et muneribus honorabitur, et uos uelut ministri sponse et amici⁸ sponsi ingenti gaudio et leticia perfruemini. Si uero sponsa⁹ hec reperta¹⁰ fuerit commaculata peccatis, ipsa¹¹ quidem tanquam indigna trudetur a regalibus thoris, uos autem penam dabit, si forte per uestram negligentiam uel desidiam obreperit contagio seua peccati.

JK +10; H 32.38-46, M 22; C 32 q 7 c 16 (pt, see c 4)

¹ De pena adulterii in mg GQ, om. H; -eri P

² Secundum – locum *as end of c 4* A

³ primum illi CRWKNBVZGHQ; illi primum P; primum locum A

⁴ in penis *add. A; om. CRWKNBVPZGH*

⁵ ab- CRWKNBVPZGQA; ob- H

⁶ -itiam LRWKNBVPZGHA; -etiam C

⁷ ecclesie CRWKNVZHA; ecclesiam G; ? B; om. P

⁸ ministri sponse et amici CRXSWBVPZGHA; in ministris sponse et amicis KNDM

⁹ *after* fuerit K

¹⁰ reperta CRWKNVPZGHQ; inuenta A; ? B

¹¹ ipsa CRWKNVPZGQA; ipse H; ? B

6

*Item in*¹ *eadem*². *Vbi fieri debeant iudicia ecclesiastica*³

Si qui ex fratribus negocia habent inter se, apud cognitores seculi non iudicentur, sed apud presbiteros ecclesie quicquid illud est⁴ dirimatur, et omni modo obediant statutis eorum.

JK +10; H 33.25-28, M 23; ID 6.345; C 11 q 1 c 32 ends at dirimatur

¹ in CRWKNBPZHQA; de G

² Item – eadem in mg. HQ

³ Vbi - ecclesiastica in mg. G

⁴ *ss* K

7¹*Item in eadem. Vbi debeant esse primates² uel³ patriarche⁴*

In illis uero ciuitatibus in quibus olim apud⁵ ethnicos primi flamines eorum atque primi legis doctores⁶ erant, episcoporum primates poni uel patriarchas qui reliquorum episcoporum iudicia et maiora quotiens necesse foret [2va] negocia in fide agitent, et secundum Dei uoluntatem sicut sancti constituerunt apostoli, ita ut⁷ ne quis iniuste periclitaretur, definirent in⁸ illis autem ciuitatibus in quibus dudum apud predictos erant ethnicos eorum archiflamines⁹, quos tamen minores tenebant quam memoratos primates, archiepiscopos institui precepit¹⁰, qui non tamen primatum sed¹¹ archiepiscoporum nomine fruerentur.

JK +10; H 39.17-25; M 30; BD 1.115 (In illis - definirent only); D 80 c 2 has beg. of this canon and end of next

---

¹ om. A

² deb. esse prim. LRXWKNBVPZGQ; prim. esse deb. C

³ uel om. W

⁴ Vbi - patriarche CLRXWKNBVPZ; in mg. GQ; om. H

⁵ apud CRKNVPZGH; om. B

⁶ leg. doct. CRWDMBVPZGH; legislatores N; doct. leg. K

⁷ ut CRWKDBVPZGH; om. N

⁸ -irent in] -iretur P

⁹ id est summi sacerdotes *add.* S²

¹⁰ -epit CRNDBVPZGH; -eperit K; -ep' W

¹¹ ss K

8¹*Qui sint appellandi in iudiciis² episcoporum³*

Episcoporum quoque iudicia, ut superius⁴ memoratum est, et maiora ecclesiarum⁵ negocia si ipsi reclamauerint, aut aliquem timorem aut istos aut alios suspectos habuerint, ad iamdictos primates uel patriarchas, ne aliquis nocenter⁶ periret transferre perdocuit. In singulis⁷ uero reliquis ciuitatibus singulos et⁸ non binos uel ternos uel⁹ plures episcopos constitui iussit, qui non primatum aut archiepiscoporum aut metropolitanorum, quia matres ciuitatum non habent¹⁰, sed episcoporum tantum uocabulo potirentur, quoniam nec inter ipsos apostolos par institutio fuit, sed unus omnibus prefuit¹¹.

JK +10; H 39.27-32; M 30

---

¹ om. A

² -iciis CRWKNBVGH; -icio Z

³ Qui - episcoporum in mg. ZG

⁴ superius CRWKDBVPZGHA; supra N

⁵ -iarum] -ia P

⁶ *corr. to innocenter* K²; nocentur P

⁷ sin- ss H

⁸ et P; uel V

⁹ uel CRXSMN; aut LWKDBVPZGH

¹⁰ non habent CRS²KNBP; non habent uel tenent R²SGZHQ

¹¹ omn. pref. CRWKNBVPZG; pref. omn. HQ

8A¹

*Non contristandum esse*² *doctorem*³

Quicumque⁴ contristauerit⁵ doctorem ueritatis peccat in Christum et Patrem omnium
exacerbat Deum, propter quod et uita carebit.

H 31.21-2 (cf c 1 above), M 20; Br fo. 63v; +C 11 q 3 c 12

---

¹ om. CLRXSKNDMWBPVA; G here; ZHQ after 9A

² contr. esse ZH; esse contr. GQ

³ Non – doctorem in mg. GH

⁴ -cumque ss Z

⁵ -auerit ZGQ; -iuerit H

9

*Vt clericus suo et laicus suo*¹ *uacet*² *officio*³

AC⁴ PAVLO POST⁵. Sicut impietatis est crimen⁶ neglectis uerbi studiis sacerdotem
sollicitudines suscipere⁷ seculares, ita unicuique laicorum peccatum est⁸, nisi inuicem
sibi etiam⁹ in his¹⁰ que ad communis uite usum pertinent operam fideliter dederint.

JK +10; H 32.15-18, M 21; Br fo. 63v; cf AL 7.58a; C 11 q 1 c 30 is widely var.

---

¹ suo CRM²KNBVZG; om. DM

² laicus suo uacet] laici suo uacent P

³ Vt - officio CXWKNDMBPZG(mg.); om. HQA

⁴ Ac CRWNDBVPZGQ; Et KH

⁵ Ac - post om. A

⁶ est crimen CRWKNDDBVPZGH; crimen est QA

⁷ suscipere CRWKNDDBPZHA; accipere G

⁸ ss Z

⁹ sibi etiam CRWKNDDBPZGHQ; etiam sibi A

¹⁰ is P

9A¹

*Item in sequentibus. Illum iure ordinari qui se non ingerit*²

Cum excusarem me honorem cathedre declinans uel potestatem, respondens Petrus,
Pro³ hoc, inquit, ne me rogaueris. Hoc enim fieri statutum est mihi, et eo magis quo
excusas, quia cathedra hec eum qui cupit eam et audacter expetit non requirit⁴, sed
ornatum moribus et in uerbis eruditum.

H 31.24-28 mod, M 20; cf c 2 above

---

¹ om. CLRXSWKNDMBVPA; G here; ZHQ after c 8

² Illum - ingerit in mg. G

³ Pro ZHQ; Per G

⁴ non req. ZGH; om. Q

10¹

*Item in sequentibus*². *Comparatio nauis ad*³ *ecclesiam*⁴

Similis est omnis ecclesie⁵ status nauis magne que per pelagus⁶ undosum diuersis e⁷
locis et regionibus uiros portat ad unam⁸ potentis regni urbem⁹ properare cupientes.

---

¹ om. A

² Item (Idem M) - seq. CRXWMKNBPZG; om. VHQ

³ ad CRXWKNBVP; et ZGHQ

⁴ Comparationem - ecclesie in mg. G

⁵ ecclesiastice P

⁶ -la- ss H

⁷ est G

⁸ om. P

⁹ ss W

Sit ergo nauis huius dominus ipse Omnipotens¹⁰, gubernator uero sit Christus¹¹. Tunc deinde prorete officium episcopus¹² impleat, presbiteri nautarum, dyaconi dispensatorum¹³ locum teneant. Hii qui cathecizant nautologis conferantur. Epybatis autem totius fraternitatis multitudo¹⁴ sit similis. Ipsum quoque mare hic mundus habeatur¹⁵. Ventorum [2vb] uero uarietates¹⁶ et turbinum diuersis temptationibus¹⁷ conferantur. Persecutiones, tribulationes et pericula fluctibus exequentur. Terreni uero spiritus qui uel de torrentibus uel de uallibus spirant, pseudoprophetarum¹⁸ et seductorum seu prae doctrine uerba dicantur. Promunctoria uero et loca confragosa hii qui in potestatibus seculi sunt iudices et pericula minantur et mortes. Bythalassa uero loca que duplicibus unde fallacis estibus uerberantur dubiis mente et de promissionum ueritate nutantibus conferantur. Hypocrite uero et dolosi pyratis similes habeantur. Iam uero rapidus uortex et tartarea caribdis¹⁹ et saxis illisa naufragia ac mortifere submersiones, quid²⁰ aliud estimanda sunt quam peccata? Restat²¹ igitur²² ut hec nauis cursu prospero tuta possit²³ portum desiderate urbis intrare et ita Deo precem fundere, ut nauigantes mereantur audiri. ITEM IN SEQUENTIBVS²⁴. Deprecor te Clemens coram omnibus qui presentes sunt, ut postquam uite presentis finem fecero Iacobo fratri Domini omnia que dixi quam breuiter potes comprehensa destinare te non pigeat.

JK +10; H 34.1 - 35.4 (c 14), H 36.1 - 8 (c 19), M 24-5, 26-7; Br fo. 64 to mereantur audiri only; ID 3.1 to mer. audiri, cf. 16.1

¹⁰ dom. ipse Omn.] Omn. dom. ipse P

¹¹ sit Chr.] Chr. sit P

¹² episcopus CRWDMKBVPZGH; Christus N

¹³ uel officium *add. ss* R²

¹⁴ *corr. fr.* fortitudo W

¹⁵ mund. hab. LRXWKNBVPZGH; hab. mund. C; Epybatis - habeatur *in mg.* V

¹⁶ uaritates G

¹⁷ tempestationibus P

¹⁸ speupdo-pr. VH

¹⁹ *ss* W; carpidis P

²⁰ quid CRWNDBVPZGH; quod K

²¹ -t *ss* G

²² ergo P

²³ tuta possit CRWKNBPZH; tuti G

²⁴ Item in seq. (sequentibus CRXSWKNB²VZGH; consequentibus DMB) in CRXSWKN(*numbering as c 11*)BVPZGH; *om. Q.* Imperitum - episcopum *add. HQ (cf c 11)*

11¹

Imperitum non debere ordinari episcopum²

Nec uerearis ne³ forte de meo exitu multum contristandus sit, cum me id pro pietate⁴ sustinere non ambigat⁵. Erit enim ei⁶ grande solatium, si didicerit quod post me non imperitus aliquis aut indoctus aut⁷ ignorans⁸ diuini uerbi⁹ ministerium et ecclesiastici

¹ *om. A*

² Imperitum - episcopum CRXKMBVZG(*in mg. XVZG*); Non debere imperitum ordinari episcopum N; *om. with no break P; above in c 10, with no break here HQ*

³ ne LRSXWNDBVPZGH; nec CK

⁴ *after corr. Z*

⁵ sust. non amb. CRSWKNBVZG; sust. non ambigeat P; non amb. sust. HQ

⁶ enim ei CRSWBVPGHQ; enim XKNDM; ei enim Z

⁷ aut CLRXSXW; atque KNDMBVPZGH

⁸ *ss* H

⁹ diu. uerbi] diuinis ubi P

ordinis disciplinam uel doctrine regulam nesciens suscepit¹⁰ cathedram meam. Scit enim quia si indoctus istius officium doctoris accipiat, sine dubio discipuli et auditores ignorantie tenebris obuoluti in interitum demergentur. ET QUIBUSDAM INTERPOSITIS DICIT CLEMENS, Episcopus autem per¹¹ singulas ciuitates quibus ille¹² non miserat¹³ per doctos et prudentes simplicesque sicut columbas iuxta Domini preceptionem nobis mittere [3ra] precepit. Quod et facere inchoauimus et Domino opere ferente facturi sumus.

JK +10; H 36.30-36, 39. 8-11, M 27, 30

¹⁰ -erit ss H

¹¹ per] pre P

¹² ille LR²SWKNDBVPZGH; om. CRX

¹³ id est multum add. ss S²

12¹

Item Clemens in secunda ad Iacobum epistola². De custodibus sacramentorum³
Tribus gradibus commissa sunt sacramenta diuinorum secretorum, id est presbitero, dyacono et ministro, qui cum timore et tremore clericorum reliquias corporis Domini⁴ debent custodire fragmentorum.

JK +11; H 47.2-5, M 37; Br fo. 64; ID 2.64; De cons. D 2 c 23a

¹ om. A

² sec. ad Iac. ep. (ss V) LRKNVPZGHQ; sec. ep. ad Iac. C; sec. Clemens ad Iac. ep. W; ep. sec. ad Iac. B

³ De – cust. sac. in mg. G; De - sacr. Item - episc. HQ

⁴ cor Domini CRXSWBVPZGH; dominici cor KNDM

12A¹

Item in eadem epistola². Sindonem sacrarii non esse uendendam³

Si forte quispiam presbiter⁴ siue diaconus sacrarii sindonem uel uelum subtracta uendiderit, Iude similis estimabitur⁵ Scariothis.

H 48.16-7, M 39; Br fo. 64; ID 2.65 (cf c 17 below)

¹ ZGHQ only

² Item in eadem epistola (om. H) ZGH; om. Q

³ Sind. - uendendam in mg. G

⁴ quis pres. GHQ; pres. quis Z

⁵ sim. est. ZGQ; est. sim. H

12B¹

Item ibi. Quid faciendum sit de uetustate consumptis²

Altaris palla, cathedra, candelabrum et uelum, si fuerint uetustate consumpta, incendio dentur.

H 47.18-9, M 38-9; Br fo. 64; ID 2.66; De cons. D 1 c 39a

¹ ZGHQ only

² Quid – consumptis in mg. ZGQ; om. H

12C¹

Item ibi. De cautela clericorum²

Clericus solus ad tabernaculum femine non accedat neque sine maioris natu principis iussione. Nec³ presbiter solus cum sola femina fabulas⁴ misceat, nec archidiaconus

¹ ZGHQ only, GHQ here, in Z before c 12A

² De caut. cleric. in mg. ZGQ; H as rubr. to c 13 below

³ Nec ZHQ; Neque G

⁴ fabulas ZGQ; famulas H

frequentet domicilia matronarum⁵, aut per clericos aut per domesticos mandent sibi secretum aliquod. Quod si fecerint et ille deponatur et illa a liminibus ecclesie arceatur.
H 48.19-24, M40; Br fo. 64; cf c 18 below

⁵ -na- ss H

13

Clemens in secunda epistola sua.¹ De mensura hostiarum et reliquiis earum²
 Tanta in altario³ holocausta⁴ offerantur quanta populo sufficere debeant. Quod si remanserint, in crastina⁵ non reseruentur, sed cum timore et tremore clericorumque⁶ diligentia consumantur.

JK +11; H 47.9-11, 38; ID 2.21a as BD 5.11a, 2.85Aa (IDcrpbv); IP 1.148; De cons. D 2 c 23b

¹ Clemens - sua *om.* HQ

² De - earum CWKNBPZ(*mg.*); *om.* GQ; De cautela clericorum H

³ alter<i>o P

⁴ *corr. fr.* -casta P

⁵ -ina CLRXSVDVPZGHQ; -inum D²MK; -ino NBA

⁶ clericorumque] clericorum V; clericorum, quia P

14

Quantum sit abstinendum post eucharistiam¹

Qui autem residua corporis Domini que in sacrario relictas sunt consumunt, non statim ad communes cibos accipiendos² conueniant, ne putent sancte portioni commiscere cibum³ qui per aqualiculos⁴ digestus in secessum⁵ funditur.

JK +11; H 47. 11-14, M 38; ID 2.85Ab (IDcrpbv); De cons. D 2 c 23c ends var.

¹ Quantum – euch. *in mg.* GQ; *om.* with no break H

² cibos acci CRXSWKNBVP; acci cibos ZGHA(cibos *ss*)

³ cib. comm. *later reversed* G

⁴ aqualicios P; aliqualiculos VA; *corr. fr.* aquilic- Z

⁵ dig. *in sec.* (*corr. fr.* cec- W, scessum P) CRWKDBVPZGHA; *om.* N

15

Item in eadem. Quibus non sint dande reliquie eucharistie¹

Precipimus etiam ne unquam extero ecclesie siue laico² de fragmentis oblationum³ Domini ad mensam ponatur. Vnde scis tu qui passim sacrarii panes indignis inpendis, unde nosti si a mulieribus mundi sunt? Hinc et Dauid ab⁴ Abimelech sacerdote interrogatus, cum panes sibi ad comedendum posceret si mundus esset a muliere, cum se mundum ante⁵ triduum profiteretur, panes propositionis manducauit.

JK +11; H 48. 3-9, M 39; ID 2.86

¹ Quibus - eucharistie *in mg.* VZGQ; *om.* H

² ecclesie siue laico CRWKNBVPZHA; siue laico ecclesie G

³ obl-CRWKNBVPZQA; abl- H

⁴ *om.* P

⁵ aut P

16

Vt incontinenens presbiter non ministret¹

Ad dominica autem ministeria² tales eligantur qui ante ordinationem suam³ coniuges suas nouerint. Quod si⁴ post ordinationem⁵ ministro contigerit proprium⁶ inuadere

¹ Vt - ministret *in mg.* ZG

² magisteria P

cubile uxoris, sacrarii non intret limina⁷, nec sacrificii⁸ portitor fiat, nec altare contingat, nec ab offerentibus holocausti oblationem suscipiat⁹, nec ad dominici corporis portionem [3rb] accedat. Sed aquam tantum¹⁰ sacerdotum manibus porrigat, ostia forinsecus claudat, minora gerat officia, urceum sane ad altare suggerat.
JK +11; H 48.10-15, M 39; ID 2.86b, 6.87; D 81 c 19 has more, and var.

³ suam CRXSWV; *om.* LKNDMPZGHA

⁴ si CLR²SKNBZHA; *om.* RX

⁵ suam *add.* RS, *om.* CLXKNPZHA; suam coniuges – ordinationem *om.* B

⁶ *om.* G

⁷ lumina P

⁸ -icia P

⁹ obl. sus.] sus. obl. P

¹⁰ *corr. fr.* tamen K

17

Non distrahenda¹ ecclesie ornamenta²

Si forte³ quispiam presbiter siue diaconus sacrarii sindonem uel uelum subtracta uendiderit Iude similis estimabitur Scariothis. Qui propter cupiditatem fecerit hoc opus, nouerit se supradicti Iude suscepturum⁴ penam.

JK +11; H 48.16-18, M 39-40; ID 2.65 to estimabitur only, 2.86A (IDcrpbv), 6. 88; +C 17 q 4 c 15 (cf. c 12A above)

¹ Non distrahenda CWKNBPZGHQ; In distrahendi A

² Non – ornamenta *in mg.* G; *in mg. and in text* Z

³ igitur *add. and canc.* H

⁴ *corr. fr.* -urus G

18

De uitanda familiaritate feminarum¹

Clericus uero solus ad femine tabernaculum non accedat, nec properet² sine maioris natu iussione. Nec presbiter solus cum sola femina fabulas misceat, nec archidiaconus nec dyaconus³, sub pretextu humilitatis uel officii frequentet domicilia matronarum aut forte per clericos aut domesticos eius matrone mandent secretum aliquid⁴. Si cognitum fuerit, et ille deponatur⁵ et illa a liminibus arceatur ecclesie. Sed si forte aliqua intercessio fuerit, episcopo suggeratur⁶. Et si talis est ad quam debeat⁷ pro interuentu ipse pergat. Sin autem de latere suo dirigat cum duobus aut tribus qui hoc debeant sanare.

JK +11; H 48.19-26, M 40; ID 6.89; D 81 cc 20-21 (var., and c 21 is a Palea); cf c 12C above

¹ De – feminarum *in mg.* ZGQ; *om.* H; feminarum] cum femina P

² neque *add.* ZGHQA, *om.* CLRXSWKNBVP

³ nec diac. ss ZH

⁴ aliquid CRWKNBVPZA; aliquid GHQ

⁵ et ille de ss Z

⁶ ep. sugg. CLRXSWBVPZGHA; sugg. ep. KNDM

⁷ ire *add.* ZGHQA, *om.* CRXSWKNBVP

19

¹*De accusatoribus patrum*²

Qualis autem condempnatio et qualis imminet maledictio his qui in³ patres peccant docet nos diuina scriptura. Si enim Cham filius Noe cum uidisset suum nudum patrem⁴, quoniam non cooperuit patris corporalem nuditatem sed egressus nuntiauit eam fratribus et illi uestimento eum⁵ cooperuerunt⁶, ipse quidem Cham et illi qui ex eo nati sunt sub maledictione facti sunt, qui autem cooperuerunt eum benedictionem meruerunt, multo magis isti maiore et ampliore condempnatione digni sunt qui patribus obuiare aut contra eos insurgere nituntur, aut iniuriam aut⁷ contumeliam⁸ eis inferre moliantur. Quoniam qui his resistit Deo resistit⁹, et qui eis iniuriam uel contumeliam facit Deo cuius legatione funguntur¹⁰ facit. [3va]
JK +11; H 50.14-23, M 42; C 2 q 7 c 9 is widely var.

¹ Item *add.* ZGHA (*om.* Q); Clemens *add.* in *mg.* A; Clemens - subditorum *add.* from c 20 H

² De - patr. CRXWKBVPQA; *om.* H; in *mg.* ZG

³ *ss* A

⁴ suum nudum patrem CWKNBPZGH; suum patrem nudum Q; patrem suum nudum A

⁵ *ss* Z

⁶ *corr. fr.* -int Z

⁷ aut CLXSKNDM; uel RBVPZGHA

⁸ -me- *ss* A

⁹ Deo res. CXWKBVPZGHA; *om.* NDM

¹⁰ leg. fung. CWKDMBVPZHA; fung. leg. N

20

Clemens in tertia¹ epistola ad uniuersos. De doctrina prelatorum et obedientia subditorum²

Vestrum³ est qui legatione Christi fungimini docere populos, eorum uero est obedire uobis ut Deo⁴. Si autem uobis episcopis non obedierint omnes presbiteri, diaconi ac subdiaconi et reliqui clerici cuncti, omnesque principes tam maioris ordinis⁵ quam⁶ inferioris, atque reliqui populi, tribus et lingue non obtemperauerint⁷, non solum infames sed et extorres a regno Dei et consortio fidelium ac liminibus⁸ sancte Dei ecclesie alieni erunt. Nam⁹ uestrum est¹⁰ eos instruere, eorum uero¹¹ est¹² uobis obedire ut Deo, cuius legatione fungimini, dicente Domino, Qui uos audit me audit, et qui uos spernit me spernit et qui uos recipit, recipit¹³ eum qui me misit. Nichil enim¹⁴ iniustius uel¹⁵ inhonestius est¹⁶ quam filios patribus rebelles¹⁷, aut clericos uel¹⁸ laicos

¹ secunda X

² Clemens - uniuersos. (De - subdit. in *mg.*) ZG; Clemens - uniuersos *here, with* Clemens - uniu. De - subdit. in *mg. to c 19* H

³ Vestrum CRWKNBVZGHA; Nostrum PQ

⁴ ut Deo LSWKNDBVPZGHA; in Domino C; in Deo RX

⁵ ord. CWDMMKBVPZGHA; *om.* N

⁶ et *add.* ZGH; *om.* CRXSWKNBVPQA

⁷ -erunt P

⁸ luminibus P

⁹ enim *ss after* uestrum Q

¹⁰ est C²LRSKNBZHQA; *om.* CR²X

¹¹ *om.* L

¹² est LSWKNBVPZGHQA; *om.* CRX

¹³ *repeated again* A

¹⁴ est *add.* *ss* H

¹⁵ uel CRWKNVPZGHA; aut B

¹⁶ *om.* H

¹⁷ patribus rebelles CWKNBPZGHQ; rebelles patribus A

doctoribus¹⁹ seu discipulos magistris inobedientes uel proteruos existere. Nouimus enim²⁰ primum hominem per inobedientiam cecidisse, idcirco omnes hoc uicium cauere monemus.

JK +12; H 53.2-14, M 43-4

¹⁸ uel CRXWKDBPZGHQ; aut NVA

¹⁹ doct. uel laicos *marked for reversal* Z

²⁰ enim CRXWKNVPZGHQA; *om.* B

21

Item. Nichil agendum clericis absque¹ licentia sui² episcopi³

Cunctis fidelibus et summopere omnibus⁴ presbiteris et⁵ dyaconibus et⁶ reliquis clericis⁷ attendendum⁸ est, ut nichil absque episcopi proprii licentia agant. Non utique⁹ missas sine eius iussu quisque presbiterorum in sua parrochia agat, non baptizet, nec¹⁰ quicquam¹¹ absque eius permissu¹² faciat. Similiter et reliqui populi, maiores scilicet¹³ et minores, per eius licentiam quicquid agendum est agant¹⁴. Non utique missas, nec sine eius permissu a sua parrochia discedant, uel in ea aduentantes morari presumant. Anime enim eorum ei¹⁵ credite sunt, ideo omnia eius consilio agere debent et eo inconsulto nichil.

JK +12; H 57.34 - 58.4, M 49-50; ID 6.90 (cf 2.123, following BD 2.93); +C 16 q 1 c 41 to faciat

¹ absque CXWKNBVZG; sine QA

² licentia sui CLRKNBV; sui licentia XW; licentia ZGQA

³ Nichil - episcopi *in mg.* XZG; *om.* PH; *before* Item Q

⁴ *ss* V

⁵ et CKNBVPZGHQ; ac A; G

⁶ et CWKNBVP; ac ZGHQA

⁷ clericis CWKNBPZGQA; cleris H

⁸ -den- *ss* K; -end- *ss* B

⁹ utique CRXWKNVPZGHQA; itaque B

¹⁰ nec LRSWKNBVPZGHQA; neque CX

¹¹ quicquam CR²XKNBZHA; *om.* R; quicq. quis. SW

¹² permissu CRXSWBVPZGHA; licentia DM; permissione KN

¹³ scilicet CRXSNBVPZGHA; sane K; natu sed D; sed D²M

¹⁴ agatur P

¹⁵ *corr. fr.* eo A

22¹

Vbi sit sacrificandum²

Hic ergo, hoc est in presenti uita positos oportet uos agnoscere uoluntatem Dei, ubi et agendi et sacrifici [3vb] candi est locus, quoniam in aliis locis sacrificari et missas celebrari non licet nisi in his in quibus episcopus iusserit, aut ab episcopo regulariter ordinato, tenente uidelicet³ ciuitatem, consecrata fuerint⁴. Aliter enim non sunt hec agenda nec rite celebranda.

JK +12; H 58.23-27, M 50; ID 3.62a, as BD 3.59a; De cons. D 1 c 14

¹ *om.* A

² Vbi – sacr. (*sit repeated* X) *in mg.* XZGQ; *repeated in mg.* V; *om.* PH

³ *om.* G

⁴ quoniam in aliis - fuerint *om.* P

23¹

*Clemens in epistola quarta*². *Communem uitam omnibus necessariam*³

Dilectissimis fratribus et condiscipulis Ierosolimis cum⁴ karissimo fratre Iacobo et coepiscopo habitantibus Clemens episcopus. Communis uita fratres omnibus est necessaria, et maxime his qui Deo irreprehensibiliter militare cupiunt, et uitam apostolorum eorumque discipulorum⁵ imitari uolunt. Communis enim usus⁶ omnium que sunt in hoc mundo omnibus esse hominibus debuit, sed per iniquitatem⁷ alius hoc suum dixit esse⁸, et alius istud, et sic inter mortales facta diuisio est⁹. Denique Grecorum quidam sapientissimus hec ita sciens esse, communia debere ait esse¹⁰ amicorum omnia. In omnibus autem sunt sine dubio¹¹ et coniuges. Et sicut non potest, inquit¹², diuidi¹³ aer¹⁴ neque splendor solis, ita nec reliqua que communiter omnibus data sunt ad habendum diuidi debere, sed habenda esse communia. Vnde et Dominus per¹⁵ prophetam loquitur dicens, Ecce quam bonum et quam iocundum habitare fratres¹⁶ in unum, et reliqua. Istius enim consuetudinis more retento, etiam apostoli eorumque discipuli ut predictum est una¹⁷ nobiscum et uobiscum communem uitam¹⁸ duxere. Vnde¹⁹ bene nostis erat multitudinis eorum²⁰ cor unum et anima una, nec quisquam eorum aut nostrum de his que possidebat aliquid suum esse dicebat, sed omnia illis et nobis²¹ erant communia, nec quisquam egens erat inter nos. Omnes uero qui domos uel agros possidebant²², uendebant eos et precia eorum et reliquas res quas habebant offerebant²³, ponentes ante pedes apostolorum, sicut nobiscum²⁴ quidam uestrum²⁵ cognouerunt et uiderunt, et diuidebantur singulis prout cuique opus erat²⁶. Ananias autem uir austerus et Saphyra uxor eius, quia mentiti sunt apostolis de [4ra] pretio agrorum suorum quos uendiderant, nobis presentibus in conspectu omnium circumstantium a conspectu apostolorum propter peccatum²⁷ eorum et mendacium²⁸ que fecerunt mortui delati sunt ambo.

JK +13; H 65.4-27, M 57-8; +C 12 q 1 c 2a

¹ *om. A*

² ep. quarta CRXSWKNBVP; quarta ep. ZGHQ

³ Communem - necesaarium *in mg.* XZGQ(*beginning* Nota); *om. PH*

⁴ *ss Z*

⁵ discipulorum CXWKNBPZH; discipulos G

⁶ vos P

⁷ *corr. fr* inquietem X²

⁸ dixit esse CRXKNVPZGQ; esse dixit WBH

⁹ diuisio est CRWKNBPZH; est diuisio G

¹⁰ *ss C*

¹¹ nisi *add. ss K*

¹² non pot. inq. CRXKNBVPZGH; inq. non pot. LW; non pot. S

¹³ diuidi CKNBPZH; *om. G*

¹⁴ ager P

¹⁵ per CWKNBPZGQ; pro H

¹⁶ fratres CWKNBPZH; *om. G*

¹⁷ una LRXSWKNDBVP(*with lacuna*)HQ; unam CN²ZG

¹⁸ comm. uitam CWKNBPZHQ; uitam comm. G

¹⁹ ut *add. SK*²ND²(*ss*)MN; *om. CKNBPZGHQ*

²⁰ eorum CRXSWBVPZGH; *om. KNDM*; credentium M²

²¹ et nobis *in mg.* S

²² -ebant CKNBVPZH; -ebat G

²³ off- CWKNBV; aff- XZGHQ; offerentes P

²⁴ uobiscum Q

²⁵ uestrum XSWKNDBVPZGH; nostrum CLRQ

²⁶ *W begins a new canon*

²⁷ peccatum CKNBZHQ; peccata L; *om. RX*; furtum R²S

²⁸ pecc. eorum et mend. *over erasure C*

24¹*Apostolorum² exempla imitanda³*

Quapropter hec⁴ uobis cauenda mandamus et doctrinis et exemplis apostolorum obedire precipimus, quia hii qui eorum mandata⁵ postponunt⁶ non solum rei sed et⁷ extorres⁸ fiunt. Que non solum nobis cauenda sed omnibus predicanda sunt. Vnde consilium dantes uestram prudentiam hortamur, ut ab apostolicis regulis non recedatis, sed communem uitam ducentes⁹ et scripturas sacras recte intelligentes que Domino¹⁰ uouistis¹¹ adimplere satagatis.

JK +14; H 65.28-31, 66.15-17, M 58, 60; +C 12 q 1 c 2b

¹ om. A

² Apostolorum CRXKNBVZ; Nota apostolo G; Nota a populo HQ

³ Apost. – imit. *in mg.* ZGHQ; om. P

⁴ *corr. fr.* hoc K

⁵ eorum mandata CWKNBPZHQ; mandata eorum VG

⁶ -itur P

⁷ et CWKD²BVPZH; om. KNMG; etiam Q

⁸ uel exteriores *add. ss* R

⁹ *corr. fr.* dic- H

¹⁰ adiuuante *add.* KNDM, om. CLRXSWBVPZGH

¹¹ uouistis CLXSV²ZHQ; nouistis RWKNDMBVPG

25¹*Scripturas² ex proprio ingenio non esse legendas³*

Relatum est etiam⁴ nobis quod quidam uestris in partibus commorantes aduersantur sanis doctrinis, et prout eis uidetur non secundum traditionem patrum sed iuxta suum sensum docere uidentur⁵. Multas enim quidam ut audiuius uestrarum partium ingeniosi homines ex his que legunt uerisimilitudines capiunt, et ideo diligenter obseruandum est ut lex Dei cum legitur non secundum propriam ingenii intelligentiam legatur uel doceatur. Sunt enim multa uerba in scripturis diuinis que possunt trahi ad eum sensum quem sibi unusquisque sponte presumpsit, sed non oportet. Non enim sensum extrinsecus alienum et extraneum debetis querere, ut quoquomodo⁶ ipsum ex scripturarum auctoritate confirmetis, sed ex ipsis scripturis sensum capere ueritatis. Et ideo oportet intelligentiam discere⁷ scripturarum ab eo qui eam⁸ a maioribus secundum ueritatem sibi traditam⁹ seruat, ut et ipse possit ea que recte suscepit competenter asserere.

JK +14; H 65.32 - 66.5, M 58-9; +D 37 c 14a

¹ om. A

² Nota *add. in mg.* G

³ Scripturas - legendas *in mg.* ZGH; om. P

⁴ *corr. fr.* at- H

⁵ -entur CWKNBPZH; -etur G

⁶ quomodo P; quo- *ss* H

⁷ int. disc. CWNDBVPZGH; disc. int. K

⁸ om. P

⁹ sibi trad. *in mg.* X²

A 1. II ANACLETVS¹

- ²i. Qui non debeant recipi ad accusationem uel testimonium
 ii. Non esse tacendum pastoribus propter odium luporum
 iii. Quod episcopus plures debet habere³ testes quam alius sacerdos in
 sacrificando [4rb]
 iiiii. Vt⁴ ministri communicent
 v. Qui sunt⁵ sacrilegi
 vi. De peregrinis iudiciis
 vii. De iudicibus prouinciarum
 viii. De appellatione oppressi
 viiiii. De ordinatione episcoporum
 x. Episcopum non esse ordinandum minus quam a tribus
 xi. Qui sint admittendi ad accusationem
 xii. De laceratoribus seruorum Dei
 xiii. Quo ordine accedendum sit ad accusationem
 xiiii. Vnde cepit ordo sacerdotalis
 xv. Quod episcopi locum teneant apostolorum
 xvi. In quibus ciuitatibus sint primates uel patriarche
 xvii. In quibus locis sint metropolitani
 xviii. Quis sit percussor
 xviiii. Quibus in locis presbiteri, quibus episcopi esse debeant
 xx. Que sit prima sedes
 xxi. Que sit secunda sedes
 xxii. Que sit tertia sedes
 xxiii. Quod inoffensus querendus sit affectus accusatorum ac testium
 xxiiii. Quod incorrigibiles ab ecclesia sint pellendi

¹ Anacletus KNDVBP; Anacletus papa C; Incipiunt capitula Anacleti pape LRXW; Incipiunt capitula de decretis An.... S; Anacletus capitul' M

² *Capitulatio om.* ZGHQA; in CLRXSWKNDMBVP

³ deb. hab. CLRWNBVP; hab. deb. K

⁴ Et P

⁵ sunt LXWKNBVP; sint CRS

1

Omnibus episcopis. Qui non debeant recipi ad accusationem¹ uel testimonium²
 Anacletus papa tercius a Petro³ in primo decretali.⁴ Beatus predecessor noster
 Clemens, uir apostolicus et spiritu⁵ Dei plenus, una cum⁶ reliquis sanctis collegis suis
 statuit dicens, Accusandi uel testificandi⁷ licentia denegetur his qui Christiane
 religionis et nominis dignitatem et sue legis uel sui propositi normam aut⁸ regulariter

¹ *corr. fr. exc-* V

² Qui - testimonium CXWKNBVP (omnibus episcopis *add. in mg.* H); Qui - testimonium *in mg.* ZGQ; *om.* A

³ a Petro *ss* P

⁴ Anacletus – decret. *om.* A

⁵ spiritu CWKNBPZGHQ; spiritus A

⁶ *ss* Z

⁷ uel test. *repeated and canc.* A

⁸ aut CWKNBVPZGH; ac QA

prohibita neglexerint. Transgressores enim sponte legis⁹ sue eiusque uiolutores apostate nominantur. Omnis enim¹⁰ apostata refutandus¹¹ est ante¹² reuersionem suam, nec¹³ in accusationem¹⁴ recte agentium aut testimonium suscipiendus.
JK +2; H 68.11-18, M 61; ID 5.237a; cf IP 4.60; +C 3 q 4 c 2

⁹ vel *add.* P

¹⁰ enim CWKDBVPZGHA; autem N

¹¹ refuturadus P

¹² ante CWKNBPZGHQ; nec etiam post A

¹³ nec CWKNBPZGHQ; *om.* A

¹⁴ suam *add. and canc.* G

2

Non esse tacendum pastoribus propter odium luporum¹

Scimus² autem multos ob id infestare doctores ut eos perdant et proprie uoluntatis placita adimpleant. Non propterea tamen³ doctores in quantum⁴ uires suppetunt a recta emulatione et bona intentione recedere debent, scientes quia beati [4va] qui persecutionem patiuntur propter iusticiam. Nichil autem illo est pastore⁵ miserius qui luporum laudibus gloriatur. Quibus si placere uoluerit atque ab his amari delegerit, erit hinc ouibus magna perniciēs. Nullus ergo pastorum placere lupis et gregibus ouium potest. ⁶Deo enim⁷ perfecte sacrificantes non debent uexari sed portari, consolari atque ab omnibus uenerari. Ipsi autem quando sacrificant⁸ non soli hoc agere debent. sed testes secum adhibeant ut Domino perfecte in sacratis Deo sacrificare locis⁹ probentur. Ait namque auctoritas legis diuine, Vide ne offeras holocausta tua in omni loco quem uideris, sed in loco quem elegerit Dominus Deus tuus¹⁰.

JK +2; H 69.18-24, 70.20-25, M 62, 63; ID 5.237b to uenerari, 2.67 (mod. from Deo perfecte); +D 43 c 3 to propter iusticiam

¹ Non - luporum *in mg.* VZGH(*beginning Nota non*); *om.* P(*with no break*)A

² Scimus CLR²SWD²MK²; Sanius RXKNDBV(*obsc. corr.*)PZGHQ; Nouimus A

³ propterea tamen LRXSWKNBVPZGHA; enim (?) propterea C

⁴ quantum CRWKNPZGHA; tantum B

⁵ illo est pastore CWKNBZHQ; illo pastore est G; est eo pastore A

⁶ MQA *have here rubric* Quod episcopus plures debet habere testes quam sacerdos in sanctificando (*cf c 3*)

⁷ Deo enim CWKNBPZGHQ; *om.* A

⁸ -atur P

⁹ sacr. locis CWNDBPZGHA; locis sacr. K

¹⁰ K *places* Deo enim perfecte – Deus tuus *after c 3 below*

3

Quod episcopus plures debet habere¹ testes quam alius² sacerdos in sacrificando³

Episcopus Deo sacrificans testes ut prefixum est secum habeat, et plures quam alius sacerdos. Sicut enim maioris honoris gradu fruitur sic maioris testimonii incrementatione indiget. In solempnioribus quippe diebus, aut quatuor aut quinque aut tres⁴ dyaconos, qui eius oculi dicuntur, et subdyaconos atque reliquos ministros

¹ deb. hab. CWNDVZGHA; hab. deb. K

² alius CRXWKNV; *om.* ZGHA

³ Quod – sacrificis *in mg.* X; Quod episcopus - sacrificando *above, in c 2* MQA; *in mg.* VGH(*beginning Nota quod*); *obscured in B; om.* P; Quod episcopus plures debet habere testes in sacrificando quam sacerdos Z(*mg.*); Vt ministri communicent Q

⁴ tres CRWNDBVPZGHA; sex K

secum habeat, qui sacris induti uestimentis a fronte et a tergo⁵, et presbiteri e regione dextra leuaque corde contrito⁶ et humiliato spiritu ac prono stent⁷ uultu, custodientes eum⁸ a malis hominibus et consensum eius prebeant sacrificio⁹.

JK +2; H 70.25-32, M 63-4; ID 2.67b; De cons D 1 c 59 with first sentence of c 4

---

⁵ ter- ss H

⁶ corde contrito CRXSWKNBVP; contrito corde ZGHQA

⁷ stetit P

⁸ ss H

⁹ K here adds from c 2 above Deo enim perfecte - Deus tuus

4

Vt ministri communicent¹

Peracta autem² consecratione, omnes communicent qui noluerint³ ecclesiasticis carere liminibus. Sic enim et⁴ apostoli statuerunt et sancta⁵ Romana tenet ecclesia.

JK +2; H 70.32-34, M 64; BD 3.77a; ID 2. 67c to liminibus; De cons. D 1 c 59 (end), De cons. D 2 c 10 as here

---

¹ Vt – comm. in mg. XVZHG; om. P

² autem CRXWDMKBVPZGHA; om. NQ

³ qui nol. in mg. H

⁴ et LRXSWKNBVPZGHA; om. C

⁵ sancta CWKDBVPZGHA; om. N

5

¹Qui sint² sacrilegi³

Qui rapit⁴ pecuniam proximi sui iniquitatem operatur. Qui autem pecuniam uel res ecclesie abstulerit, sacrilegium facit. Priuilegia ecclesiarum et sacerdotum sancti apostoli iussu Saluatoris intemerata et inuiolata eius⁵ decreuerunt manere temporibus.

JK +2; H 73.19-22, M 66; C 17 q 4 c 18 to facit, C 25 q 2 c 1a from Priuilegia

---

¹ Item add. LX²WNBVPZGHA; om. CRXKD; ? S

² sint CRXWDMBVHQA; sunt LKNZG; ? S

³ Qui sint sac. in mg. VZGH, om. P

⁴ rapuerit S

⁵ eius CLRXKNBZHQA; omnibus R²S

6

De peregrinis iudiciis¹

Leges ecclesie apostolica² firmamus auctoritate³ et peregrina iudicia submouemus.

Vnde et Dominus menti[4vb]onem faciens, Loth per Moysen loquitur dicens,

Ingressus es⁴ quidem⁵, inquit⁶, ut aduena numquid ut iudices.

JK +2; H 73.22-25, M 66-7; +C 3 q 6 c 13, C 25 q 2 c 1b to submouemus

---

¹ De - iud. CLRKNDVZGH (in mg. XVZGH); De iud. per. W; om. BP; De iuditiis prouinciarum in mg. A (cf c 7 below)

² apostoli P

³ et inuiolata omnibus add. and canc. S

⁴ es LKNDBVPZGHQ; om. CRXSA; est W

⁵ es add. R²SQ (not X)

⁶ inquit CRXSWKDBVP; inquit ZGHQA; om. MN

7

De iudicibus prouinciarum¹

Vnaqueque enim² prouincia tam iuxta ecclesiasticas quam iuxta seculi leges suos debet iustos et non iniquos habere iudices et non externos. nisi apostolice huius sedis³ decreuerit auctoritas.

JK +2; H 73.25-27, M 67; AL 3.80; C 3 q 6 c 15

¹ De - prou. CRKB; *in mg.* XVZGH; *om.* MN(*cf c 8*)PQA(*cf c 6*)

² Vnaqueque enim CWKNBPZHA; Vna enim queque G

³ apostolice huius sedis RXSKNBPZGH; apostolici huius sedis C; apostolici sedis huius LW; huius apostolice sedis QA

8

Item ibi. De appellatione oppressi¹

Omnis enim² oppressus libere sacerdotum si uoluerit appellet iudicium et a nullo prohibeatur, sed ab his³ fulciatur et liberetur. Si autem difficiles cause aut maiora negotia orta fuerint, ad maiorem sedem referantur. Et si illic facile discerni non potuerint⁴ aut iuste terminari, ubi fuerit summorum⁵ congregatio congregata, quod per singulos annos bis⁶ fieri solet et debet, iuste et Deo placite coram patriarcha aut⁷ primate ecclesiastica et coram patricio⁸ secularia iudicentur negotia in commune. Quod si difficiliores Orte fuerint questiones, aut episcoporum uel maiorum iudicia, aut maiores cause fuerint, ad sedem apostolicam si appellata⁹ fuerit referantur.

JK +2; H 74.3-11, M 67; C 2 q 6 c 3 to in commune

¹ Item ibi. De ap op (De app. opp. *in mg.* VZGH) CBVZGHA; Item - soppressi *in mg.* X; Item ibi. De iudicibus prouinciarum N; De app. opp. viii. Item ibi KP; De ap op M(*mg.*)Q

² enim CWKNBPZGHQ; *om.* A

³ his LR² SWKNBVPZGHQA; omnibus CRX

⁴ potuerint CLRS; poterint WKNBVPZGHQA; potuerunt X

⁵ *om.* K; summa P

⁶ bis CRXSW²RZGHQA; *om.* LWKNDMBVP

⁷ aut CLRXSWBVBZGHA; et KNDM

⁸ patricio CWKNBPGHA; patriticio Z

⁹ -ta *ss* B

9

Omnibus episcopis Italie¹. De ordinatione episcoporum²

Anacletus in secundo decretali. Ordinationes episcoporum auctoritate apostolica ab omnibus qui in eadem fuerint prouincia³ episcopis sunt celebrande. Qui simul conuenientes scrutinium⁴ diligenter agant, ieiuniumque cum omnibus precibus celebrent, et manus cum sanctis euangelii que predicaturi sunt imponentes, dominica die hora tertia orantes, sacraque unctione exemplo prophetarum et regum capita eorum more apostolorum et Moysi ungentes⁵, quia omnis sanctificatio constat in⁶ Spiritu Sancto cuius uirtus inuisibilis sancto est⁷ chrismati permixta, et hoc ritu sollempnem celebrent ordinationem⁸. Quod si omnes simul conuenire minime⁹

¹ Omn. - Italie *om.* Q; *in mg.* A

² De - episc. CXKBQA; *in mg.* VDZGH; De appellatione oppressi N; *om.* P

³ fuerint prouincia CWKNBPZGHQ; prouincia fuerint A

⁴ scrutarium P

⁵ ungent- CRSWNDVZGH; ingent- X; unguent- KBPQA

⁶ *corr. to ex R²*

⁷ est *here* CLRKNBZHA, *before* sancte R²S

⁸ cel. ord. CRWKNPZGHA; ord. cel. B

poterunt¹⁰, assensum tamen suis precibus prebeant, ut ab ipsa ordinatione animo non desistant¹¹.

JK +3; H 75.21-30, M 69; ID 5.69a, as BD 1.15; IP 3.12 to celeb. ord. only, 3.17a from Quod si - end; D 64 c 2 has beg. and end only, D 75 c 1 as IP 3.12

⁹ non P

¹⁰ -erunt CWKNBPZGH; -uerint QA

¹¹ desistant CRXSKNBVPA; desinant ZGHQ

10

Episcopum non esse ordinandum minus quam a tribus¹ [5ra]

Porro et Ierosolimitarum² primus archiepiscopus beatus Iacobus, qui iustus dicebatur et secundum carnem Domini nuncupatus est frater, a Petro, Iacobo et Iohanne apostolis est ordinatus, successoribus uidelicet dantibus formam eorum ut minus quam a tribus episcopis reliquisque omnibus assensum prebentibus nullatenus episcopus³ ordinetur et communi uoto ordinatio⁴ celebretur. Reliqui uero sacerdotes a proprio ordinentur episcopo, ita ut ciues et alii sacerdotes assensum prebeant et ieiunantes ordinationem celebrent⁵.

JK +3; H 75.30 - 76.1, M 69; ID 5. 69b to celebretur; IP 3.17b as ID; D 66 c 2 (Porro – ordinatio celebretur)

¹ Epis. - tribus CRKMB; *in mg.* XVZGHQ (G adding episcopis); De ordinatione episcoporum N; *om. with no break* PA

² -tarum CRXSWDMNBPZGA; -tanorum KHQ

³ null. episcopus CKNBZGHQ; null. episcopo P; episcopus null. A

⁴ ordinatio CKNBZGHQ; celebratio A

⁵ Reliqui - celeb. *in mg.* M

11¹

Item. Qui sint² admittendi ad accusationem³

Accusatio quoque eorum⁴ super qua nos consulere uoluistis, non nisi ab idoneis et probatissimis uiris qui et suspicionibus et sceleribus careant fieri debet⁵, quia Dominus sacri sui corporis tractatores a uilibus ac⁶ reprobis et⁷ non idoneis personis infamari noluit nec calumpniari⁸, sed ipse proprio flagello peccantes sacerdotes a templo eiecit. Vnde liquet quod summi sacerdotes, id est episcopi, a Deo sunt⁹ iudicandi, non ab humanis aut prae uite hominibus lacerandi sed potius ab omnibus¹⁰ fidelibus portandi, ipso Domino exemplum dante quando per se ipsum¹¹ et non per alium uedentes et ementes eiecit de¹² templo sacerdotes. Nullus enim ut reor inuenitur¹³

¹ *om.* A

² sint CRXWMKVH; sunt BZGQ

³ Qui - accusationem CRXWMKB; *in mg.* VDZGHQ; Episcopum non esse ordinandum minus quam a tribus N (*cf c 10*); *om.* P

⁴ quoque eorum CLXSWKNBVQ; quoque R; eorum quoque MZGH; *om.* Br

⁵ *corr. fr.* -ent H

⁶ ac CRXSWKNBVP; et ZGHQBr

⁷ et CRXSWKNBVP; ac ZGHBr

⁸ col- H

⁹ sint P

¹⁰ omnibus LSWKNBPZGH; omnibus hominibus *add.* CRX; hominibus Q

¹¹ ipsum se *later reversed* G

¹² de CLWBPZGHQ; e KD; ex N

¹³ inuenitur LR²SWKNBPZGHQ; *om.* CRX

inter nos qui uelit seruum suum ab alio quam a se iudicari¹⁴. Quod si presumptum fuerit aut multa¹⁵ indignatione ipse irascitur aut potius uindictam querit super eum. Vnde et Dominus ait per prophetam¹⁶, Qui uos tangit tangit pupillam oculi mei. JK +3; H 76 2-10, 13-14, 20-21, M 69, 70; Br fo. 64^v; ID 5.238a; IP 4.58 to templo eiecit only; +C 2 q 7 c 15a

¹⁴ uindicari P

¹⁵ add. R²

¹⁶ ait per proph. CRWNDBVZGHQ; per proph. ait K

12

¹Et paulo post². De laceratoribus seruorum Dei³

Si detractores⁴ quorumque grauiter iudicantur et in perditionis laqueum cadunt, multo magis laceratores et detractores atque accusatores famulorum⁵ Dei dampnantur et in baratrum, nisi se correxerint et per eorum satisfactionem⁶ condignam egerint penitentiam, indubitanter uadunt et uindicibus flammis exuruntur⁷. Hec et alia periculosa⁸ considerantes, apostoli constituerunt ne facile commouerentur aut lacerarentur uel accusarentur colonne [5rb] sancte Dei ecclesie, que apostoli et successores eorum ne⁹ inmerito dicuntur.

JK +3; H 77. 1-5, 18-20, M 70; Br fo. 64^v to flammis exuruntur; ID 5.238b; +C 2 q 7 c 15b

¹ A lacks all to flammis exuruntur below

² Et paulo post as inscr. CLWNQ; as first words of text RKDBPZGH, as last words of c 11 X

³ De - seru. Dei CLR²KBQ; in mg. VDZGH; Qui sint admittendi ad accusationem N (cf c 11 above); om. XP

⁴ corr. fr. detractatores G

⁵ after corr. P

⁶ factionem P

⁷ H has rubric to c 13 in mg. here; QA begin c here, with rubric to c 13; Z begins a new canon, with neither inscription nor rubric

⁸ periculosa CRXSWKNBVB; perpericulosa ZGHQA

⁹ ne CRXBP; nec LSW; non KNDVZGHQA

13

Quo ordine accedendum sit¹ ad accusationem²

Sed si quis aduersus eos³ uel ecclesias eorum commotus fuerit, aut causas habuerit, prius ad eos recurat caritatis studio, ut familiari colloquio ea sanent commoniti que sananda sint⁴, et caritatiue emendent que iuste⁵ emendanda⁶ agnouerint⁷. Si autem aliqui eos priusquam⁸ hec egerint lacerare, accusare aut infestare presumpserint, excommunicentur et minime absoluantur antequam per satisfactionem ut iam dictum est condignam egerint penitentiam, quoniam iniuria eorum ad Christum pertinet, cuius legatione funguntur. ITEM. Eiectionem quoque ut supra memoratum est summorum sacerdotum sibi Dominus reseruauit⁹, licet¹⁰ electionem eorum bonis sacerdotibus¹¹ et spiritualibus populis concessisset.¹²

¹ acc. sit CRXWKDBVZQA; acc. G; sit acc. H

² Quo - accus. CLRMKB; in mg. XDVZG; De laceratoribus seruorum Dei N; om. P; above, in mid c 12 HQA

³ Sed si quis adu. eos CRKDVPZGHA; si quis adu. episcopos B

⁴ sint CWKNBPZG²HQ; sunt A; ? G

⁵ iuste P; om. D

⁶ corr. fr. -enda K

⁷ agn- CRWKNBPGHQA; coagn- Z

⁸ postquam P

⁹ seru- P

¹⁰ corr. fr. h' R

JK +3; H 77.20-27, 78.5-7, M 70-1; Br fo. 64^v from Eiectionem; ID 5.238c; IP 4.34 to funguntur; C 2 q 7 c 15c as IP, D 79 c 11

¹¹ NOTA added in mg. C

¹² Item. Eiectionem - concessisset as here CRXDMBVPZ; K begins c 14 with this section; LSWNQ have it as a separate canon, N with rubric Quo ordine - accusationem from below, Q with rubric Vnde cepit ordo sac.; om. but added at foot of leaf G; om. A

14¹

Item. Vnde cepit ordo sacerdotum²

In nouo autem³ testamento post Christum dominum a Petro sacerdotalis cepit ordo, quia ipsi primo pontificatus in ecclesia Christi datus est, dicente Domino ad eum, Tu es, inquit, Petrus⁴, et super hanc petram edificabo ecclesiam meam, et porte inferi non preualebunt aduersus eam, et tibi dabo claues regni celorum. Hic ergo ligandi soluendique potestatem primus accepit a Domino primusque⁵ ad fidem populum uirtute sue predicationis adduxit. Ceteri uero apostoli cum eodem pari consortio honorem et potestatem acceperunt, ipsumque principem eorum esse uoluerunt⁶. Qui etiam iubente Domino in toto orbe dispersi euangelium predicauerunt.

JK +3; H 79.1-10, M 72; ID 5.1a; IP 3.82a; +D 21 c 2a

¹ om. A

² sacerdotum CRXWM; sacerdotalis LKNBVZGH; ? S. Vnde – sacerd. in mg. VZGH; om. P; Quod - apost. from c 15 Q

³ ss C

⁴ Petrus inquit later reversed G

⁵ primusque C²LR²SKNBZHQ; primus CRX

⁶ ZG begin c 15 here

15¹

Quod² episcopi locum teneant apostolorum³

Ipsis quoque decedentibus, in loco eorum surrexerunt episcopi, quorum ordinatio pretaxato fieri debet⁴ ordine⁵ et modo. Quos qui recipit et uerba eorum, Deum⁶ recipit. Qui autem spernit eos⁷, eum a quo missi sunt et cuius funguntur legatione⁸ spernit et ipse indubitanter spernetur a Domino. ⁹Videntes autem ipsi apostoli messem esse multam et operarios [5va] paucos, rogauerunt Dominum messis ut mitteret¹⁰ operarios in messem suam¹¹. Vnde electi ab eis sunt septuaginta discipuli, quorum typum gerunt presbiteri, atque in eorum loco sunt constituti in ecclesia, de quorum ordinatione et reliquorum ministrorum supra dixisse sufficiat.

JK +3; H 79.10-17, M 72; ID 5.1b, 6.44 (from Vnde electi); IP 3.82b; +D 21 c 2b ending at constituti in ecclesia

¹ om. A

² Quo B

³ Quod – apost. in mg. XVZG; om. PHQ(with no break)

⁴ et add. C, om. LRXWKNBZGH

⁵ fieri deb. ord.] ord. fieri deb. V; deb. fieri ord. P

⁶ Domini P

⁷ spernit eos CWKNBPZH; eos spernit G

⁸ fung. leg. CWBDMPZGH; leg. fung. KN

⁹ Q begins new canon, with rubric Presbiteri xxxxxxxx discipulorum

¹⁰ mitteret LR²SWKNBVZGHQ; mittat C?RX; miteret P

¹¹ A new section in ZG; ZHG add mg. note: Presbiteri lxx discipulorum

ITEM¹². Prouincie¹³ autem multo ante Christi aduentum tempore diuise sunt maxima ex parte, et postea ab apostolis et beato Clemente predecessore nostro ipsa diuisio est renouata.

JK +3; H 79.21-23, M 72; ID 5.53a as CB Varia IB 5; IP 4.23; D 99 c 1a

¹² LSWKNBVZGHQ *begin a new section here, S with Item de eodem, KNBZH(mg.)Q with rubr. to c 16, WG with Item in red. L numbers as c 16. No break CRXP*

¹³ J *resumes*

16¹

In quibus ciuitatibus sint primates uel patriarche²

Et in capite prouinciarum, ubi dudum primates legis³ erant seculi ac prima iudiciaria potestas, ad quos⁴ qui per reliquas⁵ commorabantur quando eis necesse erat qui ad aulam imperatorum uel regum confugere non poterant uel quibus permissum non erat confugiebant pro oppressionibus⁶ uel iniusticiis suis, ipsosque appellabant quotiens opus erat, sicut in lege eorum preceptum erat, ipsis quoque in ciuitatibus uel locis nostris patriarchas uel primates, qui unam formam tenent, licet diuersa sint⁷ nomina, leges⁸ diuine et ecclesiastice poni et⁹ esse iusserunt, ad quos episcopi si necesse fuerit confugerent, eosque appellarent, et ipsi nomine primatum fruerentur, et non alii.

JK +3; H 79.23-32, M 72-3; ID 5.53b as CB Varia IB 5; IP 4.23b; D 99 c 1b

¹ *om. A*

² In quibus - patriarche *in mg. XJG; before Prouincie autem above MKNBV(beginning Item)ZH, VZH in mg.; om. P*

³ legis CRWNBVPZGH; leg' D; leges K

⁴ quos CWKBPZGH; quas N

⁵ ciuitates *add. R²S, om. CLRXKNBZH*

⁶ uel regum confugere - oppressionibus *om. P*

⁷ sunt P

⁸ leges CRXSWNDBVPZQ; legis KGH; ? J

⁹ *om. P*

17¹

In quibus locis sint² metropolitani³

Relique⁴ uero metropolitane ciuitates, que minores iudices habebant, licet maiores comitibus essent⁵, haberent metropolitanos suos qui predictis iuste obedirent primatibus, sicut et in legibus⁶ seculi ordinatum erat, qui non primatum sed⁷ aut metropolitanorum aut archiepiscoporum⁸ nomine fruerentur⁹. Et licet singule metropoles ciuitates suas prouincias habeant¹⁰, et suos metropolitanos habere debeant episcopos, sicut prius metropolitanos habebant¹¹ iudices seculares, primates tamen ut prefixum est et tunc et nunc habere iusse sunt, ad quos post sedem apostolicam summa negocia conueniant, ut ibidem quibus necesse fuerit [5vb] releuentur et iuste¹²

¹ *om. A*

² sint CRW(ss)KNBZHQ; sunt G

³ In - metrop. *in mg. XVZGHQ; om. P*

⁴ *corr. fr. Plerique L²*

⁵ *corr. fr. -et Z*

⁶ legibus CRXSWBVPZGH; lege KNDM

⁷ sed CWKDBPZGH; *om. N*

⁸ archi- *ss B*

⁹ fuerentur P

¹⁰ habeant CRWKNVZGH; habebant B; bantur P

¹¹ habebant C²LXSKNBVZGH; habebant CRW(*after corr.*); habebatur P; habebat Q

¹² iuste CWKNBVZH; *om. G*

restituantur, et hii qui iniuste opprimuntur iuste reformatur atque fulciantur, episcoporumque¹³ cause et summorum negociorum iudicia, salua apostolice sedis auctoritate, iustissime terminentur.

JK +3; H 79.32- 80.6, M 73; ID 5.53c as CB Varia IB 5; IP 4.23c; D 99 c 1c to nomine fruerentur

¹³ -que ss K²

18¹

Item. Quis sit percussor²

Sane percussor ille dicitur doctor qui sermone inutili conscientiam percutit infirmorum. Ideo tenere uos et omnes fideles oportet eum qui secundum doctrinam est fidelem sermonem ut potens sit consolari³ in doctrina sancta, et contradicentes redarguere et recte uiuentes atque rectam fidem tenentes consolidare.

JK +3; H 80.20-24, M 74; +D 45 c 18

¹ om.A

² Item. Quis sit percussor CLWMNB; Quis sit percussor. Item K; Item (Quis sit per. in mg.) XDVZJGH; Item P; Qui sit perc. Q

³ corr.to exhortari K

19

Omnibus episcopis¹. Quibus in locis presbiteri², quibus episcopi esse debeant³

Anacletus in tercio decretali. Episcopi apostolorum, presbiteri quoque⁴ lxxii discipulorum locum tenent. Episcopi autem non in⁵ castellis neque in modicis ciuitatibus debent constitui, sed presbiteri per castella⁶ et modicas ciuitates atque⁷ uillas debent ab episcopis ordinari⁸ et poni,⁹ singuli tamen per singulos titulos suos. Et episcopus non ab uno sed a pluribus debet episcopis¹⁰ ordinari¹¹, et, ut dictum est, non ad modicam ciuitatem ne uilescat nomen episcopi sed ad honorabilem¹² titulandus et denominandus est. Presbiter uero ad qualemcumque locum in eo constitute ecclesie¹³ est preficiendus.

JK +4; H 82.17-24, M 76; Br fo. 64^v; ID 5.58 (as BD 1.4), 5.98 (as here); D 80 c 3 lacks first sentence

¹ Omn. ep. in mg. QA

² -bi- ss A

³ Quibus – debeant in mg. XZGH; om. P

⁴ quoque CWKNBPZGHQ; om. A

⁵ in CXWKNBPZ²; om. ZGHQA

⁶ castella CKDBPZGHA; catella N

⁷ aque B

⁸ ab ep. ord.] ord. ab ep. P

⁹ tamen add. A, om. CWKNBPZGHQ

¹⁰ debet ep. CKNBPZGHQ; ep. debet A

¹¹ quia [?] add. G

¹² honorabilem CKNBPZHQA²; honorem G; horabilem A

¹³ in eo const. eccl. CRXKNBP; eccl. in eo const. ZGHQA

20¹

Item. Que sit prima sedes²

Prima sedes est celesti beneficio Romana ecclesia quam ut memoratum est beatissimi Petrus et Paulus suo martyrio consecrarunt³.

¹ om.A

² Que - sedes in mg. XVGH; om. P

³ suo mart. cons. CKDBPZHQ; cons. suo mart. N; mart. cons. G

JK +4; H 53.18-19, M 77; ID 5.2a; IP 4.4; D 22 c 2 para 2

21¹

Que sit secunda sedes²

Secunda autem³ sedes apud Alexandriam, que beati Petri nomine a Marco eius discipulo atque euangelista consecrata est, quia ipse et in Egypto primum uerbum ueritatis directus⁴ a Petro predicauit et gloriosum suscepit martyrium, cui uenerabilis successit Abilius⁵.

JK +4; H 83.20-24, M 77; ID 5.2b (as here); D 22 c 2 para 3 is widely var.

¹ om.A

² Que –sedes] ii in mg. V; Que secunda in mg. GH; om. XP

³ autem CLRXSBPZGH; om. KNDM

⁴ directus CWDMK²BZGH; directis KP; om. N

⁵ succ. Abilius CRXSWZGH; successit (ssD) uenerabilis Habilius DM; Abilius (corr. to Anianus K) succ. KNB; Abilius P

22¹

Que sit tertia sedes²

Tercia uero³ sedes apud Antiochiam eiusdem beati⁴ Petri apostoli habetur honorabilis, quia illic priusquam ueniret Romam habitauit, et Ignatium episcopum constituit, et illic primum [6ra] nomen Christianorum nouelle gentis exortum est.

JK +4; H 83.24-27, M 77; ID 5.2c; D 22 c 2 para 4

¹ om.A

² Que – sedes] iii in mg. V; om. XP; Que tertia in mg. HG

³ ss B

⁴ beati CDMKBPZGH; om. N

22A

Item

Accusatores et testes esse non possunt qui ante hesternum aut¹ nudiustertius diem² inimici³ fuerunt, ne⁴ irati nocere cupiant uel lesi se ulcisci uelint.⁵

JK +4; H 84.16-17, M 78; Br fo. 64^v; ID 5.239a; IP 4.84a; C 3 q 5 c 2a

¹ aut CRXWKNBPZGH; atque L; et SA: ? Q

² diem CKDBPZGHA; om. N

³ dicit *add. and canc.* G

⁴ ne CKNBP?ZHA; neque G

⁵ Item. Accusatores - uelint CLRXSWVP; Item. (om. B) Quod inoffensus- ac testium *from c 23 as rubric, followed by Accusatores et - uelint as opening sentence of c 23* MKNB; Item. Accusatores - uelint. Inoffensus - non suspectus [i.e. 22A + 23a], with Quod inoffensus - ac testium *as rubric to 23b* ZGA (quod - testium in mg. ZG); Item H; Quod inoff. - accusatorum Q(mg.) with text of c 22A run into c 23

23

Quod inoffensus querendus sit¹ affectus accusatorum ac testium²

Inoffensus igitur accusatorum et³ testium affectus querendus est et non suspectus. ET PAVLO INFERIVS⁴. Deteriores quippe⁵ sunt qui prepositorum uitam moresque

¹ sit CLS?KNBZHA, om. RX

² Quod - testium in mg. XGH; before c 22A D(mg.)MKNBV(in mg.)Z(mg.)Q(mg. lacking ac testium); om. P; before Deteriores below A

³ et RXSKNBPZGHQ; ac CLWA

⁴ ZA begin new c.

⁵ quippe sunt CLRSKNBPZGHQ; quippe X; sunt A

corrumpunt his qui substantias aliorum prediaque diripiunt⁶. Sententia quippe Cham filii Noe dampnantur qui suorum prepositorum culpam produnt. ceu Cham qui patris pudenda non operuit sed deridenda monstravit. Pastor ecclesie si a fide exorbitaverit, erit a fidelibus corrigendus. Sed pro⁷ reprobis⁸ moribus magis est tolerandus quam distringendus⁹, quia rectores¹⁰ ecclesie a Deo iudicandi sunt, sicut ait propheta, Deus stetit in synagoga deorum. In medio autem deos diiudicat.

JK +4; H 84.17-18, 85.2-4, 85.17-22, M 78, 79, 80; Br fo. 64^v 5^r; ID 5.239b; IP 4.84b to non suspectus only; C 3 q 5 c 2b (cf IP), C 6 q 1 c 15 from Deteriores is widely variant

⁶ diripiunt CRXSKNBVP; his qui substantias - corrumpunt (dirumpunt X) in mg. as omission X²ZH²; his qui - corrumpunt in mg. as rubric G, in text QA

⁷ ss C

⁸ rebus R

⁹ disting- H

¹⁰ ss B

24

Item. Quod incorrigibiles ab ecclesia sint¹ pellendi²

Tam sacerdotes quam reliqui fideles omnes summam debent habere curam de his qui pereunt, quatinus eorum redargutione aut corrigantur a peccatis aut si³ incorrigibiles apparuerint ab ecclesia separentur.⁴

JK +4; H 85.26-29, M 80; ID 5.239c; +C 24 q 3 c 14

¹ sint CKNBZHQA; sunt G

² Quod - pellendi om. P; in mg. XZGH; Euaristus add. in mg. A

³ ss B

⁴ Explicit add. RXS

A 1. III EVARISTVS¹

- i. De numero dyaconorum
- ii. Quomodo fiat legitimum coniugium
- iii. Quod non debeat episcopus dimittere parrochiam suam
- iiii. Ante discussionem non esse suscipiendos accusatores
- v. De uitanda precipiti sententia
- vi. De despoliatis³ episcopis

¹ Papa Euaristus incipit R; Ex decretalibus Euaristi pape X

² capitulatio om. ZGHQA; in CLRXSWKNDMBVP

³ despoliatis CRX²SW; spoliatis LXXKNDMBVP

1¹

Affrice episcopis². De numero dyaconorum³

Euaristus papa quartus a Petro in primo decretalium suorum⁴. Dyaconi qui quasi oculi uidentur esse episcopi in unaquaque ciuitate iuxta apostolorum constituta septem debent esse, qui custodiant episcopum predicantem, ne ipse ab⁵ insidiatoribus

¹ om. A

² Aff. ep] Ep Aff. P

³ De num. diac. in mg. ZGH; Quomodo fiat legitimum coniugium (with Ep Affrice. De num. diac. before c 2) Q; De numero diaconorum Affrice episcopis before c 2 A

⁴ Euaristus - suorum as opening to c 2 A

⁵ ss Z

quoquomodo infestetur aut ledatur a suis, aut uerba diuina detrahendo⁶ aut insidiando polluantur [6rb] uel despiciantur.⁷

JK +20; H 87.16-19, M 81; Br fo. 65'; D 93 c 11 has more, with AL 7.59

⁶ de- ss K; *corr. fr.* -enda B

⁷ uel desp. ss R²

2

Idem¹ ipse² in eodem decretali. Quomodo fiat legitimum coniugium³

⁴Aliter legitimum⁵, ut a patribus et a sanctis apostolis eorumque successoribus traditum inuenimus⁶, non fit coniugium⁷ nisi ab his qui super ipsam feminam dominationem habere uidentur, et a quibus custoditur uxor petatur, et a parentibus propinquioribus sponsetur, et legibus dotetur et suo tempore sacerdotaliter ut mos est cum⁸ precibus et oblationibus a sacerdote benedicatur, et a⁹ proximis tempore congruo petita legibus dotetur¹⁰ et sollempniter accipiat. Si ita¹¹ peracta fuerint, legitima scitote coniugia esse¹². Aliter uero¹³ presumpta non coniugia¹⁴ sed aut adulteria aut stupra uel fornicationes potius quam legitima¹⁵ coniugia esse non dubitate¹⁶.

JK +20; H 87.22-88.5, M 81; Br fo. 65'; ID 8.4-5 var.; below 3.15.4 as ID; IP 6.31 as ID; C 30 q 5 c 1 with added clause as in CL, ID

¹ Idem CKDBVPZ; Item N

² *corr. fr.* erat S

³ Quomodo - coniugium in mg. ZGH; QA have here the rubric and inscription to c 1

⁴ Euaristus - suorum from c 1, add. A

⁵ legitimum CRXSKNBZJGHQ; legitimum coniugium LA; legitimum H

⁶ *corr. fr.* erat S

⁷ coniugium CKNBPZGH; om. A (Q omits non fit coniugium)

⁸ after et K

⁹ lacuna follows in C

¹⁰ legibus dotetur CRKNVPZJHQA; legibus B; dotetur G

¹¹ ita CKNBPZGHQ; om. A

¹² con. esse CRXBVPZGHQ; esse con. KNDABr

¹³ uero] non P

¹⁴ congrua Q

¹⁵ legitima CLRXZGHQA; om. KNDBVP

¹⁶ debet P?; esse non dubitate in mg. W²; Nisi uoluntas propria suffragauerit et uota succurrerint legitima add. C (above line and in mg.)L – cf Gratian; Nisi uoluntas suffragantis et uota - legitima add. W³ (mg.); om. RXSKNBVPZGHA

3

Quod non¹ debeat episcopus dimittere parrochiam suam²

Sicut uxori non licet dimittere uirum suum ut alteri se uiuente eo³ matrimonio societ ut⁴ eum adulteret, licet fornicatus⁵ sit uir eius, sed iuxta apostolum aut uiro suo⁶ reconciliari debet aut manere inupta, ita ecclesie non licet dimittere aut ab ea segregare episcopum suum ut alterum eo uiuente accipiat⁷, sed aut ipsum habeat aut⁸

¹ non CLRSKNBZHA; om. X

² Idem (Item A) Euaristus in secundo (quinto A) decretali add. ZGHQA. Quod - suam in mg. ZGH; Quod non episcopo dimittere parrochiam suam liceat Q(mg.)

³ ss Z

⁴ ut CNDBVPZGHA; ad *corr. to* aut K

⁵ fornicatus CKNBPJGHA; fornicator Z

⁶ uiro suo CKDBPZGHA; om. N

⁷ Id est ne alterum episcopum eo uiuente accipiat add. L(mg.)

innupta maneat, id est ne alterum episcopum eo uiuente accipiat ut fornicationis aut adulterii sui⁹ crimen¹⁰ incurrat. Nam si¹¹ adulterata fuerit, id est si se¹² alteri episcopo iunxerit, aut super se alterum episcopum duxerit, aut esse fecerit uel desiderauerit, per acerrimam penitentiam aut suo reconcilietur episcopo aut innupta permaneat. ET PAVLO POST. Non est itaque a plebe¹³ aut¹⁴ a uulgaribus hominibus arguendus uel accusandus¹⁵ episcopus, licet sit inordinatus, quia pro meritis subditorum disponitur¹⁶ a Deo uita¹⁷ rectorum¹⁸.

JK +21; H 90.15-26, 91.31-33, M 84-5, 86; Br fo. 65; ID 5.240a from Non est

⁸ aut] *om. P*

⁹ sui CKNBZPZGHQ; *om. A*

¹⁰ crimen CKDBPZGHA; episcopum N

¹¹ si CKNBZPZHQA; *om. G*

¹² se CKNBZPZHQA; *om. G*

¹³ a plebe CKNBZJHQA; *om. G*

¹⁴ *ss Q*

¹⁵ *om. P*

¹⁶ -atur P

¹⁷ *ss C*

¹⁸ Et paulo post – rectorum *as beginning of c 4 G; om. A*

4¹

Ante discussionem non esse suscipiendos accusatores²

Vnde si qui³ sunt uituperatores aut accusatores episcoporum uel reliquorum sacerdotum, non oportet eos a iudicibus [6va] ecclesie audiri antequam eorum discutiatur estimationis suspicio uel opinio, qua intentione, qua fide, qua temeritate, qua uita⁴, qua conscientia, quo⁵ merito, si pro Deo aut pro uana gloria aut⁶ inimicitia uel odio aut cupiditate ista presumpserint.

JK +21; H 92.5-11, M 86; ID 5.240b, 6.312

¹ *om. A*

² Ante - accusatores *in mg. ZJGHQ*

³ *corr. fr. quis Z*

⁴ qua uita CKNBZPZHQA; *om. G*

⁵ quo CLRX; quoue SWKNBVPZGHQ

⁶ pro *add. WKNDVP, om. CLRXSZJGHQ*

5¹

Et paulo post². De uitanda precipiti sententia³

Deus omnipotens ut nos a precipitante sententie prolatione compesceret, cum omnia nuda et aperta sint oculis eius, mala tamen Sodome noluit audita iudicare priusquam manifeste cognosceret⁴ que dicebantur. Vnde ipse ait, Descendam et uidebo utrum clamorem qui uenit ad me opere compleuerint⁵ annon est ita ut sciam⁶. Deus omnipotens cui nichil⁷ absconditum est, sed omnia ei manifesta sunt etiam⁸ antequam fiant, non ob aliud hec et alia multa que hic prolixitatem uitantes non inseruimus, per

¹ *om. A*

² Et paulo post *as rubric CRNDBP; as end of c 4 X; in text KZGH; om. Q*

³ De – sententia *in mg. ZGH, against Deus Omnipotens below ZG*

⁴ cognosceret CKNBPHQ; agnosceret ZG

⁵ -erint CNDBPZGH; -erit K

⁶ *GZ, begin a new canon here*

⁷ -l *ss N*

⁸ *ss Z*

se inquirere dignatus est, nisi ut nobis exemplum daret ne precipites in discutiendis et iudicandis negotiis essemus.

JK +21; H 92.16-23, M 86; ID 5.240c, 6.312A; C 2 q 1 c 20a

6¹

*De spoliatis episcopis*²

Audiuimus enim quosdam a uobis³ infamatos et dilaceratos episcopos a ciuitatibus propriis⁴ pulsos, quia alibi episcopi constitui non possunt nisi in ciuitatibus non minimis, et alios ipsis uiuentibus constitutos. Ideo hec uobis scribimus ut sciatis hoc fieri non licere, sed proprios reuocari et integerrime restitui debere. Illos uero qui adulterina feditate suas sponsas, quas et uxores eorum prefixo tenore esse intelligimus, tenent eici et adulteros atque infames fieri, eosque ab ecclesiasticis honoribus arceri iubemus. Si autem aduersus eos aliquam querelam habueritis, his peractis inquirendum erit, et auctoritate huius sancte sedis⁵ terminandum.⁶

JK +21; H 91.12-20, M 85; ID 5.254 as BD 3.140; +C 3 q 2 c 4

¹ *om. A*

² De spol. (despol. CR; spoliandis L) episcopis (de propriis *add W, cf last note to c 2 above*) CLRXSWKNDBVPJGH; Idem in secunda epistola (De spol. ep. *in mg. JGH, om. Z*) ZJGHQ

³ uobis CRKNBPJGH; nobis Z

⁴ propriis CKNBZPJH; *om. G*

⁵ sancte sedis CRKNVZGH; sedis sancte BP

⁶ Explicit *add. R*; Explicit Euaristus *add. X*; Expl.... *add. S*

A 1. IV ALEXANDER¹

- ²i. De extorta confessione
- ii. Quo ordine adeundi sunt³ primates uel alii iudices
- iii. Quod debeat aqua misceri cum uino⁴ in calice [6vb]
- iiii. Quod eucharistia⁵ omnes hostias precellat
- v. De conspersione salis et aque
- vi. Quanto meliores sunt sacerdotes tanto facilius exaudiri
- vii. De confessione per uim extorta⁶
- viii. Item de extorta confessione⁷

¹ Incipit Alexander papa X

² *capitulatio om. ZGHQA; in CLRXSWKNDBV*

³ sunt LRXSWKNBV; sint CP

⁴ cum uino *ss L*

⁵ -tia] -ta P

⁶ extorta viii. Item de infamia persecutorum episcoporum *interlined CLW(over erasure)*; De infamia persecutorum *interlined D (in text M); om. RXSKNBVP*

⁷ extorta confessione] dextorta confessionem P

1¹

*Omnibus*² *orthodoxis. De extorta confessione*³

Alexander papa .v. a Petro in suorum primo decretalium. Si sacerdotibus uel auctoribus ecclesie⁴ quedam scripture quoquomodo per metum⁵ aut fraudem aut per

¹ *om. A*

² episcopis *add. and canc. Z; Omn. orth. om. Q*

³ De – conf. *in mg. JGHQ; A has this rubric, followed by Alexander - decretalium as opening of c 3 below*

⁴ ecclesie CKDBPZGH; *om. N*

uim extorte⁶ fuerint, uel ut se liberare possent, quocumque ab eis conscripte uel laborate fuerint ingenio, ad nullum eis preiudicium uel nocumentum ualere censemus, neque ullam eis infamiam uel calumpniam aut a suis sequestrationem bonis unquam, auctore Deo et sanctis apostolis eorumque sucessoribus, sustinere permittimus. Confessio enim in⁷ talibus non⁸ compulsa sed spontanea⁹ fieri debet. Omnis enim confessio que fit ex necessitate¹⁰ fides non est. Confessio ergo in talibus non extorqueri¹¹ sed debet sponte profiteri. Pessimum enim est¹² de suspitione aut extorta confessione quemquam¹³ iudicare, cum magis cordis inspector¹⁴ sit Dominus quam operis. Non potest autem diuino¹⁵ condemnari examine quem Dominus suo reseruauit¹⁶ iudicio¹⁷. Si omnia namque in hoc seculo uindicta¹⁸ essent, locum diuina iudicia non haberent. ET PAVLO POST. Peius malum non esse estimo¹⁹ quam Christianos suis inuidere sacerdotibus.

JK +24; H 97.36 - 98.5, 98.14-15, 98.18-20, H 98.24-25, H 98.23-24, M 92, 93; ID 5.241; IP 4.118 to sustinere permittimus; C 15 q 6 c 1a to non haberent. (cf c 8 below)

⁵ *corr. fr.* meritum Z

⁶ -xt- ss G

⁷ ss C

⁸ ss G

⁹ uel *add.* P

¹⁰ conf. que fit ex nec. CKDBPZGH; que fit ex nec. conf. N

¹¹ -t- ss C

¹² est enim LRXSWBV(enim ss)PZGH; enim C; enim est C²KNDQ

¹³ quemquam CKNBZPHQ; quemque G

¹⁴ cordis insp. CRXKNBVP; insp. cordis ZJGHQ*

¹⁵ diuino LRXSWKNBVZGHQ; humano CW²

¹⁶ suo res. CKNBZJGQ; res. suo H

¹⁷ Non potest autem diuino - iudicio *om.* P; iudicio *after corr.* Q

¹⁸ uindicta P

¹⁹ estimo CRXKNBV; existimo SZJGHQ

2¹

Quo ordine adeundi sunt² primates uel alii³ iudices⁴

Si quis erga episcopum uel auctores ecclesie quamlibet querelam iustam se⁵ habere crediderit, non prius primates aut alios adeat iudices quam⁶ ipsos a quibus se lesum existimat conueniat⁷ familiariter non semel sed sepissime, ut ab eis aut suam iusticiam accipiat aut excusationem. Si autem secus egerit, ab ipsis et ab aliis communione priuetur, tanquam apostolorum patrumque aliorum contemptor. [7ra]

JK +24; catena from H 98.29-34, M 93; ID 5.242; IP 4.35; +C 2 q 7 c 16

¹ *om.* A

² sunt LRXSKNBZPHQ; sint CWVHQ

³ alii CKNBZPHQ; *om.* G

⁴ Quo - iudices *in mg.* ZGH

⁵ se CKNBVP; *om.* ZJGH

⁶ iud. quam LRXWKNBVZGHQ; quam iud. C

⁷ -iat CLRXSWD²ZGH; -it W²KNDBP; conuen' V

3

*Quod debeat aqua misceri cum uino in calice*¹

Non debet, ut a patribus accepimus et ipsa ratio² docet, in calice Domini aut uinum solum aut aqua³ sola offerri, sed utrumque permixtum, quia utrumque ex latere eius sua in passione⁴ perfluxisse⁵ legitur.

JK +24; H 99.4-7, M 93; ID 2.15b as BD 5.5, 2.68a

¹ Quod – calice CKNBQ; Item (Quod - calice in mg.) ZGH; om. A, which precedes the c. with the rubric and opening of c 1, qv.

² ss K

³ ss K

⁴ sua in passione CRXNDVBGH; in sua passione KQ; in passione sua ZA

⁵ perfluxisse CRXNDBPZGHQA; profluxisse K; fluxisse V

4

*Quod eucharistia omnes hostias precellat*²

Nichil enim in sacrificiis maius esse potest quam corpus et sanguis Christi, nec ulla oblatio hac³ potior est, sed hec omnes precellit. Que pura conscientia Domino offerenda est, et pura mente sumenda, atque ab omnibus ueneranda, et sicut potior est ceteris ita potius excoli et uenerari debet.

Repeated below as 1.12.1A in HQ; JK +24; H 99.16-19, M 94; ID 2.15 (end, as BD 5.5), 2.68b; De cons. D 2 c 8

¹ Item add. ZGHA; om. CXKNBVPQ

² -at CX²KNBPZJH; -it GQA; Quod – precellat in mg. X²ZGH; Quod debeat – calice (cf c 3), later canc. X

³ hac CRKNBPJGHQA; om. V; ac Z

5¹*De conspersione salis et aque*²

Aquam sale conspersam populis benedicimus, ut ea cuncti aspersi sanctificentur et purificentur, quod et omnibus sacerdotibus faciendum esse mandamus. Nam si cinis uitule aspersus populum sanctificabat³ atque mundabat, multo magis aqua sale aspersa diuinisque precibus sacrata populum sanctificat atque mundat. Et si sale asperso per Heliseum prophetam sterilitas aque sanata est, quantomagis diuinis precibus sacratus⁴ sterilitatem rerum aufert humanarum, et coinquinatos sanctificat et purgat et cetera bona multiplicat, et insidias diaboli auertit et a phantasmatis uersutiis homines⁵ defendit?

JK +24; H 99.19-27, M 94; ID 2.68c; De cons. D 3 c 20

¹ om. A

² De - aque in mg. ZGH

³ pop. sanct. CRSKNVPZGH; sanct. pop. B

⁴ -atus LRXWKNBVPZGHQ; -ata CL²S

⁵ -ines CLRXSKNBVP; -inem Z; -inum JGHQ

6¹

*Idem*² *in secundo decretali*³. *Quanto meliores sunt sacerdotes, tanto facilius exaudiri*⁴

Ipsi sacerdotes pro populo interpellant et peccata populi condempnant, quia suis precibus ea delent atque consumunt, qui⁵ quanto digniores fuerint tanto facilius in necessitatibus pro quibus clamant exaudiuntur.

JK +25; H 102.17-20, M 97; ID 2.69, 6.45; +C 1 q 1 c 91

---

¹ *om.*A

² *Idem* CKDBVPZGH; *Item* N

³ *Idem* – *decr. as last words of c 5 X*

⁴ *Quanto* - *exaudiri in mg.* ZGH

⁵ *corr. fr.* quia G

7¹

*Idem in epistola sua*². *De confessione per uim extorta*³

Est etiam et hoc ad⁴ sanctam perlatum⁵ sedem quod pudet dicere, et non solum sacerdotali sed etiam⁶ omni Christiano nomini inimicum⁷, id est quod nonnullos episcopos uel sacerdotes [7rb] aut⁸ metu⁹ compellunt aut ui extorquent¹⁰ aut fraude decipiunt aliquas confessionis sue in alteram partem quam debeant, aut pro suarum non¹¹ requisitione rerum aut, quod deterius est, alieni erroris secta scripturas facere et propriis manibus roborare et coram populis recitare atque confiteri. Alios dicunt carceribus et ergastulis¹² retrudi, ut saltem his territi insidiis deuiant Domini sacerdotes, et suis faueant uoluptatibus.

JK +24; H 95.17-25, M 89

---

¹ *om.*A

² *as last words of c 6 X*

³ *De* - *extorta in mg.* ZGH

⁴ *et hoc ad* CRXSKNBVP; *et hoc ad hanc* ZJGH(*corr. fr.* a hanc); *et hanc* Q

⁵ *peruenit* Q

⁶ *etiam* CKNV(*after* Christ.)PZGH; *et* B

⁷ *corr. fr.* -ico Z

⁸ *aut* CKNBVPZH; *om.* G

⁹ *corr. fr.* metum Z

¹⁰ -*uent* CKNBPZH; -*uunt* G

¹¹ *partially erased* K

¹² *ergastulis* CKNVBZGQ; *argastulis* (*corr. fr.* -atu-) B; *ergastrulis* H

7A¹

*Item*² *de infamia persecutorum*³

Procul dubio hi⁴ qui episcopos persecuntur et amouere nituntur iniuste contra apostolicam auctoritatem si a morte⁵ prohibentur, dicente Domino, Nolo mortem peccatoris sed ut conuertatur et uiuat, perpetua tamen notantur infamia, et exilio digni iudicantur finitimo, de quibus a temporibus apostolorum et infra⁶ tenemus, atque decreta habemus. Eorum accusandi episcopos uel testificandi in eos uocem obstruimus, quos non humanis sed diuinis actibus mortuos scimus.

JK +24; H 96.18-24, M 91

---

¹ *om.*A

² *Rubric but no canon number* CRXKNBV; *rubric and viii* L

³ *persecutorum* P; *de* – *persec. in mg.* GZ; *Item* - *pers. in. mg.* H

⁴ *hii/hi* CLRXS(? *corr.*)KNBPGHQ; *ii* Z

⁵ *h'* *add.* P

⁶ *ista add.* C²R²S, *om.* CLRXWKNBVPZGHQ

8¹*Item de extorta² confessione³*

Confessio uero in talibus non compulsata sed spontanea fieri debet⁴, ipso attestante qui ait, Ex corde enim procedunt homicidia, adulteria, fornicationes, blasphemie⁵, et cetera que sunt ad hec pertinentia. Nec tantum attendenda sunt que fiunt⁶ quantum quo animo fiunt. Quorum exempla si omnia scribere ceperimus⁷ ante dies quam exempla⁸ deficient. Vnde et illud est quod Dominus ad munera⁹ Abel respexit, et non ad Caim, quia magis intendit ad offerentis animum quam ad ea que offeruntur. Inde et¹⁰ Dominus per prophetam inquit, Dominus scit cogitationes hominum. Et per Osee ait¹¹, In gutture tuo sit tuba, quasi aquila super domum Domini. Et Dominus in euangelio inquit¹², Tu autem cum oraueris intra in cubiculum, et clauso ostio ora Patrem tuum. Omnis enim confessio que fit ex necessitate fides non est. Et¹³ [7va] ait apostolus¹⁴, Corde enim creditur¹⁵ ad iusticiam, ore autem confessio fit ad salutem. Amplius autem¹⁶ respicit Deus ad cogitationes et spontaneas uoluntates quam ad actus qui per simplicitatem aut¹⁷ necessitatem fiunt. Confessio uero non extorqueri debet in talibus sed potius sponte¹⁸ profiteri. Pessimum est enim de suspitione aut extorta confessione quenquam iudicare, cum magis inspector cordis sit Dominus¹⁹ quam operis, et potius querat²⁰ cogitationes puras et uoluntates bonas quam labia mendacia.²¹

JK +24; H 98.5-21, M 92-3. (cf c 1 above)

¹ om. A

² extorta X

³ de - confessione *in mg.* GZ; Item - conf. (*in mg.* JH) JHQ

⁴ fieri debet CRNDBVPZGH; debet fieri K

⁵ -ie CRXKNBV; -ia ZGHQ

⁶ fiunt CD²NBVPZGH; om. D; fiant K

⁷ ceperimus CKDBPZGH; cepimus N

⁸ quam ex. dies *marked for reversal* G

⁹ numera P

¹⁰ et CKDBPZGH; om. N

¹¹ ait C²LR²SKNBZHQ; om. CRX

¹² inquit CRKNVPZGH; ait B

¹³ om. P

¹⁴ ait apost. CRXKNBV; apost. ait JGHQ; Paulus ait Z

¹⁵ enim creditur CKNBZJH; crede G

¹⁶ autem CRKBPZGH; om. N

¹⁷ per *add.* C²RXZGH, om. CLSKNBVP

¹⁸ potius sponte CKNBPZH; sponte potius G

¹⁹ cordis sit Dominus CRXVBZGH; sit Dominus cordis LW; sit cordis Dominus KD(Dominus *ss*)NB

²⁰ querat CRSKNBVP; i querat X; requirit ZGH; querit Q

²¹ Explicit *add.* LRS; Explicit Alexander *add.* X

8A¹*Item de tempore Pasce et baptismi*

A quartodecima uero luna primi mensis usque ad uicesimum primum eiusdem mensis diem Paschalis celebretur festiuitas. Eodem etiam tempore baptismus celebrandus est catholicus. Sed tamen si necesse fuerit aut mortis periculum ingruerit, gentiles ad fidem uenientes quocumque loco uel momento ubicumque euenerit, siue in flumine siue in mari, siue in fontibus, tantum Christiane confessione credulitatis clarificata, baptizentur. Ipsi quoque quod in baptismo polliciti sunt summopere est attendendum² ne infideles sed fideles inueniantur. Ipsi uero qui infidelitatis nota

¹ Z *only*

² attendum Z

asperguntur, infames efficiuntur, atque inter fideles minime reputantur. Hec uero statuta nulla debent improbitate conuelli, nulla nouitate mutari, quia alia ratio est causarum secularium, alia diuinarum. Audiuimus namque apud uos uestrosque diuersa iudicia fieri et incerta iudicari.

Ps-Victor; JK +74; H 127.29 - 128.11, M 122-3; cf below 1.12.1-2a

8B¹

Item²

Nichil enim in sacrificiis maius esse potest quam corpus et sanguis Christi. Nec ulla oblatio est hac potior, sed hec omnes precellit, que pura conscientia Domino offerenda est, et pura mente sumenda, atque ab omnibus ueneranda, et sicut potior est ceteris, ita potius excoli et uenerari debet.

above c 4, repeated, and cf 1.12.1A below

---

¹ ZJ only

² Retro est. Nullus sacrificium maior eucharistia in mg. Z

A 1. V SYXTVS¹

- ²i. Non debere tractari uasa sacra³ nisi a sacratis
- ii. De appellatione
- iii. Quod uocatus Romam uadat
- iiii. Quod purgatus cum reuertitur apostolicis litteris se muniat
- v. Expoliatum suis rebus episcopus non excommunicet

---

¹ Syxtus CLRMKVP; Incipit Sextus papa X; Syxtus capitula NB

² capitulatio in CLRXSWKNDMBVP; om. ZGHQA

³ uasa sacra CLRKDBVP; uasa <sacra> M; sacra uasa N

1

Omnibus in Christo¹ dilectis fratribus². Non debere tractari uasa sacra³ nisi⁴ a sacratis⁵

Syxtus a Petro papa⁶ .vi. in primo suorum decretalium⁷. A nobis et a⁸ reliquis episcopis ceterisque Domini sacerdotibus statutum⁹ est ut sacra uasa non ab aliis quam a sacratis Dominoque dicatis contrectentur hominibus. Indignum enim ualde est ut sacra Domini uasa quecumque sint humanis usibus seruiant¹⁰, aut ab aliis quam a Domino famulantibus eique dicatis tractentur uiris, ne pro talibus presumptionibus iratus Dominus plagam imponat¹¹ populo suo.

JK +32; H 108.6-11, M 103; ID 2.70 inscr. as here, 3.264 has more, as BD 3.214; De cons D 1 c 41 var.

---

¹ in Christo after fratribus but marked for reversal Z

² Omnibus - fratribus in mg. P

³ uasa sacra CRKDBVPJHQA; sacra uasa NZ

⁴ nis G

⁵ Non – sacr. in mg. PGH

⁶ a Petro papa CKNBVPZGHQ; papa a Petro A

⁷ suorum dec. CKNBPZG²HA; dec. suorum G

⁸ a CLRXSWP; om. KNBVZGHA

⁹ statum P

¹⁰ corr. fr. -uant H

¹¹ plagam imponat CKNBPZGHQ; imponat plagam A

2

*De appellatione*¹

Si quis uero fratrum² pulsatus fuerit in aliqua aduersitate, licenter hanc sanctam et apostolicam appellet sedem³, et ad eam quasi ad caput suffugium⁴ habeat, ne innocens dampnetur, aut ecclesia sua detrimentum patiat.

JK +32; H 108.16-18, M 103; ID 5.3a; C 2 q 6 c 4

¹ De app. *in mg.* GH

² uero fratrum CRXSKNBVP; uero uestrum ZJGHQ; uestrum A

³ ap sedem CKNBPZGHQ; sedem ap A

⁴ suffugium CXSKNBVPZJG; suffragium QA; suffigium H

3

*Quod uocatus Romam uadat*¹

Si autem necesse ei euenerit², eamque appellare minime³ uoluerit, et uocatus tamen ab hac⁴ sancta sede fuerit, non reuatur uenire sed confestim ut ei⁵ nunciatum fuerit uenire festinet, et causas pro quibus uocatus est prudenter disponat, atque si necesse [7vb] aliquid corrigere fuerit, cum his quos hic primum inuenerit corrigat.

JK +32; H 108.19-22, M 103; ID 5.3b

¹ Vocatus Romam uadat *in mg.* ZGH

² euenerit CXSBVPZGHA; fuerit KND

³ ap minime CKNBPZGHQ; minime ap A

⁴ A leaf missing here B

⁵ ex P

4¹*Quod purgatus cum reuertitur apostolicis² litteris se munit³*

Ad ecclesiam tamen suam⁴ non prius reuertatur quam hinc litteris apostolicis uel formatis pleniter instructus atque purgatus sit si fuerit unde. Et postquam domi reuersus fuerit⁵, cognoscant uicini sui qualiter hic suam aliorumque causam finierit, quatinus eam absque aliqua ambiguitate nuntiare et predicare omnibus possit. Ab hac enim sancta sede a sanctis apostolis⁶ tueri, defendi et liberari episcopi iussi sunt, ut sicut eorum dispositione ordinante Domino primitus sunt constituti, sic huius sancte sedis cuius dispositioni eorum causas et iudicia seruauerunt protectione futuris temporibus sint ab omnibus peruersitatibus semper liberi⁷. Vnde culpantur hii⁸ qui aliter circa fratres egerint quam huius sedis rectoribus placere cognouerint.⁹

JK +32; H 108.22-31, M 103-4; ID 5.3c; cf C 8 q 5 c 1, widely var. at beginning

¹ *om.* A

² -ici P

³ Purgatus - munit *in mg.* ZGH

⁴ tamen suam CRXSKNDVP; suam tamen ZJGHQ

⁵ domi reuersus fuerit CRKNVJGHQ; domi fuerit reuersus P; reuersus domi fuerit Z

⁶ apostolis CRKDPZGH; apostolicis uiris N

⁷ O begins here, as if this were the first line of c 5

⁸ hii CRKNVPOGH; ii Z

⁹ Vnde culp. – cogn. *in mg.* S

5¹*Expoliatum suis rebus episcopus non excommunicet*²

His taliter consideratis atque cum reliquis episcopis decretis, tanquam omnium curam gerentes, propter³ sedis proprie apicem decernimus ut nemo pontificum aliquem suis rebus expoliatum episcopum⁴, aut a sede pulsum, excommunicare aut iudicare presumat, quia non est priuilegium quo expoliari possit iam nudatus. Si quis autem aliter⁵ presumpserit agere sciat censuram huius sedis cum omnibus membris suis sibi non⁶ deesse uenturam.⁷

JK +32; H 108.32 - 109.5, M 104; BD 1.143 has more; ID 5.3d

¹ om.A

² Expol. – excomm. *in mg.* ZGOH

³ *corr. from* pape K

⁴ quo expoliari *add. and canc.* P

⁵ autem aliter (aliter *ss* C) CKNPZGH; aliter autem ?*marked for reversal* O

⁶ sibi non *ss* V¹

⁷ Explicit *add.* XRS

A 1. VI TELESOPHORVS¹

- i. De ieiunio clericorum ante Pascha
- ii. Clericos non esse accusandos a laicis
- iii. De nocturna missa in Natale Domini et hymno angelico
- iiii. De hora misse cotidiane
- v. Vulgus non³ recipiendum in accusatione sacerdotum
- vi. Accusatori non esse credendum qui absentem accusat

¹ Tel. RXKDV; Tel. papa CLW; Tel. capitula N; Thelesephorus P

² *capitulatio in* CLRXSWKNDVP; *om.* ZGOHQA

³ esse *add.* KND, *om.* CLRXSWVP

1

*Omnibus episcopis. De ieiunio clericorum ante Pascha*¹

Telesphorus papa² vii³ a Petro [8ra] in decretali suo. Cognoscite et⁴ cunctis episcopis in hac sancta et apostolica⁵ sede congregatis statutum esse ut septem ebdomadas plenas ante sanctum Pascha⁶ omnes clerici in sorte Domini uocati a carne ieiuent, quia sicut discreta debet esse uita⁷ clericorum a⁸ laicorum, conuersatione ita et in ieiunio debet fieri⁹ discretio. Has ergo septem ebdomadas omnes clerici a carne et deliciis ieiuent, et hymnis et uigiliis atque orationibus¹⁰ Domino iubente¹¹ die noctuque studeant.

JK +34; H 109.27 - 110.1, 110.6-8, M 103-4, 105; Br fo. 65v; AL 7.156a; ID 4.25; IP 2.174; cf D 4 c 4, var. as AL 7.156a

¹ De - Pascha *in mg.* ZGOH

² papa CLRXSW; *om.* KNVPZGOHQA

³ *ss* Z

⁴ et LRXSW²KNVPZGHA; a nobis et a C; a S²WO; ex K²Q; a nobis et *Br*

⁵ et apost. CRXSZOGHQ(*after* sede)A; *om.* KNDVP

⁶ -h- *ss* H

⁷ debet esse uita CLRXWKNPZJGHQA (uita *in mg.* C); esse debet uita O

⁸ a CKNPZOHQA; et G

⁹ fieri CNDPZOGHA; esse K

¹⁰ ieiuent *add. and canc.* Z

¹¹ iubente CRXSKNVP; inherere ZOGHQA *with Br*

2

Clericos non¹ esse accusandos a laicis²

Sicut laici seculares homines nolunt clericos recipere³ in accusationibus⁴ et infamationibus suis⁵, ita nec clerici debent eos recipere⁶ in⁷ impulsationibus suis, quoniam in omnibus discreta debet semper esse⁸ et segregata uita et conuersatio⁹ clericorum ac secularium laicorum¹⁰.

JK +34; H 110.1-4, M 104; ID 6.313 (inscr. as here)

---

¹ added O²

² Clericos - laicis CXKNVP; Item ibi. (Cler. - laicis in mg. ZOG, Nota Cler. - laicis in text HQA) ZOGHQ

³ clericos recipere C(recipere ss)LRKNVPZHQA; recipere clericos G

⁴ suis add. GA, om. CRKNVPZJOHQ

⁵ suis CKNVPZJZOGH²Q; sunt A; om. H

⁶ om. G

⁷ om. P

⁸ debet semper esse CKNZGOH; semper debet esse V; debet superesse P; debet esse semper A (Q rearranges as semper discreta debet esse)

⁹ et con. in mg. O; one add. and canc. Z

¹⁰ laicorum CKNVPZJOGQA; clericorum H

3

De nocturna missa in¹ Natale² Domini et hymno angelico³

Nocte uero sancta⁴ Natiuitatis Domini⁵ Saluatoris missas celebrent et hymnum angelicum in eis⁶ sollempniter decantent, quoniam et eadem nocte ab angelo pastoribus est enuntiatus⁷, Et subito facta est cum angelo multitudo militie celestis⁸ laudantium Deum⁹ et dicentium, Gloria in altissimis¹⁰ Deo, et in terra pax hominibus bone uoluntatis.

JK +34; H 110.8-10, 16-18, M 105; Br fo. 65v to est enuntiatus; ID 2.71a; De cons. D 1 c 48a

---

¹ in CRXKNVPQ; ante in ZGOH; ante (corr. fr. nte) A

² Natale CRXKDVPZGOHA; Natiuitate N

³ De - angelico CLKNVQ; Nocte uero missa - angelico P; Et (om. GQA) Item (om. Q). De - angelico (De - angelico in mg. ZGOH) ZGOHQ

⁴ sanctam A

⁵ nostri add. A, om. CRKNPZGOHQ

⁶ in eis CKNPZOHQA; om. G

⁷ enuntiatus RXSWKNPZGOHA; nuntiatus CQ; annunciatus L; nuntiatum V

⁸ militie cel. CKNPZGOHQ; cel. multitudo A

⁹ ss O

¹⁰ altissimis CLRKNVPZJHQA; excelsis XSGO

4

De hora misse cotidiane¹

Reliquis uero temporibus² missarum celebrationes ante horam diei tertiam minime sunt celebrande, quia in eadem hora et Dominus est crucifixus et super apostolos spiritus sanctus legitur descendisse³.

JK +34; H 110.37-111.2, M 105; Br fo. 65v; ID 2.71b; De cons. D 1 c 48b

---

¹ De - cotid. in mg. ZGOH

² pbril' O

³ leg. desc. CNDVPZGOHA; desc. leg. K

5

Et paulo post, Vulgus non¹ recipiendum in² accusatione³ sacerdotum⁴

Sacerdotes, qui⁵ proprio ore corpus Domini conficiunt, ab omnibus sunt obediendi et timendi, non dilacerandi⁶ aut detrahendi, quia a quibus se Domini populus benedici, saluari et instrui cupit⁷, nullatenus eos debet⁸ arguere nec uulgus in eorum accusationem [8rb] suscipi. Populus enim ab eis docendus est⁹ et corripiendus, non ipsi ab eo, quia non est discipulus super magistrum. Dei ergo ordinationem accusat¹⁰ qui eos qui ab eo constituuntur¹¹ sacerdotes accusat uel¹² dampnare cupit¹³.

JK +34; H 111.5-9, 14-16, M 106; Br fo. 65v; ID 6.314 (inscr. as here); +C 6 q 1 c 8a

¹ esse *add.* KN (*om.* CRXDVPZGA)

² in CRKNPZGOHQ; et A

³ accusatione CRKNPZOQA; accusationem VG; accusationibus H

⁴ Et paulo post *in text*, Vulgus - sac. *in mg.* GOH

⁵ *ss* O

⁶ di- *ss* O

⁷ *corr. from* cepit O

⁸ eos debet CRXWVPZGQA; debet eos KNDOH

⁹ ab eis docendus est CRXKNVPZGOH; ab eis est docendus Q; docendus est ab eis A

¹⁰ ord. acc. CKDPZOGHA; acc. ord. N

¹¹ -tu- *ss* G

¹² uos O

¹³ uel damp. cup. *in mg.* H

6

Et post pauca,¹ Accusatori non esse² credendum qui absentem accusat³

Accusatores et accusationes quas leges seculi non admittunt⁴, et nos submouemus. Et accusatori omnino non credi decernimus⁵, qui absente aduersario causam suggerit, ante utriusque partis⁶ iustam discussionem. Nec hii⁷ qui non sunt idonei suscipiantur⁸ ad accusationem⁹. Et omnes qui aduersus patres, id est sacerdotes armantur, infames esse censemus. Patres enim omnes, id est sacerdotes uenerandi sunt, non respuendi, aut¹⁰ accusandi uel insidiandi.¹¹

JK +34; H 111.29 - 112.4, M 106; Br fos 65v-6; ID 6.315 (insc. as here); +C 6 q 1 c 8b from Hi qui

¹ Et post pauca *as last words of c 5 X*; Nota *add.* A

² non esse *repeated and canc.* Z

³ Nota accusatori - accusat *as rubr.* HQ; Et post pauca *in text*, Accusatori - accusat *in mg.* GO

⁴ -tit P

⁵ *corr. fr.* disc- H

⁶ *corr. fr.* patris P

⁷ hii CRKNPOGHA; ii Z

⁸ -iuntur G

⁹ accutionem P

¹⁰ *om.* P

¹¹ Explicit *add.* RX

A 1. VII YGINVS¹

- 2i. Irritam esse sententiam archiepiscopi sine assensu coepiscoporum
- ii. Prohibenda peregrina iudicia

¹ Yginus CR; Incipit Iginus papa L; Yg. papa cap. S

² *capitulatio in* CLRXSWKNDVP; *om.* ZGOHQ

iii. Non recipiendum eum qui recedit a proposito

1¹

*Omnibus episcopis. Irritam esse sententiam archiepiscopi sine assensu
coepiscoporum*²

Yginus papa octauus a Petro apostolo³ in primo decretali suo. Saluo in omnibus Romane ecclesie priuilegio nullus metropolitanus absque ceterorum omnium comprouincialium episcoporum instantia aliquorum⁴ audiat causas eorum, quia irritae erunt aliter acte quam in conspectu eorum omnium uentilate. Et ipse si fecerit, coherceatur a fratribus. Criminationes maiorum⁵ natu per alios non fiant nisi per ipsos qui crimina intendunt, si tamen ipsi digni et irreprehensibiles apparuerint, et actis publicis docuerint omni se suspicione⁶ carere et inimicitia, et⁷ irreprehensibilem fidem ac conuersionem⁸ ducere.

JK +35; H 114.15-22, M 109-10; Br fo. 66 to uentilate only; ID 5.99; C 9 q 3 c 4 to a fratribus, +C 2 q 7 c 52 (Criminationes to end)

---

¹ om. A

² Irritam – coep. in mg. ZO

³ octauus a Petro apostolo (*corr. fr. -los Q*) LRXSWKNDVPHQ; octauus a Petro C; a Petro octauus apostolo ZJG with Br; a Petro octauus apostolus O

⁴ om. G

⁵ *corr. fr. -ores G*

⁶ suspicatione P

⁷ et CRXSKNVPO; atque ZGHQ*

⁸ conuersionem CRKNVZJGO*; conuersione P; conuersionem HQ

2¹

*Prohibenda peregrina iudicia*²

Necnon et peregrina iudicia et negotia³ prohibemus⁴, quia indignum est ut ab externis iudicentur qui prouinciales et a se electos debent habere iudices.

JK +35; H 114.22-24, M 110

---

¹ om. A

² per. iud. CRKNPGOH; iud. per. Z. Proh. – iud. in mg. PZGOH with no break; om. Q

³ iud. et neg. CRXKNVP; neg. et iud. ZJGOHQ

⁴ prohibemus CLRXSWVPZGOH; prohibentes sumus KND

3

*Atheniensibus*¹. *Non recipiendum*² *eum qui recedit a proposito*³ [8va]

Yginus in secundo decretali. Alieni erroris societatem sectantem uel a⁴ sui propositi tramite recedentem aut apostolice sedis iussionibus inobedientem suscipere non possumus, nec impedire recte credentes uel sanctorum patrum iussionibus obtemperantes permittimus, quia inter fideles et infideles⁵ magna debet esse discretio⁶.

JK +36; H 115.26-29, M 110; IP 4.70 and 88 to possumus, adding nec debemus; C 3 q 4 c 1 as here

---

¹ om. Q

² -ci- ss N

³ Non - proposito in mg. PZGO; Nota non - proposito H; Non esse recipiendum eum qui recedit (*after corr.*) a proposito suo Q

⁴ a CKNPZGHQA; om. O

⁵ et inf. ss Z

⁶ esse discretio CKNPZGOHQ; discretio esse A. Explicit *add.* LRXS

A 1. VIII PIUS¹

- ²i. De confirmatione Pasche
- ii. Infamem esse decretorum³ apostolicorum contemptorem
- iii. Pastores non esse reprehendendos a subditis
- iiii. Sacrilegium esse sacerdotes persequi
- v. Insidiatores curie tradendos

---

¹ papa *add.* CL

² *capitulatio om.* ZGOHQ; *in* CLRXSWKNDV

³ decretorum CRXSLW²D; detorum W; discretorum KNVP

1¹

Omnibus ecclesiis. De confirmatione Pasche²

Pius papa viiii a Petro apostolo in primo suorum decretalium. Nosse uos uolumus quod Pascha Domini die dominico annuis³ temporibus sit celebrandum. Istis ergo temporibus Hermes doctor fidei et scripture⁴ effulsit inter nos, et licet nos eodem⁵ Pascha predicto die celebraremus⁶, et quidam inde dubitarent, ad corroborandas tamen animas eorum⁷ eidem Herme angelus Domini in habitu pastoris apparuit, et precepit ei⁸ ut Pascha die dominico ab omnibus celebraretur suo tempore⁹. Vnde et uos apostolica auctoritate instruimus¹⁰ omnes eadem seruare¹¹ debere, quia et nos eadem seruamus, nec debetis a capite quoquomodo dissidere¹².

JK +43; H 116.24-31, M 111; ID 4.3; De cons. D 3 c 21

---

¹ *om.*A

² De conf. Pasche (pace O) *in mg.* ZGOH

³ *corr. fr.* annis O

⁴ septem P

⁵ eodem LRXSWKNVPZGOH; idem C

⁶ celebraremus CLKNVPZJGO; celebremus HQ

⁷ eorum CKDPZGOH; eidem N

⁸ *ss* G

⁹ suo tempore CRXSKNDVP; tempore suo ZGOHQ*

¹⁰ *inst. after* debere N

¹¹ seruare CSKNVPZJGOQ; obseruare H

¹² dissidere CKNDVPZJGQ; diffidere HO

2

Infamem esse decretorum apostolicorum¹ contemptorem²

---

¹ decr. ap. CRXZGHA; ap. decr. KD; discretorum ap. VN; doctorum ap. P; decr. apostoli eorum O

² Item (Infamem - cont. *in mg.*) ZGO; Item. Infamem - cont. H; Item. Infames - contemptores Q; Item ibi. Infamem - cont. A; *whole canon in lower mg.* W

Si quis uero a suo proposito retrorsum exorbitauerit, et iussa³ apostolice sedis libenter transgressus fuerit⁴, infamis efficitur. Reprobari ergo oportet eorum redargutiones qui in⁵ recta fide suspecti sunt. Fides autem⁶ et conuersatio primum scrutanda est⁷ et denuo qui⁸ irreprehensibiles apparuerint sunt recipiendi⁹, et non prius.

JK +43; H 117.21-23, M 112; C 3 q 4 c 3

³ iussa CS²KNPZGOHQ; *om. S*; missa A

⁴ fuerit C

⁵ in CRXSWVPZGOH; *om. KN*; ? J

⁶ B *resumes*

⁷ est CRXBPZGOHA; sunt KND

⁸ *ss Z*

⁹ sunt rec. CRKDBPZGOHA; *om. N*

3

Pastores non esse reprehendendos¹ a subditis²

Oues pastorem suum non reprehendant, plebs episcopum non accuset, nec uulgus eum arguat, [8vb] quia non est discipulus super magistrum. Episcopi a Deo sunt iudicandi, qui eos sibi oculos elegit. Nam a subditis aut praue uite hominibus non sunt accusandi, aut arguendi³ aut lacerandi. ET IN SEQUENTIBVS. Nemo bonum faciens alteri uerbo aut facto nocere uult, quanto minus⁴ in suspicionem debet uenire⁵ fidelis homo⁶, ut dicat aut faciat⁷ ea que pati non uult, quia omnis suspicio potius est repellenda quam approbanda uel recipienda⁸.

JK +43; H 117.11-15, 118.1-4, M 112; Br fo. 66; ID 5.243a; IP 4.36 to lacerandi; +C 6 q 1 c 9

¹ reprehendendos CRXKBVPZGOA; reprehendofidos N; reprehendos HQ

² Item ibi. Pastores - subditis (Pastores - subditis *in mg. ZGO*) ZGOHA; *whole canon in lower mg. W*

³ *corr. fr. -andi H*

⁴ minus CKDBVPZGOHA; *om. N*

⁵ *ss P*

⁶ *corr. fr. debet H²*

⁷ *ss after ea G*

⁸ uel rec. *om. P*

4

Item ipse in secundo¹ decretali suo². ³Sacrilegium esse sacerdotes persequi⁴

Sicut qui ecclesiam Dei uastat eiusque predia et donaria expoliat et inuadit fit sacrilegus, sic et ille qui eius sacerdotes insequitur sacrilegii reus⁵ existit⁶, et sacrilegus iudicatur. Et sicut peccatum quod in Deum⁷ committitur grauius est quam quod in hominem, sic grauius⁸ est sacrilegium agere quam fornicari.

JK +44; H 118.31 - 119. 1, 119.4-6, M 113; Br fo. 66; ID 5.243b, 6.315A; cf C 17 q 4 c 12, var. - more in mid-text

¹ secundo CLXWKNBVPZGOHA; *om. R*

² dec. suo *om. L*. Item - suo *in mg. H*; Item - decretali *in mg. Q*

³ Nota *add. HQ²A*, Nata *add. Q*; *om. G*

⁴ sac. pers. LR²XSWKNBVPZGOHA; pers. sac. C; Sacril. - persequi *in mg. GZO*

⁵ *corr. from res K*

⁶ existat P

⁷ quod in Deum *ss G*

⁸ grauis P

5

*Insidiatores curie tradendos*¹

Si quis sacerdotum uel reliquorum clericorum suo episcopo inobediens fuerit, aut ei insidias parauerit, aut contumeliam² aut calumpniam et conuinci potuerit, mox curie tradatur³, et recipiat quod inique⁴ gessit.⁵

JK +44; H 120.2-5, M 114; Br fo. 66r; ID 5.243c, 6.315B; cf C 11 q 1 c 16, following AL 8.16

¹ Insid. – trad. *in mg.* ZGHQ; *om.* O

² fecerit *add.* KND, *om.* CBVPZGOHA

³ cur. trad. CNDBPZGOHA; trad. cur. K

⁴ inique CNBVPZGOHA; inque D; unquam K

⁵ Explicit *add.* RXS

A 1. IX ANICIVS¹

- ²i. Episcopum non esse ordinandum minus quam a tribus ceteris assentientibus³
- ii. Vt⁴ archiepiscopus ordinetur ab omnibus suffraganeis
- iii. Qui sint primates
- iiii. Qui sint metropolitani
- v. Vt nichil faciat archiepiscopus sine coepiscopis
- vi. Vt suspecta iudicia uel ad primatem uel ad sedem referantur apostolicam
- vii. Ne clericus comam nutriat

¹ papa *add.* CRXW; *om.* LKNB; Incipiunt capitula ex decretis Anicii pape S; Anicius *om.* P

² capitulatio in CLRXSWKNDBVP; *om.* ZGOHQA

³ cumassent- P

⁴ Et P

1

*Ad episcopos Gallie*¹. *Episcopum non esse ordinandum minus quam a tribus ceteris*² assentientibus³ [9ra]

Anicius papa x a Petro apostolo⁴. De ordinationibus uero episcoporum super quibus nos consulere uoluistis, olim in sanctis⁵ predecessoris nostri Anacleti quedam iam decreta repperimus. Scimus enim beatissimum Iacobum qui dicebatur iustus, qui etiam secundum carnem frater Domini nuncupatus est⁶, a Petro, Iacobo⁷ et Iohanne apostolis Ierosolimorum⁸ episcopum esse ordinatum. Si autem non minus quam a tribus apostolis⁹ tantus uir fuit episcopus¹⁰ ordinatus, patet profecto eos formam instituentem Domino tradidisse, non¹¹ minus quam a tribus episcopis episcopum¹²

¹ Gallie CRXSNDBVPZGOHA; Galilee D²K

² et *add.* O

³ cet. assent. *om.* P; Episc. – assent. *in mg.* GZO

⁴ apostolo CKDBPZGOHA; *om.* N

⁵ sanctis CLRXWNBVP; sancti KVZGOHA

⁶ est CKDBPZGOHA; *om.* N

⁷ Iacob P

⁸ -imorum CNDBV²PZGOHA; -imitanorum K; -omorum V

⁹ trib. ap. CKDBPZGOHA; ap. trib. N

¹⁰ fuit ep. CKDBPZGOHA; est N

¹¹ a *add.* ZOHA, *om.* CRKNBVP

¹² *corr. fr.* episcopi H

ordinari debere. Sed crescente numero episcoporum, nisi necessitas euenerit, debent etiam plures augeri. IDEM¹³. Si archiepiscopus diem¹⁴ obierit, et alter ordinandus archiepiscopus electus fuerit, omnes eiusdem prouincie episcopi ad sedem metropolim¹⁵ conueniant, ut ab omnibus ipse¹⁶ ordinetur. Oportet autem ut ipse qui illis¹⁷ omnibus preesse debet¹⁸ ab omnibus¹⁹ illis eligatur et ordinetur²⁰. Reliqui uero prouinciales episcopi si necesse fuerit ceteris consentientibus²¹ a tribus iussu archiepiscopi²² consecrari possunt episcopis. Sed melius est si ipse cum omnibus eum qui dignus est elegerit²³, et cuncti pariter sacrauerint²⁴ pontificem.

JK +57; H 120.18 - 121.1, M 115; ID 5.139a following BD 1.28a; IP 3.10a from Si archiepiscopus obierit

¹³ Idem CVGOHA; id est LRXKNBZ; SWP *uncertain*

¹⁴ diem CKNBPZGHA; die O

¹⁵ obierit et alter ordinandus - metropolim *om.* P

¹⁶ *ss* L

¹⁷ illis CKNBPZOHA; aliis G

¹⁸ debet CRKBPZGOQA; iubet N; debent H

¹⁹ *corr. fr.* omni H

²⁰ Oportet autem – et ordinetur *in mg.* O; HQ *have here the rubric to c 2 in the margin, but no break; A here begins a new c. with the rubric to c 2 below*

²¹ -ienti- *ss* C

²² archi- *ss* O

²³ *ss* H

²⁴ -erint CKDBPZGOHA; -erit N

2

Vt archiepiscopus¹ ordinetur ab omnibus suffraganeis²

Et licet istud³ necessitate cogente concessum⁴ sit⁵, illud autem quod de archiepiscopi⁶ consecratione preceptum atque predictum est, id est⁷ ut omnes suffraganei eum ordinent, nullatenus immutari licet, quia qui illis preest ab omnibus episcopis quibus preest debet⁸ constitui. Sin aliter presumptum fuerit, uiribus carere non dubium est, quia irrita erit eius⁹ secus acta ordinatio. Ipse autem archiepiscopus nichil de eorum causis aut aliis communibus¹⁰ iuxta statuta apostolorum absque cunctorum illorum agat consilio, nec illi nisi quantum ad proprias parrochias pertinet sine suo, quoniam tali gaudet concordia Altissimus, et gloriatur in membris suis.

JK +57; H 121.1-9, M 115; ID 5.139b to acta ordinatio from BD; IP 3.10b as ID; cf D 66 c 1, widely var.

¹ archiepiscopus CKDBVPZGOHA; episcopus N

² Vt - suffraganeis *in mg.* GO, G *adding suis; above in c 1* HQA

³ istud CKNBZJGOQA; istud ex P; *om.* H

⁴ *corr. to consensum* S²

⁵ *ss* S²

⁶ -opis P

⁷ id est *ss* R

⁸ quibus preest debet *in mg.* C

⁹ *ss* O

¹⁰ -bus *ss* R

3

Qui sint¹ primates² [9rb]

Nulli archiepiscopi primates uocentur nisi³ illi qui primas tenent⁴ ciuitates, quarum episcopus apostoli et successores apostolorum regulariter patriarchas et primates esse constituerunt, nisi aliqua gens deinceps ad fidem conuertatur cui necesse sit propter multitudinem episcoporum primatem constitui.

JK +57; H 121.10-13, M 115-6; ID 5.54a; IP 4.25a; +D 99 c 2a

---

¹ sint CRXSWKNBVPZJOQ; sunt GHA

² Qui - primates *in mg.* ZGO

³ nisi CRXSWNDZGOHA; non KBVP

⁴ *ss* N

4

Qui sint¹ metropolitani²

Reliqui³ uero qui alias metropolitanas sedes adepti sunt non primates sed metropolitani nominentur.

JK +57; H 121.13-14, M 116; ID 5.54b; IP 4.25b; +D 99 c 2b (abbrev.)

---

¹ sint CRXWNBVPZJHQA; sunt KG; si O

² Qui - metrop. *in mg.* ZGOHQ

³ *corr. fr.* Del- Z

5

Vt nichil faciat archiepiscopus sine coepiscopis¹

Si autem aliquis metropolitanorum inflatus fuerit, et sine omnium comprouincialium presentia uel consilio episcoporum, aut eorum aut alias causas nisi eas tantum que ad propriam suam pertinent parrochiam agere, aut eos grauare uoluerit, ab omnibus districte corrigatur, ne talia deinceps presumere audeat². Si uero incorrigibilis³ eis que inobediens apparuerit⁴, ad hanc apostolicam sedem, cui omnia episcoporum iudicia terminare precepta sunt, eius contumacia referatur, ut uindicta de eo fiat et ceteri timorem habeant.

JK +57; H 121.14-21, M 116; ID 5.54c; IP 4.26a; C 9 q 3 c 6

---

¹ Vt - coep. CKNB; Nihil - coepiscopis (episcopus G) *in mg.* GZOHQ; A runs c 4 into beginning of c 5, placing this rubric before Si uero incorrigibilis below

² -eat CKNBVPGOHQ; -iat Z; A begins new canon here, with rubric from above

³ *corr. fr.* -iles K; il' D; -iliter P

⁴ -erint P

6

Vt¹ suspecta iudicia uel ad² primatem uel ad³ sedem referantur apostolicam⁴

---

¹ Vt CRXKNBVP; *om.* ZGOHA

² ad CRXKNBVPZGHA; a O

³ ad LRXWKNBVPZGOHA; *om.* C

⁴ Vt - ref. apost. CRKNBVZGOQA; Vt - apost. ref. PH; Suspecta - apost. *in mg.* ZGO

Si⁵ autem propter nimiam longinquitatem aut temporis⁶ incommoditatem⁷ uel itineris asperitatem graue ad hanc sedem eius causam deferre fuerit, tunc ad eius primatem causa deferatur, et penes ipsum huius sancte sedis auctoritate iudicetur. Similiter si aliquis episcoporum proprium metropolitanum suspectum habuerit, apud primatem dyoceseos aut apud hanc apostolicam sedem audiatur⁸.

JK +57; H 121.21-26, M 116; ID 5.54d (and ends); IP 4.26b

⁵ Si CRKNBPJGOHA; Ei Z

⁶ om. G

⁷ in- ss N

⁸ audiatur CKNBPZGHQA; audicetur O

7

Ne clericus¹ comam nutriat²

Prohibete fratres per uniuersas regionum uestrarum³ ecclesias ut clerici iuxta apostolum comam non nutriant, sed desuper caput in modum spere radant⁴.

JK +57; H 122.10-12, M 117; Br fo. 66v; ID 6.46; +D 23 c 21

¹ Ne clericus CKNBPZGOHQ; clericus *corr. fr.* ecclesie A

² Ne – nutriat CKNBQ; Item ibi . Ne – nutriat (Ne – nutriat *in mg.* ZGO) ZGOHA

³ regionum uestrarum CKNBZGOHQ; reg. uestre P; uestrarum regionum A

⁴ spere rad. in mod. *subs. reversed* G. Explicit *add.* RS

A 1. X [SOTHER]

1¹

Episcopis Italie². Ne sacrate femine sacra uasa contingant³

Sother⁴ papa .xi. a Petro in decretali suo. Sacratas Deo feminas uel monachas sacra uasa uel sacratas pallas penes uos contingere et incensum⁵ circa altaria deferre perlatum est ad [9va] apostolicam sedem. Que omnia reprehensione⁶ et uituperatione plena esse⁷ nulli recte sapientium dubium est. Quapropter huius sancte sedis auctoritate hec omnia uobis resecare funditus quanto citius poteritis censemus. Et ne pestis hec latius diulgetur, per omnes prouincias abstergi citissime mandamus⁸.

JK +61; H p, 124.7-12, M 119; Br fo. 66v; ID 2.72 (inscr. as here but lacks last sentence), 3.265 as here, but from BD 3.215; +D 23 c 25

¹ WM number as c 8, here as elsewhere numbering canons which have no capitulatio as if continuous with the last

² Ep. It. om. HQA

³ Ne – conting. *in mg.* ZGO; om. NA; a much later hand in N adds: Quod Deo sacrate femine non tangant altare nec incensum circa illud defferant; contingant X

⁴ Sother C²LRXWBVZHA; Soter CKNPGO

⁵ incensum P

⁶ reprehensione CRLXWKNBZGOHA; reprehensibilia R²S

⁷ plena esse *after* reprehensione *with note to correct* O

⁸ mandamus CKNWBVPZJGOA; mandauimus HQ. Explicit *add.* LRXSW

A 1. XI ELEVTERVS¹

2. **i.** Finitiu³ tantum⁴ clericorum iudicia deferri⁵ ad apostolicam sedem

¹ capitula *add.* SNB; om. CLRXWKDV

² capitulatio om. ZGOHQ; in CLRXSWKNDBVP

³ *corr. fr.* -ima N; *corr. fr.* -ifa D

- ii. Non esse iudicandum donec utrinque sit peroratum
 iii. Intra prouinciam⁶ exercendas⁷ pulsati actiones
 iiii. Non esse iudicandum absente iudicato

⁴ *corr. fr.* tamen K

⁵ *ss* R

⁶ -ias P

⁷ exercendas CRXSWND; exerendas LKBVP

1

Ecclesiis Gallie. Finitiu¹ tantum² clericorum iudicia³ deferri ad apostolicam sedem⁴
 Eleuterus⁵ papa .xii. loco succedens Petro apostolo in primo decretali suo. De
 accusationibus ergo clericorum de quibus consulti sumus, quia omnes eorum
 accusationes difficile⁶ est ad sedem apostolicam deferri, finitiua episcoporum tantum⁷
 iudicia huc⁸ deferantur, et huius sancte sedis auctoritate finiantur, sicut ab apostolis
 eorumque successoribus multorum consensu episcoporum iam⁹ definitum est. Nec in
 eorum ecclesiis alii aut preponantur aut ordinentur antequam hic eorum iuste
 terminentur negotia. Quoniam, quamuis liceat apud prouinciales et metropolitanos¹⁰
 atque primates eorum uentilare accusationes uel criminationes, non tamen licet
 definire secus quam predictum est. Reliquorum uero clericorum apud prouinciales et
 metropolitanos et primates et uentilare et iuste finire¹¹ licet. Iudicantem tamen oportet
 cuncta rimari et ordinem rerum¹² plena inquisitione¹³ discutere, interrogandi ac¹⁴
 proponendi adiciendique prebita patientia ab eo, ut ibi actio ambarum partium
 limitata¹⁵ sit pleniter¹⁶.

JK +68; H 125.26 - 126.2, M 120-1; Br fo. 66v to finire licet; ID 5.2A to finire licet, 6.316 (insc. and title as here); IP 4.136 to finire licet, 4.119 (Iudicantem tamen -end)

¹ -ima G

² tantum CNDBVPZGOHA; tamen K

³ cler. (*ss* D) iud. CKNDBPZGOQA; iud. cler. H

⁴ Finitiva - sedem *in mg.* GO

⁵ Eleusterus A

⁶ diffice P

⁷ tantum CNDBPZGOHA; tamen K

⁸ *ss* L

⁹ iam *with abbrev. mark over it* O

¹⁰ *corr. fr.* -anas O

¹¹ finire CNDBPZGOHA; terminare K

¹² ord. rerum LRXWKNBVPZGOHA; rerum (*ss*) ord. C

¹³ inquisitione K

¹⁴ ac LWKNBVPZGOHA; aut CRX

¹⁵ limitata CLRWNDBVPZJGO²HA (uel limata *ss* CR); limata XS; imitata K; uentilata K²O

¹⁶ pleniter LRWKNBVPZGOHA; pariter C

2

Non esse iudicandum donec utrinque¹ sit peroratum²

Nec litigantibus iudex prius³ sua uelit⁴ sententia obuiare nisi quando ipsi iam
 peractis omnibus nichil habeant⁵ in questione quod proponant. Et⁶ tam diu actio [9vb]

¹ utrinque CRBO; utrumque LX; utriusque S?A; utrimque WKNZGH

² (Nota *add.* OH) Non - per. *in mg.* ZGOHQ; Nota. Non - peroratum *before* Et tam diu *below* A

³ *om.* G

⁴ sua uelit CRXWBVZJGHA; uelit sua KNDPO

⁵ nichil habeant] nich' ant' P

⁶ A P

uentiletur, quousque ad rei ueritatem⁷ perueniatur. Frequenter interrogari oportet, ne aliquid⁸ premissum forte remaneat quod annecti conueniat. Inducie enim⁹ non modice ad inquirendum dande sunt, ne aliquid¹⁰ prepropere¹¹ agi a quacumque parte uideatur, quia per¹² subreptionem multa proueniunt¹³. Nichil tamen absque legitimo et idoneo accusatore fiat. Nam et Dominus noster Iesus Christus¹⁴ Iudam furem esse sciebat, sed quia non est accusatus ideo non est eiectus, et quicquid inter apostolos egit, pro dignitate ministerii ratum mansit. Nam si leges seculi accusatores requirunt, quantomagis ecclesiastice regule? Docent enim terrestria et humana que sint ecclesiastica atque celestia. De accusationibus uero comprouincialibus ita legitur esse statutum¹⁵:

JK +68; H 126.2-14, M 121; BD 16.30; ID 6.317 (inscr. as here, but lacks last sentence, as do Ans. ded., BD); IP 4.119A to adnecti conueniat, 4.103 (Inducie - proueniunt), 4.115 (Dominus noster - dignitate ministerii permansit var.)

⁷ rei var-] reumer- P

⁸ aliquid H

⁹ enim C²LSWKNBPZOHA; om. CR

¹⁰ aliquid RWNBPZJGOQA; aliquid CKH

¹¹ prepropere C²LWKNZOHQA; propere CR; perpropere R²S; preprope B

¹² ss Z

¹³ Inducie enim – proueniunt om. X

¹⁴ Iesus Christus CKNBVPGHQA; Christus Iesus ZO

¹⁵ statutum CKDBPZOHA; statum N

3

Intra prouinciam exercendas¹ pulsati actiones²

Si quis super³ quibuslibet criminibus quemlibet clericum pulsandum crediderit, in prouincia in qua consistit ille qui pulsatur suas exerat actiones, nec estimet eum alibi aut longius ad iudicium pertrahendum⁴. Ille uero qui pulsatus fuerit, si iudicem suspectum habuerit, liceat appellare.

JK +68; H 126.14-17, M 121; ID 6.318 (insc. as here)

¹ exercendas CLRXSW(*corr. fr. -is*)NDBP; exerendas R²S²KVZGHQA; exserendas *corr. fr. eserendas* O

² Intra - actiones *in mg.* GZO

³ super CKDBP²ZGOHA; frater N

⁴ per- RXSWKNBPZGOHA; pro- CL

4

Non esse iudicandum absente iudicato¹

Caueant etiam² iudices ecclesie ne absente eo cuius causa uentilatur sententiam proferant, quia irrita erit, immo et³ causam in synodo pro facto⁴ dabunt. Proditoris uero nec calumpnia nec uox audiatur. Nemo enim⁵ debitorem⁶ amplius potest cognoscere⁷ quam ille qui iniuriam eiusque sustinuit⁸ nequitiam. Oppressis namque⁹

¹ Non - iud. *in mg.* ZGHQ; om. O; Nota *add.* H

² *corr. fr.* enim W

³ ss W

⁴ pro facto CLRXSKNDW²BPZOHQ; pro facta W; profecto GA

⁵ ss R

⁶ debitorem LRXSKNDBPZGOHA; delatorem C; proditorem W²

⁷ cogn- CLRXSKNDWBPZGOA; agn- HQ

⁸ sustinuit CLRWBP²ZGOHA; stinuit P; tulit KND

⁹ namque CLRKNWPZOHA; autem D

ab omnibus in cunctis subueniatur causis. Hec omnia summopere sunt¹⁰ attendenda, nec criminatio minorum quantomagis episcoporum facile est recipienda.¹¹
JK +68; H 126.17-23, M 121-2; ID 6.319; C 3 q 9 c 2 to audiatur

¹⁰ one letter erased Z

¹¹ Explicit *add.* LRXS

A 1. XII VICTOR¹

- ²i. De die et termino paschali
- ii. De incertis iudiciis uitandis
- iii. Vt³ retractetur negotium iudicati per uicarios sedis apostolice
- iiii. Quid facere debeat grauatus

¹ papa *add.* L, capitula *add.* B; *om.* CRXKNDVP. Incipunt capitula ex decretis Victoris pape S

² capitulatio *om.* ZGOHQA; *in* CLRXSWKNDBVP

³ t P

1¹

Theophylo episcopo et fratribus Alexandriae positus². De die et termino paschali³
 [10ra]

Victor papa .xiii. a Petro in primo decretali suo. Celebritatem sancti Pasche die dominica agi debere et predecessores⁴ nostri iam statuerunt, et nos⁵ illud eadem die celebrare solempniter⁶ mandamus, quia non decet ut membra a capite discrepent nec contra gerant. A quarta decima uero⁷ luna primi mensis usque ad .xxi. diem eiusdem mensis eadem celebretur festiuitas. Eodem uero tempore⁸ baptismum celebrandum est catholicum. Sed tamen si⁹ necesse fuerit, aut mortis periculum ingruerit¹⁰, gentiles ad fidem uenientes quocumque loco uel momento ubicumque euenerit, siue in flumine, siue in mari, siue in fontibus tantum¹¹ Christiane¹² confessione credulitatis clarificata baptizentur. Ipsi quoque quod¹³ in baptismo polliciti sunt summopere est¹⁴ attendendum¹⁵, ne infideles¹⁶ sed fideles¹⁷ inueniantur. Ipsi uero qui infidelitatis nota asperguntur infames efficiuntur¹⁸, atque inter fideles minime reputantur¹⁹. Hec uero

¹ *om.* A

² Theophilo – Alex. constitutis *in mg.* Q

³ De die - paschali *in mg.* ZGO; De tempore Pasche et baptismi *in mg.* Q

⁴ -ce- *ss* P

⁵ nos CRXKNBVPO; uos ZGO²HQ

⁶ cel. soll. CKNBVZGH; soll. cel. O

⁷ uero CKDBPZGOH; *om.* NV

⁸ *ss* V

⁹ Sed tamen si CSKNBSPZJGO; Si tamen HQ

¹⁰ ingruerit CKDBPZGOH; incurrerit N

¹¹ *corr. fr.* tamen K

¹² -iane CKNBPG; -iana ZJOH

¹³ *corr. fr.* quo B

¹⁴ *ss* H

¹⁵ -de- *ss* C

¹⁶ infideles CKNBVPG²HQ; infidelis O; fideles G

¹⁷ fides Q

¹⁸ -iuntur CRXB²VPGOH; -iantur KNDB

¹⁹ *corr. to* -entur K². atque inter – reput. *in mg.* X²

statuta nulla debent²⁰ inprobitate conuelli, nulla nouitate mutari, quia alia ratio est causarum secularium, alia diuinarum.²¹

JK +74; H 127.26 - 128.10, M 121-3; ID 1.52 (Si necesse - reputantur only), 1.198 (part only from BD 4.3 and var.), 4.4 Celebritatem - contra gerant; De cons. D 3 c 22

²⁰ nulla debent LR²SWKNBVPZGOH; debent CRX; deb. nulla C²

²¹ HQ *add here* Audiuimus namque apud uos - iudicari *which is repeated below in c 2; Ipsis quoque quod (corr. fr. quo B) in baptismo - diuinarum here CLRXSKNPHQ^{*}; after c 4 ZJGO; repeated after c 4 H*

1A¹

Item nullum sacrificium maius eucharistia

Nichil enim in sacrificiis maius esse potest quam corpus et sanguis Christi. Nec ulla oblatio hac potior est. Sed hec omnes precellit que pura conscientia Domino offerenda est et pura mente sumenda atque ab omnibus ueneranda. Et sicut potior est² ceteris, ita potius excoli et uenerari debet.

See 1.4.4 above, where the same text appears under a different rubric.

¹ HQ *only*

² est H; *om.* Q

2

De incertis iudiciis uitandis¹

Audiuimus apud uos uestrosque diuersa iudicia fieri et incerta iudicari. Incerta² karissimi nullatenus iudicemus quoadusque ueniet³ Dominus, qui latentia producet in lucem et illuminabit⁴ abscondita tenebrarum et manifestabit consilia cordium. Quia quamuis uera sint, non tamen credenda sunt, nisi que manifestis⁵ iudiciis⁶ comprobantur, nisi que manifesto⁷ iudicio conuincuntur, nisi que iudiciario ordine publicantur.

JK +74; H 128.10-15, M 123; ID 5.244a; Br fo. 66v-r; IP 4.113 (var.); C 30 q 5 dp c 9 from Incerta

¹ De inc. iud. vit. CKNB; Item. De - uitandis (De - uitandis *in mg.* ZJGO) ZJGOHA

² Incerta CLKNBZOHA; Iniusta RD

³ ueniet CRXSBVPZJGOH; ueniat LWKNDZ²QA

⁴ *corr. fr.* illubinabit A

⁵ manistis G

⁶ iud- CRXSKNVP; ind- WBZGOHA; ? L

⁷ *corr. fr.* -esta O

3¹

Vt retractetur negocium² iudicati³ per uicarios sedis apostolice⁴

Placuit⁵ ut accusatus uel iudicatus a conprovincialibus in aliqua causa episcopus licenter appellet, et adeat apostolice sedis pontificem, qui aut per se aut per uicarios suos eius retractari negocium⁶ procuret⁷. Et dum iterato iudicio pontifex causam suam⁸ agit [10rb] nullus alius in eius loco ponatur aut⁹ ordinetur episcopus. Quoniam, quamquam conprovincialibus episcopis accusati causam pontificis scrutari liceat, non tamen definire inconsulto Romano pontifice permissum est.

JK +74; H 128.18-23, M 123; ID 5.4a; ID 5.244b; IP 4.134 from Quoniam quamquam

¹ *om.* A

² iudicium P

³ -atur O

⁴ Vt - apost. CKNB; Item. Vt - apostolice (Vt - apostolice *in mg.* ZGO) ZGOH

⁵ Alac- Z

⁶ *in mg.* B²

⁷ *corr. fr.* -at N

⁸ causam suam CRXBVPZGOH; suam causam KND

⁹ ut P

4

Et alibi in statutis legitur apostolicis. Quid facere debeat grauatus¹

Si quis putauerit se a proprio metropolitano grauari, apud patriarcham uel primatem dioceseos, aut² penes uniuersalis apostolice ecclesie³ iudicetur sedem. Nichil aliud est, fratres, talis presumptio, nisi apostolorum suorumque successorum terminos transgredi, eorumque decreta uiolari.⁴

JK +74; H Heading: 128.26-7, text: 27-30, M 123; ID 5.4b, 5.244c (incl. inscr.); IP 4.126 to sedem iudicetur; C 2 q 6 c 7 as IP

---

¹ Et - apost. Quid - grauatus *as rubric* CNDBP, *as last words of c 3 X*; Et - apost. *in text*, Quid - grauatus *as rubric* VJHQA; Et - apost. *in text*, Quid - grauatus *in mg.* ZGO

² apostolice *add. and canc.* O

³ apost. eccl. CKNBVPZOA; apost. sedis uel eccl. HQ; eccl. apost. G

⁴ omnibus *add.* L; *Explicit add.* RXS

4A¹

Item

A quarta decima uero luna - clarificata baptizentur
cf 1.4.8B, 1.12.1

---

¹ ZJ *only*

4B¹

Ipsis quoque quod in - alia diuinarum
1.12.1b above

---

¹ GZJOH

A 1. XIII ZEPHERINVS

- i. Quomodo quo² testimonio faciendum sit iudicium super episcopum
- ii. Non esse cogendos ad responsionem a suis sedibus pulsos
- iii. Quales et qualiter ordinandi sint³ sacerdotes⁴

---

¹ *capitulatio in* CLRXWKNDDBVP; *om.* ZGOHQ

² *ss N*

³ *sint* CRWBP; *sunt* L XKND

⁴ *Quales – sac. as beginning of rubric to c 1 below X*

1

Omnibus episcopis per Siciliam¹. Quomodo², quo testimonio faciendum sit iudicium super episcopum³

Zepherinus⁴ xiiii a Petro⁵ in primo decretali suo. Patriarche uero uel primates accusatum discutientes episcopum non ante sententiam proferant finitiuam quam apostolica fulti auctoritate, aut reum⁶ se ipse⁷ confiteatur, aut per⁸ innocentes et

---

¹ *per Sic.] Sicilie V; Omnibus – Siciliam in mg.* H, *om.* PQ

² *Quomodo* CBKDZGOHA; *om.* N

³ *iud. super episc.* CNDBZGOHA; *super episc. iud.* K; *Quomodo - episcopum in mg.* GO; *Vt qui crimina intendunt per se accusentur P*

⁴ *papa add.* CLRXSW, *om.* KNDBVPZGOHA

⁵ *papa add.* KNBVZGOHA, *om.* CLRXSWP

⁶ *rerum ZO(before corr.)*

regulariter⁹ examinatos conuincatur¹⁰ testes. Qui minori non¹¹ sint numero quam illi discipuli fuerunt quos Dominus ad¹² adiumentum apostolorum eligere precepit, id est lxxii. Detractores¹³ quoque qui diuina auctoritate eradicandi sunt et auctores¹⁴ inimicorum ab episcopali submouemus accusatione uel testimonio. Nec¹⁵ summorum quispiam minorum accusationibus impetatur aut dispereat, neque in re¹⁶ dubia¹⁷ certa iudicetur sententia, nec ullum¹⁸ iudicium nisi ordinabiliter habitum teneatur. Absens uero nemo iudicetur, quia et¹⁹ diuine et humane hoc prohibent leges. Accusatores autem eorum omni careant suspicione, quia columnas Dominus suas firmiter stare uoluit, non a quibuslibet agitari. Nullum namque eorum sententia²⁰ suo iudice non dicta [10va] constringat, quia et leges seculi id ipsum fieri precipiunt. Duodecim iudices quilibet episcopus accusatus si necesse fuerit eligat, a quibus eius causa iuste²¹ iudicetur. Nec prius audiatur aut excommunicetur uel iudicetur quam ipsi per se eligantur et regulariter²² uocato ad suorum primo conuentum episcoporum per eos eius causa iuste audiatur et rationabiliter discernatur. Finis uero eius cause ad sedem apostolicam deferatur ut ibidem terminetur.

JK +80; H 131.13 -132.6, M 125-6; Br fo. 67v lacks much in mid text; ID 5.245; IP 4.135 to id est lxxii; C 3 q 8 c 1 from Accusatores [autem] has more

⁷ se ipse CLRXKNDBVPJGO; reuerse ipse W (*for reum se ipse*); se ipse u' R²; se ipsum S; si ipse Z; se esse HQ; se ipse esse A

⁸ ss B

⁹ re- ss H

¹⁰ -atur CKNZGHA; -antur BP

¹¹ minori non CKNBPZGOHQ; non minori A

¹² ad CLRXSKD²ZGOHA; *om.* KNBVP

¹³ *corr. fr.* Doctores O

¹⁴ -u- ss C; actores P

¹⁵ in *add.* N, *om.* CKDBPZGOHA

¹⁶ te P

¹⁷ ss L

¹⁸ ullum CKNBPZGOHQ; nullum A

¹⁹ *om.* P

²⁰ a *add.* KZGOHQ^A, *om.* CLRXNDBVP

²¹ iuste CKDBVPZGOHA; *om.* N

²² quam ipsi per - reg. *om.* P

2

Idem in secundo decretali fratribus per Egyptum. Non esse cogendos ad responsionem a suis sedibus pulsos¹

Nuntiatum² est sedi apostolice per apochrisianos uestros quosdam fratrum nostrorum, episcoporum uidelicet, ab ecclesiis et sedibus propriis³ pelli suaque eis auferri suppellectilia, et sic nudos et expoliatos ad iudicia uocari, quod omni ratione caret⁴, cum constituta apostolicorum eorumque⁵ successorum et precepta imperatorum ac constitutiones legum idipsum⁶ prohibeant, et apostolice sedis auctoritas idipsum fieri uetet⁷. Preceptum est ergo in antiquis statutis episcopos⁸ eiectos atque suis rebus expoliatos ecclesias proprias recipere, et primo sua omnia eis reddi, et demum si quis

¹ Idem - Egyptum. Non - pulsos CXKNBVP; Idem (Item idem Q) - per Egyptum HQ(*mg.*); Fratribus per Egyptum. Idem in secundo capitulo. Non - pulsos (Non - pulsos *in mg.* ZGO) ZJGOA

² Aunt- L

³ propriis CRNDBVPZOHA; propriis pulsos K; *om.* G

⁴ ratione caret CKNBPZGOHQ; caret ratione A

⁵ eorumque CXBVPZGOHA; eorum ND; et (*ss*) eorum K

⁶ *ss* R; *corr. fr.* ad ipsum A

⁷ uetat O. HQ *here begin a new section, with the rubric:* Non esse cogendos ad responsionem a suis (*om.* Q)

sedibus pulsum

⁸ *ss* C

eos iuste accusare uoluerit⁹, equo periculo facere¹⁰, iudices esse decernentes episcopos recta sapientes et in ecclesia conuenientes ubi testes essent singulorum qui oppressi uidebantur. Nec prius¹¹ eos respondere debere quam omnia sua eis¹² et ecclesiis eorum legibus integerrime restituantur.

JK +81; H 133.18-29, M 127; ID 5.246; IP 4.42-3; C 2 q 2 c 6 as IP 4.43 only

⁹ nol- P

¹⁰ *corr. fr.* fieri O

¹¹ *om.* G

¹² *ss* O

3

Quales et qualiter ordinandi sint sacerdotes¹

Ordinationes uero presbiterorum et leuitarum tempore congruo et multis coram astantibus² sollempniter agite, et probabiles ac doctos³ uiros ad hoc opus prouehite, ut de eorum societate et⁴ adiumento plurimum gaudeatis. Ponite indesinenter corda uestra in uirtute Dei, et enarrate hec et cetera diuina uerba⁵ in progenies [10vb] alteras, quoniam hic est Deus⁶ Deus noster in eternum, et⁷ ipse reget nos in secula.⁸

JK +81; H 135.8-13, M 130; ID 6.23 to gaudeatis, as BD 2.3, 6.47 (with inscr. as here); D 75 c 3 as BD

¹ Quales - sint (sunt D) sacerdotes CRKDBV; Qualiter et quales ordinandi sunt sacerdotes N; Item (*om.* Q). Quales - sint (sunt O) sacerdotes (Quales - sacerdotes *in mg.* ZJGO) ZJGOHQQA

² astantibus RKNBVPZGHQA; assistentibus C; adstantibus O

³ *doc- ss* H

⁴ *de add.* N, *om.* CKDBPZOHA

⁵ diuina uerba CKNBPZOHA; uerba diuina G

⁶ Deus LRWKNBVPZJGOHA; Dominus C

⁷ *ss* B; in seculum seculi *add.* HQ, *om.* CKNBPZGOA*

⁸ *Explicit add.* RXS

A 1. XIV CALIXTVS

- i. De ieiunio quattuor temporum
- ii. Nullum esse accusandum scripto
- iii. De iustis iudiciis²
- iiii. De non transgrediendis terminis
- v. Irritum esse id quod facit³ archiepiscopus de alterius parrochia sine eius uoluntate
- vi. De incestis coniunctionibus
- vii. Natos de incestis repelli ab hereditate
- viii. De raptoribus
- iiiiii. De lapsis
- x. Sacerdotes per penitentiam redire post lapsum
- xi. Non prohibendam esse misericordiam
- xii. De conspiratione
- xiii. De discussione accusatorum ac testium
- [xiiii. De uenalitate symoniace heresis]⁴

¹ *capitulatio in* CLRXSWKNDMPBV; *om.* ZGOHQQA

² iustus iud. CLRXW(*after corr.*)KBVP; iud. iustus S; iniustus iud. DMK²N

³ fecit P

⁴ xiiii. De - heresis (-esi R) CLRXSW; *om.* KNDMPBV

1

Benedicto¹ episcopo². De ieiunio quatuor temporum³

Calixtus papa et martyr⁴ xv a⁵ Petro Benedicto fratri suo et coepiscopo salutem. Ieiunium quod ter in anno apud nos celebrari didicisti⁶, conuenientius⁷ nunc⁸ per quatuor tempora fieri decernimus, ut sicut annus⁹ per quatuor uoluitur tempora sic et nos quaternum sollempne agamus¹⁰ ieiunium per anni quatuor tempora.

JK +85; H 135.22-25, M 129; Br fo. 67; ID 4.26; IP 2.175; +D 76 c 1

¹ Benedictio O

² Ben. coep. *in mg.* H, *om.* Q; episcopo CXSKNDBVPO; coepiscopo ZJGO²HA*

³ De – temp. *in mg.* ZGO

⁴ et martyr LRXSWKNDBVPZGOHA; *om.* C

⁵ a *om.* G

⁶ *corr. fr.* -istis O

⁷ -tis P

⁸ fieri *add.* S

⁹ per quatuor tempora - annus C²LR²KNBZOHA; *om.* CRX

¹⁰ *corr. to* agimus R

2

Nullum esse accusandum scripto¹

Doctores qui et patres uocantur magis portandi quam reprehendendi sunt, nisi in recta fide errauerint. Nullus ergo doctor² per scripta accusetur, nec sine fideli et legitimo, qui etiam irreprehensibilem uitam ac³ conuersionem⁴ ducat, accusatore⁵ respondeat⁶, quia indignum est ut doctor stulto et indocto⁷ atque reprehensibiliter⁸ uiuenti respondeat⁹ iuxta¹⁰ stulticiam suam. ITEM.¹¹ Quicquid irreprehensibile¹² est catholica defendit ecclesia. Nulli imperatori uel¹³ cuiquam pietatem custodienti licet aliquid contra mandata diuina presumere.

JK +85; H 136.19-24, 137.7-9, M 130-2; ID 5.234 (Doctores - stulticiam suam as BD 1.135), 5.235a from Quicquid; IP 4.36 to fide errauerint only

¹ Nullum - scripto CRXKNBVP; Item. (Nota *add.* H) Nullum esse acc. scripto (Nullum - scripto *in mg.* ZGO) ZGOH; Nota nullum accusandum scripto Q; *om.* A

² doctor CKDBPZGOH; *om.* N

³ uitam ac CKDBZGOH; a NP

⁴ conuersionem P

⁵ -ore CRKNVPZOHQ; -ori BGH²

⁶ res acc. *later reversed* G

⁷ *in mg.* C

⁸ repre- CSKNBPZJGO; irrepre- HQ

⁹ *corr. fr.* respondat O

¹⁰ -x- ss H

¹¹ A *omits all from* Doctores qui et *to here*; WGOHQA *begin c 3 here*, W *with rubric* Item idem; Nulli pietatem custodienti *add.* A, *which has here the rubric to c 3 below*

¹² -ile] -iliter P

¹³ ss C

3

De iustis¹ iudiciis²

Iniustum ergo iudicium et definitio iniusta³ regio metu aut⁴ iussu aut cuiuscumque⁵ episcopi aut potentis a iudicibus ordinata uel acta non ualeat. Homini religioso parum

¹ iustis CLRXSWKBVP; iniustis KD²NZJGOHQA

² De iustis iudiciis *in mg.* WZGO; Item. De iniustis iud. *above in mid c 2* HQA

³ iniusta CKNBZGOHQ; iniusta P; iusta A

⁴ aut CKNBPZGHA; ac O

esse debet inimicitias aliorum [11ra] non exercere uel augere male loquendo⁶, nisi etiam eas extinguere bene⁷ loquendo⁸ studuerit. Melior est in malis factis humilis confessio quam in bonis superba gloriatio.

JK +85; H 137.9-14, M 132; ID 5.235b; C 11 q 3 c 89, of which only the first section to acta non ualeat stood in the early form

⁵ cuiuscumque CKNBPZJGHQ; cuiusque OA

⁶ *corr. fr.* -endi K

⁷ *corr. fr.* male N

⁸ nisi etiam – loquendo *in mg.* X²

4

Idem in secundo decretali. De non¹ transgrediendis² terminis³

Nemo alterius terminos usurpet, nec alterius parrochianum iudicare aut excommunicare presumat, quia talis diiudicatio⁴ aut excommunicatio uel dampnatio nec rata erit nec uires ullas⁵ habebit, quoniam nullus alterius iudicis⁶ nisi sui sententia tenebitur aut dampnabitur. Vnde et Dominus loquitur dicens, Ne transgrediaris⁷ terminos antiquos, quos posuerunt patres tui⁸.

JK +86; H 138.30 - 139.4, M 132-3; ID 5.236, 14.72a to dampnabitur; C 9 q 2 c 1

¹ non CKDBPZGOA; *om.* N

² -iendi O

³ De non – term. *in mg.* ZGO

⁴ diiudicatio CKNBVZJGO; iudicatio HQ; iudicatio e A

⁵ ullas LSWKNBVPZGOHA; suas CR; suas suas X

⁶ iudi O

⁷ -iaris CNDBPZGOQA; -ieris K; H *obscurely altered*

⁸ GHQA *run end of this c. into beginning of the next*

5

Irritum esse id quod facit¹ archiepiscopus de alterius parrochia² sine eius uoluntate³

Nullus autem primas uel metropolitanus diocesiani ecclesiam uel⁴ parrochiam uel⁵ aliquem de eius parrochia presumat excommunicare, uel iudicare aliquid agere, absque eius⁶ consilio uel iudicio, sed hoc obseruent quod ab apostolis ac patribus et predecessoribus nostris est statutum, et a nobis confirmatum, id est si quis⁷ metropolitanus episcopus nisi quod ad⁸ suam solummodo⁹ propriam pertinet parrochiam¹⁰ sine consilio et¹¹ uoluntate omnium conprouincialium episcoporum extra aliquid agere temptauerit, gradus sui periculo subiacebit, et quod¹² egerit irritum habebitur¹³ et uacuum. Sed quicquid de conprouincialium¹⁴ coepiscoporum¹⁵ causis¹⁶ eorumque¹⁷ ecclesiarum et clericorum¹⁸ atque secularium necessitatibus agere aut

¹ facit SW (*after corr.*) KNBVPZJOHQA; faciat CLRX; agit G

² alt. par. CKNBPZGOHA; par. alt. Q

³ Irritum - uoluntate *after* et a nobis confirmatum *below* ZOHQA (*in mg.* ZGOHQ)

⁴ uel CRXSBVPZOHA; aut KND

⁵ uel CLRXSW; aut KNBVPZGOHA

⁶ eius CKNBPZGOH; *om.* QA

⁷ id est si quis CKNBPZGOH; QA *begin c 5 here*, Q *beginning* Id est si al., A *with* Si aliquis

⁸ ss H

⁹ solum D

¹⁰ propr. pert. par. CRXBPHGZO; pert. par. propr. KND; par. pert. propr. A

¹¹ ex *add.* A

¹² quod CKNBZGHA; ? P; quid O

¹³ habebitur CRXKNBVP; habeatur ZGOHA

¹⁴ de conprouincialium CLSW²RKNBVP⁸; de prouincialium WZJGOQ; prouincialium A

¹⁵ *corr. fr.* episc- VQ

¹⁶ *corr. fr.* -sas O

¹⁷ -que ss H

disponere necesse fuerit, hoc cum omnium consensu conprovincialium agatur pontificum, non¹⁹ aliquo dominationis fastu²⁰ sed humillima et²¹ concordi administratione²², sicut Dominus ait, Non ueni ministrari²³ sed ministrare, et²⁴ alibi²⁵, Qui maior est uestrum erit minister uester. Et reliqua. Similiter et²⁶ ipsi conprovinciales episcopi cum eius consilio nisi quantum ad proprias pertinet parrechas agant, iuxta sanctorum [11rb] constituta patrum, ut²⁷ uno animo, uno ore, concorditer sancta glorificetur Trinitas in secula. Nullus primas, nullus metropolitanus, nullusque reliquorum episcoporum²⁸ alterius adeat ciuitatem, aut ad possessionem accedat que ad eum non pertinet, et alterius episcopi parrechiam super cuiusque²⁹ dispositione³⁰, nisi uocatus ab eo³¹ cuius iuris esse dinoscitur ut quicquam ibi disponat uel ordinet, aut iudicet, si sui gradus honore potiri uoluerit. Sin aliter presumpserit, dampnabitur³² et non solum ille sed cooperantes³³ et consentientes ei, quia³⁴ sicut ordinatio, ita eis et iudicatio et aliarum rerum dispositio prohibetur. Nam qui ordinare non poterit qualiter iudicabit? Nullatenus proculdubio iudicabit aut iudicare poterit. Quoniam sicut alterius uxor nec³⁵ adulterari ab aliquo uel iudicari aut disponi nisi a proprio uiro eo uiuente permittitur, sic nec uxor episcopi que eius ecclesia uel³⁶ parrechia indubitanter intelligitur³⁷, eo uiuente³⁸ absque eius iudicio et uoluntate alteri iudicare uel disponere, aut eius³⁹ concubitu frui, id est ordinatione, ullatenus⁴⁰ concedetur⁴¹.

JK +86; H 139.5-32, M 133; ID 5.100 to nobis confirmatum, 5.101 to end, 14.72b to uel iudicio; IP 4.27 to et uacuum, 4.28 (Nullus primas, nullus - dispositio prohibeatur); C 9 q 3 c 7 to in secula, C 9 q 2 c 3: Nullus primas- prohibetur with Nam qui ordinare - iudicare poterit added later, C 7 q 1 c 39a, Sicut alterius - end

¹⁸ cler-] e cler- P

¹⁹ ab *add.* K

²⁰ *corr. fr.* factu B

²¹ et CKNBVPZJOHA; ac G

²² -onem P

²³ ueni min. (*corr. fr.* ministrare A) LRXWKNBVPZGOHA; min. ueni C

²⁴ E P

²⁵ Et alibi *in mg.* O

²⁶ et CRXBVPZGOHA; *om.* KND

²⁷ *corr. fr.* et RZ

²⁸ rel. ep. LRXWKNBVPZGOHA; ep. rel. C

²⁹ cuiusque CXKNBVPZGOHA; cuiusquam ZOHQA*; cuiusq' J

³⁰ -ione CKNBVPZGOHQ; -ionem A

³¹ uocatus ab eo CKNB(ad eo *in mg.*)VPZGOHQ; ab eo uocatus A

³² -p- ss O

³³ cooperantes CRXSKNVPZJGOQ*; cooperientes B; cooperatores HA

³⁴ non sola *add. and canc.* A

³⁵ nec CKNBVPZJHA; ne GOQ

³⁶ uel CKNBZGOHQ; aut A

³⁷ intelligitur CKNBZGOQA; intelligi H

³⁸ permittitur sic nec - uiuente *om.* P

³⁹ ss R²

⁴⁰ ull- LRXW²KNBVPZGOHA; null- CSWV

⁴¹ -etur LRXSWKNBV²PJZGOHA; -itur CVZJQ

6

De incestis coniunctionibus¹

Coniunctiones autem consanguineorum fieri prohibete, quando² has et diuine³ seculique prohibent leges⁴. Leges ergo⁵ diuine hec agentes et eos qui ex eis prodeunt non solum eiciunt sed et maledictos appellant.

¹ De - coniunctionibus CRXKNBP; Item . De inc. con. (De inc. con. *in mg.* ZGO) ZGOHQ

² quando CRXKDBPZGOQA; quoniam R²N

JK +86; H 140.6-8, M134; ID 9.22a (var., cf BD 9.1a); +C 35 q 2/3 c 2a

³ leges *add.* A, *om.* CKNBZGOHQ

⁴ *ss* O

⁵ uero P

7

Natos de¹ incestis repelli ab hereditate²

Leges ergo seculi infames tales uocant et ab hereditate repellunt, nos uero sequentes patres nostros infamia eos notamus et infames esse censemus, quia infamie maculis sunt aspersi, nec eos uiros nec accusationes quas leges seculi reiciunt³ suscipere debemus. Eos autem consanguineos dicimus, quos diuine et imperatorum ac Romanorum atque Grecorum leges consanguineos appellant, et in hereditate suscipiunt [11va] nec⁴ repellere possunt. Talium enim coniunctiones nec legitime sunt nec manere possunt, sed sunt repellende. Quisquis ergo non est legitime coniunctus, uel absque dotali titulo ac benedictione sacerdotis constat copulatus, sacerdotes uel legitime coniunctos⁵ criminari uel in eos testificari minime potest⁶, quoniam omnis incesti macula pollutus infamis est, et accusare supradictos non permittitur. Non solum ergo hii⁷ reiciendi sunt, et infames efficiuntur, sed etiam⁸ omnes eis consentientes.

JK +86; H 140.8-20, M 134; ID 9.22b to repellende but var., 9.23a; +C 35 q 2/3 c 2b to repellere possunt

¹ de CKNBPZQA; ab H

² ab her. *om.* P; Natos –hered. *in mg.* ZGHQ; *om.* O

³ *corr. fr.* eiciunt B

⁴ nec CKNBPZJGOQA; ne H

⁵ coniunctos CKNBPZJOHA; coniunctiones G

⁶ potest CKNBPZO³HA; possunt GO

⁷ hii CLRKBPGOH; ii NZA

⁸ etiam CRKNZJGOQA; et etiam BVP; et et H

8¹

De raptoribus²

Similiter de raptoribus uel eis qui seniores impetunt fieri censemus. Hos uero seculi leges³ interficiunt, sed nos misericordia preeunte sub infamie nota ad penitentiam recipimus.

JK +86; H 140.20-22, M 134; ID 9.23b has more; +C 3 q 4 c 4b

¹ *om.* A

² De rapt. *in mg.* ZGO

³ sec. leges CNDBVPZGOH; leges sec. K

9

Item in sequenti. De lapsis¹

Si quis lapsus quoquomodo fuerit, portemus eum et fraterno corripiamus affectu, sicut ait beatus² apostolus, Si preoccupatus fuerit homo in aliquo delicto, uos qui spirituales³ estis instruite huiusmodi in spiritu⁴ lenitatis, considerans te ipsum ne et tu tempteris⁵. Alter alterius honera portate et sic adimplebitis legem Christi. Porro

¹ De lapsis *in mg.* ZGO

² beatus CKDBVPZGOHA; *om.* N

³ -uales CNDBVPZGOA; -ales KH

⁴ inst. huiusmodi in sp. CKNBPZJGO; huiusmodi inst. in sp. H; *abbrev.* Q; inst. in sp. huiusmodi A

⁵ uos qui sprirtuales – tempteris *abbrev. to initial letters only* Q

sanctus Daud de criminibus mortiferis egit penitentiam, et tamen in honore permansit. Beatus quoque Petrus amarissimas lacrimas fudit quando Dominum negasse penituit, sed tamen apostolus permansit. Et Dominus per prophetam peccantibus pollicetur dicens, Peccator in quacumque die conuersus⁶ ingemuerit omnium iniquitatum illius⁷ non recordabor.

JK +86; H 141.24 - 142.4, M 135; ID 6.48a; cf D 50 c 14a (has more at beginning, widely var.)

⁶ die conu.] conu. die P

⁷ illius CRKBVPZGO^{*}; eius SNHQA; suarum D

10

Sacerdotes per penitentiam redire post lapsum¹

Errant enim² qui putant sacerdotes post lapsum, si condignam egerint penitentiam, Domino ministrare non posse et suis honoribus frui, si bonam deinceps uitam³ duxerint et suum sacerdotium⁴ condigne custodierint. Et ipsi⁵ qui hoc putant non solum⁶ errant, sed etiam traditas ecclesie clauas despiciere uidentur, de quibus dictum est, [11vb] Quecumque solueritis⁷ in⁸ terra erunt soluta et in celo. Alioquin hec sententia aut Domini non⁹ est, aut uera. Nos uero indubitanter tam Domini sacerdotes quam reliquos fideles post dignam satisfactionem posse¹⁰ redire ad honores credimus, testante¹¹ Domino per prophetam, Numquid¹² qui cadit non adiciet ut resurgat? Et qui auersus est non reuertetur? Et alibi, Nolo, inquit Dominus, mortem peccatoris, sed ut conuertatur¹³ et uiuat. Et propheta Daud penitentiam agens dixit, Redde mihi leticiam salutaris tui, et spiritu principali confirma me¹⁴. Ipse namque post penitentiam et alios docuit et sacrificium Deo obtulit, dans exemplum doctoribus¹⁵ ecclesie, si lapsi fuerint et condignam penitentiam Deo gesserint¹⁶, utrumque facere posse. Docuit enim quando dixit, Docebo¹⁷ iniquos uias tuas, et impii ad te conuertentur. Et sacrificium pro se¹⁸ obtulit dum dicebat¹⁹, Sacrificium Deo spiritus contribulatus.

JK +86; H 142.5-21, M 135-6; ID 6.48b; IP 3.148a; D 50 c 14b var.

¹ Sac. - lapsum *in mg.* ZGO

² enim CKNBPZGOHQ²; *om.* QA

³ bonam deinceps uitam CKNBPZJO²HQA; deinceps bonam uitam G; bonam uitam deinceps O

⁴ -tum P

⁵ quidem *add.* KND, *om.* P

⁶ put. non solum] solum put. non P

⁷ solueritis CRXVZJGOHA^{*}; solueris KNDBP

⁸ in CRXKNBVPZGOHA; super WHQ

⁹ non CKNBPZGOHQ; *om.* A

¹⁰ post se P

¹¹ testante CKDBPZGOHA; attestante N

¹² *corr. fr.* Nonquid A

¹³ conuertatur RXKNBVPZGJO^{*}; reuertatur C; magis conuertatur LWH[Q]A

¹⁴ confirma me principali *marked for reversal* B

¹⁵ sancte *add.* ZGOHA^{*}, *om.* CRXKNBVP

¹⁶ gesserint CKNBPZGHA; egerint O

¹⁷ Docebo CLR²XSW^{*}; Doceam RKNBVPZGOHA

¹⁸ pro se CRSKNBVP; Deo pro se GZOH^{*}; pro se Deo Q; Deo A

¹⁹ dicebat CKNBPZGOH; dixit A

11

Non prohibendam esse misericordiam¹

Sententiam² fratres que misericordiam uetat non solum³ tenere sed et audire refugite, quia potior est misericordia omnibus holocaustomatibus et sacrificiis.

¹ Non – miseric. *in mg.* ZGO

² Sententiam CSKNBVZGOA; Sententia P; Penitentiam H; Pententiam Q

³ non *add.* G12¹*Idem² in secunda epistola. De conspiratione*

Conspirationum³ uero crimina uestris⁴ in partibus uigere audiui⁵, et plebes contra episcopos suos conspirare nobis mandatum est. Cuius criminis astutia non solum inter Christianos abhominabilis est, sed etiam inter ethnicos⁶ et ab exteris legibus prohibita. Et idcirco huius criminis reos non solum ecclesiastice, sed etiam seculi dampnant leges, et non solum conspirantes sed etiam⁷ consentientes eis⁸. Antecessores uero nostri cum plurima turba⁹ episcoporum quicumque eorum in sacerdotali honore sunt positi, aut existunt clerici, honore quo utuntur carere preceperunt, ceteros uero communionem priuari, et ab ecclesia extorres fieri iusserunt, omnesque simul utriusque ordinis uiros infames esse censuerunt, et non [12ra] solum facientes sed et eis consentientes. Iustum est enim ut qui diuina contempnunt¹⁰ mandata, et inobedientes patrum existunt iussionibus, seuerioribus corrigantur uindictis¹¹, quatinus ceteri timorem habeant talia committere, et Deus gaudeat fraternitate ac concordia, et cuncti sumant seueritatis atque bonitatis exemplum. Nam si, quod absit, ecclesiasticam sollicitudinem uigoremque¹² negligimus, perdit desidia disciplinam et animabus fidelium profecto nocebitur¹³. Hii uero in¹⁴ nullius sunt accusatione¹⁵ recipiendi, nec eorum¹⁶ uel anathematum¹⁷ uox ullum nocere aut accusare potest. Excommunicatos quoque a sacerdotibus nullus recipiat ante utriusque partis¹⁸ examinationem iustam, nec cum eis in oratione aut cibo aut¹⁹ potu, aut osculo communicet²⁰, nec Aue eis dicat. Quia quicumque in his uel aliis prohibitis scienter excommunicatis²¹ communicauerit, iuxta apostolorum institutionem et ipse simili excommunicationi²² subiaceat²³. Ab his ergo et clerici et laici se abstineant qui eadem pati noluerint. Infidelibus quoque nolite²⁴ coniungi²⁵, nec cum eis ullam participationem habere. Talia uero agentes non fideles sed infideles iudicantur. Vnde

¹ *om.* A² *in mg.* H³ *corr. fr.* -ioni K⁴ uestris CRKNVPZGOH; nostris B⁵ audiui⁵ LWKNBVPZGOH^{*}; audimus CRXS⁶ ethnicos P⁷ etiam CLWNDJOHQ; etiam et RXSKBPZG; et V⁸ eis *om.* G; *Large initial letter A, as for new section O*⁹ esset *add. ss* K¹⁰ *corr. fr.* contendunt Z¹¹ -n- *ss* C¹² *om.* G¹³ -ebit P¹⁴ *ss* O; illius *add. and canc.* G¹⁵ sunt acc. CRKBPZGOH; acc. sunt N¹⁶ nec eorum CRBVPZGOH; neque horum KND¹⁷ -atum *corr. to* -atorum *ss* K¹⁸ patris P; *corr. fr.* patris H¹⁹ aut CRXKNBP^{*}; uel ZGOH²⁰ excommunicet G²¹ -atis CKNBGOH; -atos P; -atus Z²² excusationi P²³ De uitandis excommunicatis et infidelibus *add. Z mg.*²⁴ *ss* K²⁵ coniuni P

ait apostolus, Que pars fidei²⁶ cum infideli²⁷, aut que participatio iusticie cum iniquitate?

JK +86; H 138.4-30, M 131-2; ID 6.346 to accusare potest, 12.85 to eis consentientes, as BD 11.64, 14.23 and 102 (Excommunicatos - subiacebit, following BD 11.38); IP 5.94 as ID 14.102; C 11 q 1 c 22 as IP, C 23 q 3 c 9: originally Iustum est – uidictis as AL, later quatinus ceteri nocebit added, as here, C 11 q 3 c 17 as IP

²⁶ *om. G*

²⁷ *corr. fr. -ele O*

13¹

Idem² de discussione accusatorum ac³ testium

Querendum nobis est ergo⁴ in iudicio cuius sit conuersationis et fidei is⁵ qui accusat et is qui accusatur. Quoniam hii⁶ qui non sunt recte fidei ac conuersationis⁷, et⁸ quorum uita est⁹ accusabilis, non permittuntur maiores natu accusare, et¹⁰ quorum fides, uita et libertas nescitur¹¹, neque uiles persone in eorum recipiantur accusationem. Rimande uero sunt¹² accusatorum enucleatim¹³ persone qui sine scripto difficile, per scriptum autem nunquam, recipiantur, quia per scripturam nullus accusari potest, sed propria uoce et presente eo quem accusare¹⁴ [12rb] uoluerit, suam quisque agat accusationem. Nec absente eo quem accusare uoluerit¹⁵ quicumque accusator¹⁶ credatur. Similiter testes per quancumque scripturam testimonium¹⁷ non proferant, sed presentes que uiderunt et nouerunt¹⁸ ueraciter testimonium¹⁹ dicant²⁰. Nec de aliis causis uel negociis testimonium²¹ dicant, nisi de his que sub presentia eorum²² acta esse noscuntur. Accusatores²³ uero consanguinei aduersus extraneos testimonium non dicant²⁴, nec familiares, uel de domo prodeuntes. Sed si uoluerint et inuicem consenserint, inter se parentes tantummodo testificent, et non in²⁵ alios²⁶. Nec accusatores uel²⁷ testes suspecti recipiantur, quia propinquitatis et²⁸ familiaritatis ac dominationis affectio ueritatem impedire solet. Amor carnalis et timor atque auaritia

¹ *om. A*

² *Idem LRWBVZGOHQ; Item CXP; om. KND*

³ *ac CRXKNBVP; et ZJGOH*

⁴ *nobis est ergo CLRXSW; est ergo BVPZGOHQ; ergo est DMK; est N*

⁵ *ss G*

⁶ *hii CKNBGOHQ; ii Z*

⁷ *fid. ac (ss R²) conu. CRXSKNBVP; conu. ac fid. ZJGOH*

⁸ *corr. fr. in K*

⁹ *est LRWNDBVPZGOH; sit K; ? C*

¹⁰ *et CRXSKNBVP; nec ZGOHQ*

¹¹ *add. in mg. V*

¹² *uero sunt CWDMKBPZGOH; sunt uero N*

¹³ *enucleatim LRXSWMKBVPZGOH; om. ND; ? C*

¹⁴ *-are CKNVPZOH; -ari B*

¹⁵ *suam quisque agat - uoluerit in mg. WH*

¹⁶ *quicumque accusator] quicumque accusator accusator BP; cuicumque accusatori V*

¹⁷ *script. test. CRXBVPZGOH; test. script. KNDM*

¹⁸ *uid. et nou.] nou. et uid. P*

¹⁹ *om. G*

²⁰ *Nec absente - dicant in mg. M*

²¹ *non add. and canc. M; -onum P*

²² *ss O*

²³ *-ores CRXSWKNB²; -oris C²LW²BVPGOH; -ori Z; ? J*

²⁴ *nisi de his - non dicant add. in mg. M*

²⁵ *in CNDBZGOH; inter K*

²⁶ *Sed si uoluerint - alios om. P*

²⁷ *uel CKDBPZGOH; nec N*

²⁸ *et CKDBPZGOH; ac N*

plerumque sensus hebetant humanos, et peruertunt opiniones²⁹, ut³⁰ questum pietatem³¹ putent, et pecuniam quasi mercedem prudentie.

JK +86; H 140.29 -141.17, M 134-5; ID 5.289 follows BD 1.171; IP 4.93 (Testes per - noscuntur); +C 2 q 7 c 18 (Querendum - recipiantur accusatione), C 3 q 5 c 1 (Consanguinei - in alios), +C 3 q 5 c 12 (Accusatores uel testes - end, var.), C 3 q 9 c 15 as IP

²⁹ ut CKNBPZGOH; et ut H²; et Q

³⁰ et Q

³¹ -atem CRXWBVPZGOH; -atis KNDM

14¹

De uenalitate symoniace heresis²

Decanie, prebende, ceteraque res³ ecclesie⁴ elemosine sunt fidelium, precia peccatorum, redemptiones⁵ animarum, patrocina⁶ pauperum, que gratis debent dari, gratis accipi, unde pauperes Christi debent pasci⁷, quas legibus debent⁸ obtinere et erogare, quas qui legibus obediendi abstulerit, sacrilegus et Iude proditori similis habeatur. Qui uero inobediendi dimiserit, honoris sui reus iudicetur.⁹

¹ in CLRXSWKNDM; om. BVPZJGOHQ

² De - her. CLRSWKN; Quod decanie et prebende sue prepositure gratis dentur M

³ ceteraque res CRXSKDM; cetera res W; cetera L; ceteraque N

⁴ corr. to ecclesiastice R

⁵ -nis X

⁶ patrocina CLRKN; patr. animarum X; patrimonia SK²

⁷ deb. pasci CLRXSWND; deberet pasci M; pasci deb. K

⁸ debent CLRXSWKN; deberet M; dari gratis - debent in mg. L²

⁹ Explicit add RXS

A 1. XV VRBANUS¹

- i. Inter quos uigere debeat communis uita
- ii. Quod non debeant res ecclesie usibus secularibus applicari
- iii. Timendam esse episcopi sententiam
- iiii. Votum communis uite non esse frangendum
- v. De manus impositione

¹ papa add. X; Incipit capitula ex decretis Urbani pape S

² capitulatio om. ZGOHQ, in CLRXSWKNDBVP

1

Omnibus Christianis¹. Inter quos uigere debeat communis uita²

Vrbanus papa xvi³ a Petro in primo⁴ decretali suo. Scimus uos⁵ non ignorare quia hactenus uita communis [12va] inter bonos Christianos uiguit et adhuc gratia Dei uiget, et maxime inter eos⁶ qui in sorte Domini electi sunt, id est clericos, sicut⁷ in actibus legitur apostolorum⁸, Multitudinis autem credentium⁹ erat¹⁰ cor unum et

¹ Omn. Chr. om. A; in mg. HQ

² Inter - uita CRXKDBPHQ; in mg. ZGO; om. N

³ papa xvi CRXSKNDGOHQ; xvi papa BVPZJ

⁴ in primo CKNBVPZGOH; primo Q; om. A

⁵ uos CKNBVPZHQA; nos GO

⁶ inter eos CRKNVPZGOHQ; eos B; inter illos A

⁷ legimus add. L; et add. H

⁸ leg. ap. RXSBVPZJGOH; ap. leg. CKNQA; ap. L (see previous note)

anima una. Nec quisquam eorum que possidebat aliquid suum esse¹¹ dicebat, sed erant¹² illis omnia communia¹³. Et uirtute magna reddebant apostoli testimonium¹⁴ resurrectionis Iesu Christi Domini nostri¹⁵, et gratia magna erat in omnibus illis. Neque enim quisquam egens erat inter illos. Quotquot enim¹⁶ possessores agrorum aut domorum¹⁷ erant, uendentes afferebant¹⁸ pretia eorum que uendebant¹⁹ et ponebant²⁰ ante pedes apostolorum²¹. Diuidebantur²² autem singulis prout cuique²³ opus erat. Ioseph autem qui cognominatus est Barsabas ab apostolis, quod²⁴ interpretatum²⁵ filius consolationis, leuites Cyprus²⁶ genere, cum haberet agrum uendit illum²⁷, et attulit pretium et posuit ante pedes apostolorum²⁸ et reliqua. Videntes autem sacerdotes summi, et alii atque²⁹ leuite et reliqui fideles plus utilitatis posse afferre si hereditates et agros quos uendebant ecclesiis quibus presidebant episcopi traderent, eo quod ex sumptibus³⁰ eorum tam presentibus quam³¹ futuris temporibus plura et elegantiora³² possent ministrare fidelibus uitam communem³³ ducentibus quam ex pretio³⁴ eorum, ceperunt predia et agros quos uendere solebant matricibus ecclesiis³⁵ tradere, et ex sumptibus eorum uiuere. Ipse uero res in ditione singularum³⁶ parrecharum episcoporum qui locum tenent apostolorum erant, et sunt usque adhuc³⁷, et futuris³⁸ semper debent esse temporibus, e quibus episcopi et fideles dispensatores eorum omnibus communem uitam degere uolentibus ministrare cuncta necessaria debent, prout melius potuerint, ut nemo in eis egens inueniatur³⁹.

JK +87; H 143. 24 - 144. 21, M 137-8; ID.3.5 (Videntes - uiuere as BD 3.3), 3.139a; C 12 q 1 c 9a to omnia communia, +C 12 q 1 c 16a (Videntes - end)

⁹ autem cred. CKNBZGOHQ; cred. autem P; cred. A

¹⁰ eorum P

¹¹ aliquid suum esse CKNBVZOH[Q]; aliquid esse suum G; suum aliquid esse A

¹² erat P

¹³ Nec quisquam eorum - communia *in mg.* H

¹⁴ *after corr.* G

¹⁵ Iesu - nostri] Dom. nostri Iesu Christi G

¹⁶ d *add.* A

¹⁷ agr. aut dom. CSKNBPZGJO; dom. aut agr. VH[Q]A

¹⁸ uendentes (et *add. and canc.* O) afferebant CSKNBVPZGOA; uendebat afferentes H

¹⁹ -ant CRXKBPZGO; -antur HA

²⁰ uend. et pon. CRXKDBVPZGOHA; *om.* N

²¹ apostolorum CKNVPZGOHA; eorum B; suum esse dicebat - apostolorum *reduced to initial letters only* Q

²² -antur CKNBZGOHQ; -atur P; -ant A

²³ cuique CKNBVZJGHA; unicuique O

²⁴ est *add.* LBVPZGOHA, *om.* CRXSKND

²⁵ -atum CLRXBVZGOHA; -atur SKND; -atum ab apostolis P

²⁶ Cyprus CLRSWKNBVPHA; Cyprius XKD²ZJGOH²QA²

²⁷ illum CRXSKNBVPZJGO; eum HQA

²⁸ *corr. fr.* discipulorum Z

²⁹ atque CKNBPZGOHQ; *om.* A

³⁰ umptibus P

³¹ tam pres. quam CRSBVPZGOHA; quam pres. tam KND

³² *corr. fr.* -antia H

³³ uit. comm. CRXSKNBVP; comm. uit. ZGOHA

³⁴ pretio CKNBPZGOHQ; pretiorum A

³⁵ -esiis CKDBPZGOHA; -esie N

³⁶ -arium P

³⁷ et sunt usque adhuc *ss* C; et sumptus que adhuc L

³⁸ futuris CKNBPZGOHQ; futuri sunt A

³⁹ A *here adds the first sentence of c 2: Ipse - offeruntur*

2

Quod non debeant res ecclesie usibus secularibus¹ applicari²

Ipsae enim res fidelium oblationes appellantur, quia Domino offeruntur. Non ergo debent in [12vb] aliis usibus quam ecclesiasticis et predictorum Christianorum fratrum uel indigentium conuerti, quia uota sunt fidelium et pretia peccatorum atque ad predictum³ opus explendum Domino tradite. Si quis autem quod absit secus egerit, uideat ne⁴ dampnationem Ananie et Saphyre percipiat⁵ et reus sacrilegii⁶ efficiatur, sicut illi fecerunt qui pretia predictarum⁷ rerum fraudauerunt⁸. Memoratis augmentationibus ac cultibus in tantum ecclesie⁹ quibus episcopi¹⁰ president Domino amminiculante creuerunt¹¹, et tantis maxima pars earum¹² abundat¹³ rebus ut nullus sit in eis communem uitam degens indigens, sed omnia necessaria ab episcopo¹⁴ suisque ministris percipit, ideo¹⁵ ut¹⁶ si aliquis extiterit modernis aut¹⁷ futuris temporibus qui hoc auellere nitatur, iam dicta dampnatione feriatur¹⁸.

JK +87; H 144.21-27,145.14-19, M 138, 139; ID 3.139b; +C 12 q 1 c 16b (beg. and end only)

¹ secularibus CKNBVPZJOQA; seculi H

² Quod - applicari (appellari QA) in mg. with no break in text ZGOHQ; before Non ergo debent A

³ ad predictum LRXSW²DBVPZGOH; ad .. C; ad KN; predictum WQA

⁴ ss A

⁵ percipiat C²LR²SKNBZGO²HA; om. CRXO

⁶ -egii CKNBPZGOHQ; -egium A

⁷ -arum CKNBPJGOHQ; -orum Z

⁸ Large initial M here O

⁹ ss O

¹⁰ episcopi LSWKNBVZGOHA; ipsi CRX; ipsi episcopi R²; O has president episcopi marked for reversal

¹¹ creuerunt CKNBZGOHQ; crederunt P; decreuerunt A

¹² earum CRXSBVPZGOHQ; eorum KND; om. A

¹³ -dat CRXSKNBVP; -dant ZGOHQ

¹⁴ corr. fr. -pis O

¹⁵ ideo CKNBPZGOHQ; om. A

¹⁶ ut CKDBPZGOHA; om. N

¹⁷ aut CKNBPZGOH; om. Q; ac A

¹⁸ dam fer. CRXSBVZGOHA; dampnationem fer. P; fer. dam KND

3

¹Timendam² esse episcopi sententiam³

Valde timenda est⁴ sententia episcopi⁵, licet iniuste aliquem liget, quod tamen summopere preuidere debet. Vos autem hortantes monemus omnes qui Christianitatem suscepistis⁶, et a Christo uocabulum Christianum sumpsistis⁷, ne in aliquo Christianitatem uestram⁸ irritam faciatis, sed sponsonem quam Domino in baptismo fecistis firmiter teneatis, ne⁹ reprobis sed condigni¹⁰ coram Deo¹¹ inueniamini.

JK +87; H 145. 28-33, M 139-40

¹ Item add. ZGOHQ, om. CKNBV

² -endam CNDBPZGOHA; -enda K

³ esse ep. sent. CKNBVPZGOQA; ep. sent. esse H; Tim. - sent. in mg. ZGO

⁴ esse P

⁵ sent. ep. CKNBPZGOHQ; ep. sent. A

⁶ corr. fr. suscip- R; corr. to sumpsistis O

⁷ uoc. Christ. sumpsistis LRX(supsistis RX)SWBVZJGO(corr. fr. suscepistis)H; uoc. sum Christ. C; Christ. uoc. sum KNDPQA

⁸ uestram CKNBPZGOHQ; om. A

⁹ nec P

¹⁰ eorum add. and canc. P

¹¹ corr. fr. Domino O

4

¹*Votum communis uite non esse frangendum*²

Et quicumque uestrum communem uitam susceptam habet, et uouit³ se nichil proprium habere, uideat ne pollicitationem⁴ suam irritam faciat, sed hoc quod Domino est pollicitus fideliter custodiat, ne dampnationem sed premium sibi acquirat, quoniam satius⁵ est non uouere⁶ quam⁷ uotum prout⁸ melius potest non perficere. Grauius enim puniuntur qui uotum fecerunt, aut fidem⁹ perceperunt et uotum non perfecerunt, aut in malis uitam finierunt¹⁰, quam illi qui sine uoto aut¹¹ fide mortui sunt, et tamen bona egerunt opera.

JK +87; H 145.33 - 146.7, M 140; +C 12 q 1 c 9b (cf c 1 above)

¹ Item *add.* A.

² *Votum* – frang. *in mg.* ZGO

³ uouit CRXVZQ; nouit LSW²KNBPGOHA; mouit W

⁴ pollicitationem P

⁵ melius Q

⁶ nouere P

⁷ post *add.* A

⁸ prout CKNBPZGOHQ; ut pro A

⁹ non *add. and canc.* N

¹⁰ -ierunt CKNBZGOQA; -ient P; -uerunt H

¹¹ aut CKNBPZJGO; et V; ac HQA

5

*Item in sequentibus*¹. *De manus impositione*²

Omnes fideles per manus impositionem episcoporum [13ra] Spiritum Sanctum³ post baptismum accipere debent⁴, ut pleni Christiani inueniantur. Quia cum⁵ Spiritus Sanctus infunditur cor fidele ad prudentiam et constantiam dilatatur.⁶

JK +87; H 146. 23-25, M 140; Br fo. 67v; ID 1.260 (fuller, as BD 4.66), 1.296 (to inueniantur only), IP 1.113 as ID 1.296; De cons. D 5 c 1

¹ sequentibus CKNVPZGOHA; Item - seq. *om.* S; consequentibus B

² De – impos. *in mg.* ZGO

³ Sp. Sa. CKNBVPZGOA; Sa. Sp. HQ

⁴ debetur P

⁵ cum LSNDVPZGOHA; enim CRX; cum enim R²; enim cum K

⁶ Explicit *add.* LRXS

A 1. XVI PONTIANVS¹1²

*Omnibus ecclesiis*³. *Eos qui non sunt bone conuersationis non debere accusare*⁴
Pontianus papa⁵ .xvii. a Petro in secundo decretali. Suspectos aut inimicos aut facile litigantes et eos qui non sunt bone conuersationis, aut quorum uita est accusabilis, et qui rectam non⁶ tenent et docent fidem⁷, accusatores et⁸ antecessores nostri apostolica reppulerunt auctoritate, et nos submouemus atque temporibus futuris excludimus, ne

¹ Incipiunt capitula Pontiani pape S

² *om.* A

³ *Omn. eccl. om.* D; [NB G only noted very selectively from here]

⁴ -are LR²XSWBVPZJGQ; -ari CRK; Eos - accusare *in mg.* ZG; *om.* NDO

⁵ papa CKDBVPZOH; episcopus N

⁶ *ss* O

⁷ fidem *after* rectam K

⁸ et CKDBPZOH; *om.* N

libenter labi possint quos nos⁹ tenere et saluare debemus. ne quod absit predictum Dei iudicium super utrosque ueniat¹⁰, et nos eorum uitio quod Deus¹¹ auertat pereamus.¹²
JK +89; H 149.11-16, M 143; cf C 3 q 5 c 4 to excludimus only and slightly var., with et eos qui – dcent fidem as a later addn

⁹ nos CKNBPJOHQ; *om. Z*

¹⁰ ueniat CKDBPZOH; *conueniat N*

¹¹ *corr. fr.* Dominus Z

¹² Explicit *add.* XRS

A 1. XVII ANTERIUS¹

- ²i. Qua ratione concedenda sit mutatio episcoporum
 ii. Merito plebis prauum fieri rectorem

¹ Incipiunt capitula ex decretis Anter<i>i pape S

² *capitulatio in* CLRXSWKNDBVP; *om. ZGOHQA*

1

Toletane¹ prouincie. Qua ratione concedenda sit² mutatio³ episcoporum⁴

Anterius⁵ papa .xviii. a Petro in primo decretali suo. De mutatione episcoporum unde sanctam sedem apostolicam⁶ consulere uoluistis, scitote eam communi utilitate atque necessitate fieri licere, sed non libitu cuiusquam aut dominatione. Petrus, sanctus⁷ magister noster et princeps apostolorum, de Antiochia utilitatis causa translatus est Romam, ut ibidem potius proficere posset. Eusebius quoque de quadam parua ciuitate apostolica auctoritate mutatus est in Alexandriam. Similiter Felix de ciuitate qua ordinatus erat electione ciuium, propter doctrinam et bonam uitam quam habebat, communi episcoporum et reliquorum sacerdotum ac populorum consilio translatus est Ephesum. Non enim transit de ciuitate ad ciuitatem⁸ qui non suo libitu aut ambitu hoc facit, sed utilitate quadam aut necessitate [13rb] aliorum, hortatu et consilio potiorum transfertur. Nec transfertur de minori ciuitate in⁹ maiorem, qui hoc non ambitu aut¹⁰ propria uoluntate facit, sed aut ui a¹¹ propria sede pulsus, aut necessitate coactus, aut utilitate loci¹² aut populi non superbe sed humiliter ab aliis translatus et¹³ intronizatus est, quia homo uidet in facie, Deus autem in corde. Et Dominus per prophetam loquitur dicens, Dominus scit cogitationes hominum, quoniam uane sunt. Non ergo mutat¹⁴ sedem qui non mutat mentem, nec¹⁵ mutat ciuitatem qui¹⁶ non sua sponte sed consilio et electione aliorum mutatur. Non igitur¹⁷ migrat de ciuitate in ciuitatem qui

¹ Tol.] Anterius Tolentane P

² sit CKNBPZOHQ; *om. A*

³ mutatio CKNBVPZOQA; *imut- H*

⁴ Qua - episcoporum *in mg.* ZGO

⁵ Int- H

⁶ apostolicam CKNBPZOHQ; *om. A*

⁷ et *add.* A

⁸ ad ciuitatem CKNBPZGOHQ; *in ciuitate A*

⁹ in CKNBPZGHQA; *ad O*

¹⁰ aut CSKNBVPA; *nec ZJGOHQ*

¹¹ a CKNZGOHQA; *aut B; om. P*

¹² util. loci CNDBPZOHA; *loci util. K*

¹³ *om. with lacuna A*

¹⁴ mittat P

¹⁵ *om. P*

¹⁶ qui CSKNBVPZJGO; *quia HQA*

¹⁷ igitur CNBVPZOHA; *ergo KD*

non auaricie causa, non sponte dimittit suam¹⁸, sed ut¹⁹ dictum est aut pulsus a sua²⁰ aut necessitate coactus, aut electione et exhortatione sacerdotum et²¹ populorum translatus est ad alteram ciuitatem. Nam sicut episcopi habent potestatem ordinare regulariter episcopos²² et reliquos sacerdotes, sic²³ quotiens utilitas aut necessitas exposcerit. supradicto modo et mutare et intronizare potestatem habent. Alia est causa utilitatis et necessitatis, et alia auaritie et presumptionis²⁴ atque proprie uoluntatis. Auaritie quoque²⁵ causa uel presumptionis aut proprie uoluntatis non sunt episcopi mutandi de ciuitate ad ciuitatem, sed utilitatis²⁶ et necessitatis²⁷.
JK +90; H 152.6-28, 153.12-15, M 145-6, 147; ID 5.183 to potestatem habent as BD 1.77; IP 3.69 to et proprie uoluntatis (var. as 74T c 188, AL 6.90); cf C 7 q 1 c 34 as IP 3.69

¹⁸ suam CLSW²KNBVPZJGHA; eam W; om. O

¹⁹ iam add. ZOHA, om. CRXSKNBVPG

²⁰ sede add. R²

²¹ et C²LRXSWKNBVPZGJHA; om. CO

²² ordinare regulariter episcopos CXKNBPZGOHQ; ordinandi episcopos regulariter A

²³ sic CKNBPZGOQA; si H

²⁴ corr. fr. -ones Z

²⁵ Auaritie quoque CKNBPZGOH; Auaritieque QA

²⁶ -ti-ss CR; nec. om. P

²⁷ utilitatis et necessitatis C²KNBZGOHA; utilitas et nec. C; utilitatis et humilitatis X; necessitatis et necessitatis (corr. to utilitatis) S; Item. Facta - Deus add. Q from c 2

2¹

²Merito plebis prauum fieri rectorem³

Facta subditorum iudicantur a nobis, nostra uero iudicat Deus. Ex merito uero plebis⁴ nonnumquam episcopi deprauantur, quatinus procliuius cadant qui sequuntur. Capite⁵ languescente cetera corporis membra inficiuntur. Deteriores sunt qui uitam moresque bonorum⁶ corrumpunt his qui substantias⁷ aliorum prediaque diripiunt⁸. Caueat unusquisque ne aut linguam aut aures habeat prurientes, id est ne aut ipse aliis detrahat aut alios audiat detrahentes⁹. Sedens, inquit, aduersus fratrem tuum loquebaris detrahendo¹⁰ [13va] et aduersus filium matris tue ponebas scandalum et cetera¹¹. Parcant singuli detractioni lingue custodiantque sermones suos et sciant quia cuncta que de aliis loquuntur sua sententia iudicabuntur. Nemo inuito auditori libenter¹² refert¹³. Officii singulorum sit, dilectissimi, non solum oculos castos seruare sed et linguam. Nec quid in cuiusquam domo agatur alia domus unquam per eos¹⁴ nouerit. Habeant omnes simplicitatem columbe ne¹⁵ cuiquam machinentur dolos, et serpentis¹⁶ astutiam ne aliorum supplantentur¹⁷ insidiis.¹⁸

¹ om. A

² Item add. ZGOH

³ Merito - rectorem (episcopum G) in mg. ZGO

⁴ uero plebis CNDBPZOH; plebis uero K

⁵ enim add. R², episcopi add. S, om. CLXKNBZOH

⁶ bonorum CRKNVPZOH; bonos B

⁷ eorum add. and canc. O

⁸ Vtilis amonitio add. in mg. O

⁹ corr. fr. decernitur V

¹⁰ -ende P

¹¹ HQ begin a new c. with rubric: Vtilis ammonitio

¹² lib-] leb- P

¹³ corr. fr. referet P

¹⁴ unquam per eos CLR²SKNBVP; inquam per eos RX; per eos unquam ZOHQ(before alia domus)

¹⁵ ne CRXSKND²PZGO; nec NBV

¹⁶ corr. fr. -tes H

¹⁷ corr. fr. -len- O

¹⁸ Explicit add. LRXS

JK +90; H 154.21-34, M 148-9; +C 6 q 1 c 13 from ex merito

A 1. XVIII FABIANVS¹

- ²i. De uitandis excommunicatis
- ii. Vitandos inimicos episcoporum
- iii. Omni anno chrisma conficiendum
- iiii. De his qui non uiuunt sicut docent
- v. Quod laici non debent clericos accusare
- vi. De ordine cause et numero³ personarum
- vii. Non esse contraeundum auctoritati⁴
- viii. De uitandis peregrinis iudiciis
- viiii. De appellatione
- x. De pulsatis
- xi. De conuiciis
- xii. De talione

¹ Incipiunt cap⁷ ex decretis Fabiani pape S

² capitulatio in CLRXSWKNDMBV; om. ZGOHQ

³ numero] o P

⁴ cc 6 and 7 interlined C

1

Comministris ecclesie. De uitandis excommunicatis¹

Fabianus papa .xviii². a Petro in primo decretali suo. Cum excommunicatis non est³ communicandum, et si quis cum excommunicato auertendo regulas scienter saltem in domo simul locutus fuerit, uel orauerit, ille communione priuetur. Tales ergo in omnibus sunt cauendi, et non suscipiendi, quia iuxta apostolum non solum qui faciunt dampnantur sed⁴ qui consentiunt facientibus.

JK +92; H 159.9-13, M 153; ID 14.24 to priuetur; IP 5.95 as ID; cf C 11 q 3 c 16, close to AL 12.18

¹ De – excomm. in mg. ZGO

² xviii CKNBFPZJGHQA; xviii O

³ esse P

⁴ etiam add. A

2¹

Idem in eodem². Vitandos inimicos episcoporum³

Beatus apostolorum princeps Petrus in ordinatione Clementis alloquens populum⁴ inter cetera ait, Si inimicus est iste Clemens alicui pro actibus suis, uos nolite expectare ut ipse uobis dicat, Cum illo nolite amici esse⁵. Sed prudenter obseruare debetis, et uoluntati eius absque communicatione⁶ obsecundare, et auertere⁷ uos ab eo cui ipsum sentitis aduersum⁸, sed nec loqui his⁹ quibus ipse non loquitur, ut

¹ om. A

² corr. fr. eadem C

³ Vit. – episcop. in mg. ZGO

⁴ populum CKDBPZOH; om. N

⁵ amici esse CRKNVPZOH; esse amici B

⁶ corr. to commonitione V; corr. fr. communione Z

⁷ -re ss K

⁸ -d- ss O

⁹ his CKNBPOHQ; iis Z

unusquisque qui in culpa est¹⁰ dum cupit omnium uestrum amicitias [13vb] ferre festinet citius reconciliari¹¹ ei qui omnibus¹² preest, et per hoc redeat ad salutem cum obedire ceperit monitis presidentis. Si uero quis¹³ amicus fuerit his¹⁴ quibus ipse non loquitur, unus est et ipse¹⁵ ex illis qui exterminare ecclesiam Dei¹⁶ uolunt. Et cum corpore uobiscum esse uideatur, mente et animo contra uos est, et est multo nequior hostis hic quam illi qui foris sunt, et euidenter inimici sunt. Hic enim per amicitiarum speciem que inimica sunt gerit, et ecclesiam dispergit¹⁷ ac¹⁸ uastat. Ideoque karissimi his apostolicis institutis uos¹⁹ monentes²⁰ instruimus, ut effecta certior caritas uestra sollicitus deinceps agere studeat et cautius²¹, ne peruersi et infideles homines ledendi fideles et²² beniuolos habeant facultatem.

JK +92; H 159.13-28, M 153-4; D 93 c 1

¹⁰ ss O

¹¹ -ari CKNBPOHQ; -are Z

¹² corr. fr. quibus P

¹³ corr. fr. quos H

¹⁴ his CKNBVPGOHQ; iis ZJ

¹⁵ et add. P

¹⁶ ecclesiam Dei CRXSKNVD; Dei ecclesiam BPZOH

¹⁷ corr. fr. gerit L

¹⁸ dispergit ac CRSBVPGOH; dispergit et L²KD; gerit et L; Dei N

¹⁹ uos CKNBPZGH; nos O

²⁰ mou- P

²¹ corr. fr. caltius B; cautis P?

²² et CXSKNDV; ac BPZJGOH

3

Idem in eodem orientalibus episcopis. Omni anno chrisma conficiendum¹

Litteris uestris inter cetera insertum inuenimus quosdam religionis² uestre episcopos a uestro nostroque ordine discrepare, et non per singulos annos in cena Domini chrisma conficere. Errant uero qui talia excogitant et mente uesana potius quam recta sentiente hec audiunt³. ITEM⁴. Sicut⁵ ipsius diei sollempnitas per singulos annos est celebranda⁶, ita ipsius sancti chrismatis confectio per singulos annos est⁷ agenda et de anno in anno⁸ renouanda, et fidelibus⁹ tradenda quia nouum sacramentum est, et per singulos annos in iam dicta die innouandum et uetus in sanctis ecclesiis cremandum. Ista a sanctis apostolis et successoribus eorum accepimus, uobisque¹⁰ tenenda mandamus.

JK +93; H 160.23-26, Errant- 30-3,1 Item- 160.35 - 161.4, M 154-5; ID 2.73; De cons. D 3 c 18

¹ Idem - episcopis. Omni - confic. (conf. chr. P) CRXSKNBVP; Orient. ep. idem in eodem (Omni - confic. in mg.) ZJGO; Orient. ep. idem in eodem H; om. with no break Q (see below); Idem in secundo. Omni - confic. (Orient. ep. in mg.) A

² religionis corr. fr. -iones O

³ audiunt CKDBPZOHA; audent N

⁴ om. QA. ZOHQ begin a new canon, with rubric: Omni anno crisma faciendum (-ienda Z); G has rubricated Item but no break

⁵ enim add. A; a lacuna here in C; a short lacuna before Sicut O

⁶ est cel. CKN(corr. fr. cell-)BPZGOH; cel. est A

⁷ celebranda ita ipsius - annos est in mg. MH; om. Q

⁸ anno CRXSKNDBVPZGOQ; annum LD²K²HA*

⁹ est add. KND, om. CLRXSBVPZOHA*

¹⁰ uobisque CLRSKNBVPZGO*; uobis X; uobis quoque HQA

4¹

De his² qui non uiuunt sicut docent³

¹ om. A

Significastis insuper plerosque attendere multos in ipsis honoribus ecclesiasticis non congruenter uiuere sermonibus et sacramentis, que per eos populis ministrantur. O miseros homines⁴ qui hos intuendo Christum obliuiscuntur qui et multo ante predixit, ut legi Dei potius obtemperetur quam imitandi⁵ uideantur illi qui ea que dicunt non faciunt, et traditorem suum tolerans usque in finem [14ra] etiam euangelizaturum cum ceteris misit. Nam apostoli talem⁶ consuetudinem non habuerunt⁷, nec habendam docuerunt.

JK +93; H 161.27-33, M 155-6; +C 1 q 1 c 85

² iis Z

³ De - docent *in mg.* ZGO

⁴ mis. hom. CKNBPZOQ; hom. mis. H

⁵ imitandi CRKNVPZOH; mutandi B

⁶ talem CKNBPZOQ; tamen H

⁷ *corr. fr.* habent O

5

Quod laici non debent clericos¹ accusare²

Sicut sacerdotes uel reliqui clerici a secularium laicorum excluduntur accusatione, ita illi ab istorum sunt excludendi et alienandi criminatione³ Et sicut isti ab illis, ita et illi ab istis non recipiantur⁵. Quoniam sicut Domini⁶ sacerdotum segregata debet esse conuersatio ab eorum, ita et litigatio⁷, quia seruuum Dei⁸ non oportet litigare. Hec ideo presumpsimus ut cognoscatur ab his quibus incognitum est, quia et sacerdotes quos sibi Dominus de omnibus adsciuit et suos esse uoluit, non sunt leuiter tractandi⁹ nec lacerandi, uel temere accusandi, aut reprehendendi nisi a magistris suis, quoniam eorum causas sibi Dominus reseruari uoluit et suo iudicio uindicari.

JK +93; H 162.13-17, Hec ideo - 168.28-32, M 156, 157; ID 6.320 (insc. as here); IP 4.61 to litigare; +C 2 q 7 c 6 as IP

¹ deb. cler. CKDBVPZOHA; debeant populos N

² Quod – accusare CKNB; Item. Quod - accusare (Quod - accusare *in mg.* GZO) ZGOHA

³ -ne ss C

⁴ ss C

⁵ -iantur CNDBPZOHA; -iuntur K

⁶ ss P

⁷ *corr. fr.* let- H

⁸ Dei CNDBZOHA; Domini KP

⁹ tract- CKNBPZOHQ; trand- A

6¹*De ordine cause et numero personarum*²

Nullus unquam presumat³ accusator simul esse et iudex uel testis, quoniam in omni iudicio quatuor personas necesse est semper adesse⁴, id est iudices electos et accusatores ac⁵ defensores atque testes. Similiter statuentes apostolica auctoritate iubemus ne pastorem suum oues que ei commisse fuerant⁶ nisi in fide errauerit reprehendere⁷ audeant⁸, quia facta prepositorum oris gladio ferienda non sunt, neque potest esse discipulus super magistrum.

JK +93; H 165.20-25, M 159; ID 6.321 (insc. as here); IP 4.81a widely var.; C 4 q 4 c 1 as IP

¹ om. A

² De – personarum] Item (De ordine - pers. in mg.) ZO

³ unq. pres.] pres. unq. P

⁴ sem ad. om. O; adesse semper Q

⁵ corr. fr. a B

⁶ corr. fr. -int O

⁷ re- ss H

⁸ -n- ss C

7¹*Non esse contraeundum*² *auctoritati*³

Qui uero⁴ omnipotentem Deum metuit⁵, nec contra⁶ euangelium nec contra apostolos nec contra prophetas uel sanctorum patrum instituta agere aliquid ullomodo consentit.

JK +93; H 166.16-18, M 160; Dd 4.64; ID 6.322 (insc. as here); C 11 q 3 c 95

¹ om. A

² contraeundum CRNDBPZOH; eundum contra K

³ Non esse – auctoritati] Item. Non - auct. (Non - auct. in mg. ZO) ZOH

⁴ om. S; contra add. X

⁵ metuit CLR²SWZG^{*}; potuit RXBVPO(after lacuna)HQ; om., supplying diligit in mg. K; timet N; om. D

⁶ Dominum add. and canc. L

8¹*Idem in eodem*². *De uitandis peregrinis iudiciis*³

Peregrina uero⁴ iudicia salua in omnibus apostolica auctoritate⁵ generali sanctione prohibemus, quia indignum est ut ab externis iudicetur qui prouinciales et a se electos debet habere iudices, nisi fuerit appellatum. Vnde oportet si quis⁶ episcoporum super certis accusetur criminibus ut ab omnibus audiatur⁷ qui sunt in prouincia episcopis [14rb] quia non oportet accusatum alibi quam in foro suo⁸ audiri.

JK +94; H 167.18-23, M 160-1; ID 5.260 as BD 1.147

¹ om. A

² Item in eodem om. Q

³ De uit. - iudiciis in mg. ZGO

⁴ ss X²

⁵ ap. auct. CXKNBPO; auct. ap. ZJGHQ

⁶ oportet si quis CNDBPZOH; si quis oportet K

⁷ corr. fr. iudicetur S

⁸ foro suo CKDBPZOH; suo foro N

9¹*Idem in eodem Hylario episcopo. De appellatione*²

Si quis iudicem aduersum³ sibi senserit, uocem appellationis exhibeat. Appellantem autem non debet afflictio ulla aut detentionis iniuriare custodia, sed liceat appellatori uiciatam causam appellationis remedio subleuare. Liceat etiam⁴ in causis criminalibus appellare, nec uox appellandi denegetur ei quem in supplicio sententia destinari.

JK +94; H 167.23 - 168.3, M 161; ID 5.261 var. as BD 1.148; IP 4.120-2 as ID; C 2 q 6 c 21 (first sentence only), +C 2 q 6 c 2 (Palea, Appellantem – custodia), C 2 q 6 c 1 (Liceat ap - subleuare), C 2 q 6 c 20 (Liceat etiam - end)

¹ om. A

² Idem – appellatione CKNBP; Hilario episcopo idem in eodem. De ap (De ap in mg. ZO) ZOHQ

³ adu- CRXSKNBVPZ; au- ZJGOHQ

⁴ etiam C²LR²SWBVPZ²JOH; om. CZ; enim RXKND; autem G

10¹*De pulsatis*²

Pulsatus ante suum iudicem³ causam dicat, et non ante suum iudicem pulsatus si uoluerit taceat, et ut pulsatis quotiens appellauerint inducie dentur.

JK +94; H 168.3-5, M 161; ID 6.323; IP 4.123 with added sentence; C 3 q 6 c 3

¹ om. A

² De puls. in mg. with no break ZGOHQ

³ suum iudicem CRKNBPZGHQ; iudicem suum O

11¹*De conuiciis*²

Si quis ergo³ iratus crimen⁴ cuilibet temere⁵ obiecerit, conuicium non est pro accusatione⁶ habendum, sed permissio tractandi spacio id quod⁷ iratus dixit per scripturam⁸ se probaturum esse fateatur⁹, ut si forte¹⁰ resipiscens que pro iracundia dixit iterare aut scribere noluerit, non ut reus criminis teneatur.

JK +94; H 168.5-9; ID 6.324a; +C 2 q 3 c 5

¹ om. A

² De conu. in mg. with no break ZGOH

³ ergo CRKNBZOH; om. X

⁴ aliquod add. ZJGOHQ*, om. CRXSKNBVP

⁵ ss R; corr. fr. quilibet Q

⁶ -ne ss C

⁷ -ne habendum sed - quod written above the next line in space left for rubr. P

⁸ corr. fr. scrut- H

⁹ corr. fr. ? O

¹⁰ forte CRSKNO*; fortasse BVZJGHQ; ? P

12¹*De talione*²

Omnis ergo qui crimen obicit scribat se probaturum³. Reuera ibi semper causa agatur ubi crimen admittitur. Et qui non probauerit quod obiecit penam quam intulerit ipse⁴ patiat⁵.

JK +94; H 168.9-11; ID 6.324b; C 2 q 3 c 4A (original form, from Qui non), +C 2 q 3 c 6b (Palea)

¹ om. A

² De tal. in mg. with no break ZGOHQ

³ -orum P

⁴ ss C

⁵ pat. ipse marked for reversal S. Explicit add. LRXS